

2. BASKI

İstikamet Yolu

M. Zakir Çetin

SÜEDA
BAŞMI YAYIN SAN. VE TİC. A.Ş.

M. Zakir Çetin

M. Zakir Çetin

**Editör
Metin Uçar**

**Grafik & Tasarım
Erdem Köymen**

**Süeda Basım Yayın Sanayi ve Ticaret A. Ş.
Ziya Gökalp Mahallesi Eski Turgut Özal Cad.
No: 40 / 1 Kat: 3 Başakşehir / İstanbul**

Tel: +90 (212) 671 51 80

Faks: +90 (212) 671 51 81

www.e-sueda.com

Basım: Isparta / 2017 (İkinci Baskı)

**Baskı: Hayrat Neşriyat Isparta Matbaa Tesisleri
+90 (212) 624 24 34**

**Bu kitabın tüm hakları Süeda Basım Yayın Sanayi
ve Ticaret A. Ş.'ne aittir. Kaynak gösterilerek
iktibas edilebilir.**

İÇİNDEKİLER

Önsöz.....	5
İlmin Fazileti.....	7
İlim İmana Kuvvet Verir	9
Taklidi ve Tahkikî İman.....	10
Taklidi İman	10
Tahkikî İman	10
Sırat-ı Müstakim	14
İstikamet Üzere Olmanın Mânâsı.....	15
Kur'ân, Zaman Geçtikçe Gençleşiyor	17
Selef-i Salihîn Kimdir?	19
Ehl-i Sünnet Ve'l-Cemaat	22
1. Kitap.....	26
2. Sünnet	27
3. İcma'-ı Ümmet.....	27
4. Kıyas-ı Fukaha:.....	28
Mezhepleri Taklid Meselesi	29
İctihad Meselesi	33
İctihad Risalesi.....	34
Vahhabilik Meselesi	45
Birinci Nükte.....	46
İkinci Nükte	47
Üçüncü Nükte	49
Dördüncü Nükte.....	50
Sen Olmasaydın Âlemi Yaratmazdım.....	53
Peygamberimiz Bu Âlemin Çekirdeği ve Meyvesidir	56
Yardım Dileme Gerçeği	68
A) Salih Ameli Vesile Yapmak	79
B) Hayatta Olanları Vesile Yapmak	81
C) Vefat Edenleri Vesile Yapmak	82
D) Camid Varlıkları Vesile Yapmak.....	86
Risale-i Nur Işığında Milliyetçilik.....	99
Bozuk Vasıtayla Hedefe Varılmaz.....	108

ÖNSÖZ

Kur'an-ı Mübin ile bize istikameti gösteren Cenab-ı Hakk'a nihayetsiz hamd ü senalar olsun. Sünnet-i Seniye-si ile o Kur'an'ı bize tefsir eden ve güzel ahlakı tamamlamak için gönderilen Habib-i Edibine varlıkların zerreleri adedince salat ü selam olsun.

Bütün eksik ve kusurumla Allah'ın affına sığınarak, üç asıl sebepten dolayı bu kitabı kaleme almış bulunuyorum.

1. Bir kısım insanların ifrat ederek, bazı sebeplere ve vesilelere meşru dairede müracaat edenleri, "şirk veya bid'at" diyerek, dalalete gitmeyenleri bile, küfür ve dalaletle itham etmelerinin önüne geçmektir.

2. Sebep ve vesilelerle ortaya çıkan neticeyi, onlara mal etmenin şirk ve dalalet olduğunu açıklayarak bu noktada bir kısım insanların tefrit ederek, neticeleri sebeplere vererek yanlış yola düşmelerini önlemeye çalışmaktır.

3. İtikadî noktada Ehl-i Sünnet Ve'l-Cemaat'ın, sırat-ı müstakim olan hikmet, şecaat ve iffetle hareket ettiğini, her türlü aşırılıktan ve eksikliklerden sakındığını ortaya koymaktır.

İslam tarihinde görüldüğü gibi Ehl-i Sünnet, bu orta yolu tutmak ile ehl-i kibleyi tekfir etmediğinden, her zaman ümmetin birlik ve beraberliğine çalışarak İslamiyet'in izzetini muhafaza etmeye vesile olmuştur.

Bu kitabımızda, ümmet arasındaki ihtilafın temelini teşkil eden ve sair meselelere de ışık tutan önemli bir kısım meseleler ele alınmıştır.

Cenab-ı Hakk'tan bu kitabın hüsn-i tesirini ve affımıza vesile olmasını temenni ve niyaz ediyoruz.

İLMİN FAZİLETİ

(...)“Şübhesiz ki ben, yeryüzünde (insanı) bir halife kı-lacak olanım”(…) meâlindeki âyet-i kerîmeden melekler, Allah’ın onlardan üstün ve fazîletli bir halife halk edece-ğini anlamışlar. Zira halife tabiri ‘üstün sıfatlara sahip zât’ manasına gelir. Melekler (hayretlerinden), “Orada fesad çıkaracak ve orada kanlar dökecek bir kimse mi kıla-caksın? Hâlbuki biz, hamdin ile (seni) tesbîh ediyoruz ve seni takdîs ediyoruz” dediler. (Rabbın de onlara, baş-ta kısa bir şekilde) (...) “Şübhesiz ki sizin bilmeyeceğiniz şeyleri ben bilirim.” buyurdu. Daha sonra tafsillî ve ispat noktasında “Ve Âdem’e her şeyin isimlerini öğretti. Sonra onları meleklerle göstererek, ‘Eğer (iddianızda) doğru kimseler iseniz, haydi şunların isimlerini bana bildirin!’”¹ âyetiyle onlara cevap verdi.

Bu ifadelerin gösterdikleri neticeye göre, Âdem (as)’ın fazîletinin sebebi, onun halifelik makamının gerektirdiği ‘ilmi’dir. Yani Âdem (as)’ın, meleklerin bilmediklerini bil-mesidir. Ve ilmine binaen melekler, ona secde etmekle em-rolunmuşlardır. Evet, bu hakikatler ilmin fazîlet ve şerefini ispat ettiği gibi, bir hakîkati daha ifade eder. O da şudur:

1 Bakara, 30, 31.

“Cenâb-ı Hak ta’limiyle Âdem’in (as)’ın kalbinde zarurî ilimleri ve ilhamı halk etmiş. Bütün san’atların kanunlarını ve aletlerinin keyfiyetlerini ve bütün ilimlerin usullerini ve bütün eşyanın isimlerinin ve özelliklerinin marifetini, O’nun zihnine ilka edip yerleştirmiştir. Bu da istidad cihetiyle Âdem (as)’ın fazîletini gösteriyor. Çünkü onda bu ilimleri öğrenebilecek istidad vardır ki verilen ilmi alabiliyor. Meleklerde ise her şeyi öğrenebilecek istidad yoktur, kabiliyetleri mahduttur, sınırlıdır.”¹

Peygamberimiz (sav) de: “Yâ Ebâ Zer, eğer sabahtan gidersen, Kur’ân’dan bir âyet öğrenirsen (ister yüzünden okumak, ister manasını öğrenmek veya ezberlemek olsun) senin için bin rekât namaz kılmaktan daha hayırlıdır” diyerek ilmin fazîletini beyan etmiştir.² (Çünkü namazın ancak kılana faidesi vardır. İlmin ise herkese faydası vardır.)

Ebu Hureyre (ra) diyor ki: “İlâhî hükümleri öğrenmek için bir saatçik otursam, benim için Kadir Gecesi’ni ihyâ etmekten daha sevimlidir.” (Çünkü Kadir Gecesi’ni ihyâ etmek hususî bir fazîlettir. İlim ise umûma faidesi olabilecek bir fazîlettir. Eğer o bir saatlik ilimle, birisinin hidâyetine vesile olursa, hadisin ifadesiyle sahra dolusu kırmızı koyunları tasadduk etmekten daha hayırlı bir sevap kazanmış olur.)³

Resul-i Ekrem (sav), ilmin fazîletine binaen, âlimleri kendi yerinde kabul ederek ferman etmiş: “Bir âlimi ziyaret eden beni ziyaret etmiş gibidir. Bir âlimle musafaha eden benimle musafaha etmiş gibidir. Bir âlimle oturan benimle oturmuş gibidir. Dünyada benimle oturanı, Allah kıyamet gününde cennette benimle oturtur.”⁴

1 Tefsiru’l Beyzavi s. 51 c.1, 1. Baskı, Daru’l-Kütübü’l Beyrut, 1988

2 Tarikat-ı Muhammediye, İmam Birgivi

3 Tarikat-ı Muhammediye, İmam Birgivi

4 İlanetü-t-Talibîn

İlim İmana Kuvvet Verir

İşte, imanın tahkîkî olmasına belki ilme'l-yakinden hakka'l-yakin derecesine çıkmasına vesile olması cihetinden, ilim ve marifetin ne kadar önemli olduklarını ve ne kadar kıymet ve fazîlet ifade ettiklerini gösteriyor. Evet, İman icmalî ve tafsillî olmak üzere iki kısma ayrılır. Akaidde zarurî olmayan meselelere icmalî olarak inanmak kâfidir. İcmalî demek, akaid ilmine kısadan, özet olarak, teferruatını bilmeden inanmaktır. Mesela: Allah vardır ve bütün varlıklar O'nun varlığına delildir der; fakat varlıkların, Allah'ın varlığına nasıl delil olduklarını açıklayamaz. Meleklerle inanır, fakat onlar hakkında gereken ilmî açıklamayı yapamaz. Ve hakeza imanın diğer şartlarına da böyle inanır.

Tafsillî iman ise, "Allah vardır ve birdir. Bütün varlıklar ve kâinat Allah'ın var ve bir olduğunu ispat eder." demektir. Ve bu tarzda inanan, umum varlıkların ve âlemin, Allah'ın varlığına nasıl delil olduğunu ilmî açıklamalarla ortaya koyar. Zaruriyat-ı dinîye denilen, farz olan akaid ilmini (inanılması mecburî olan bilgileri) tafsillî olarak öğrenmek lazımdır. Ve nitekim Üstad Bediüzzaman Hazretleri de imanı şöyle ifade eder: "İman, Resûl-ü Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın tebliğ ettiği zaruriyat-ı dinîyeyi tafsilen (dinin kesin olarak inanılması gereken emirlerini, ayrıntılı bir şekilde) ve zaruriyatın gayrısını (dışındakileri) icmâlen (özet olarak) tasdik etmekten hâsıl olan bir nurdur." der.¹

Taklidî ve Tahkikî İman

Bir de imanın, zayıflık ve kuvvetliliğine göre taklidî ve tahkikî olmak üzere iki kısmı vardır.

Taklidî İman:

Kişinin anne ve babasının veya çevresinin telkinleri neticesinde, delillere dayanmadan, taklit ederek iman esaslarını benimsemesine, taklidî iman denilmiştir.

“İslâm âlimleri, taklidî imanın sahih ve geçerli olduğunu, fakat delillerle bu tür imanı, tahkikî hale dönüştürmeyen kimselerin günahkâr olacağına ve her müminin imanını tahkikî hale getirmesinin farz-ı ayn olduğunda ittifak etmişlerdir.”

Tahkikî İman:

Kişinin, araştırarak aklî ve naklî delillerle veya keşif ve müşahade ile imanını kuvvetli bir hale getirmesine tahkikî iman denilmiştir.

“Evet, İman yalnız iman hakikatlerini kısaca ve inananları taklit ederek inanmaktan ibaret değildir. Bir çekirdekten, tâ büyük bir hurma ağacına kadar ve eldeki âyinede görünen güneşin suretinden tut, tâ deniz yüzündeki yansımasına ve güneşe kadar mertebeleri ve inkişafı olduğu gibi, imanın bin bir esma-i İlahiyenin ve sair erkân-ı imaniyenin kâinattaki gerçeklerle irtibatlı olarak ortaya çıkan birçok hakikatleri ve mertebeleri vardır. “Bütün ilimlerin ve marifetlerin ve insandaki mükemmelliklerin en büyüğü imandır ve iman-ı tahkikîden gelen ayrıntılı ve delillere dayalı bir şekilde imanın şartlarını tanıyıp inanmaktır.” diye ehl-i hakikat ittifak etmişler.

Evet delillere dayanmayan taklidî iman, çabuk şüphelere mağlub olur. Ondan çok kuvvetli ve çok geniş olan delillerle isbat edilen tahkikî imanda ise pek çok mertebeler vardır.

1. İlme'l-Yakîn Mertebesi:

Aklî ve naklî delillerin neticesinde kalpte oluşan kesin bilgidir. Uzak bir yerden dumanların çıktığını gördüğümüzde, orada bir ateşin olduğunu anlamamız ilme'l-yakîn mertebesine bir örnektir. Böyle bir iman, çok delil ve burhanların kuvvetleriyle binler şüphelere karşı dayanır. Hâlbuki taklidî iman bazen bir şübheye karşı mağlub olur.

2. Ayne'l-Yakîn Meretebesi:

Müşahade (gözlem, görme) yoluyla elde edilen ve doğruluğu apaçık olan bilgi diye tarif edilir. Dumanını gördüğümüz ateşe yaklaşıp, ateşi gözümüzle görmemiz ayne'l-yakîn mertebesine bir örnektir. Bu iman kesin bir şekilde görerek veya görmüş gibi iman etmektir ki, bunun da pek çok mertebeleri vardır. Belki Allah'ın isimleri adedince ve o isimlerden alınan feyz ve istifade nisbetinde ortaya çıkan dereceleri vardır. Bu mertebeye ulaşan, bütün kâinatı bir Kur'an gibi okuyabilecek duruma gelir.

3. Hakka'l-Yakîn Mertebesi :

Delillerin neticesinde veya bizzat istifadeden sonra, kalpte oluşan, sarsılmaz inançtır. Bu hal kesin olarak inanmanın en üst mertebesidir. Gördüğümüz ateşe yaklaşıp ondan istifade etmemiz, ateşin pek çok özelliklerini tecrübe neticesinde öğrenmemiz ve ateşle ilgili kalbimize yerleşen sarsılmaz bilgi de hakka'l-yakîn mertebesine örnektir.

Yani kesin olarak istifade edip yaşayarak veya o derecede delillere dayanarak kuvvetli bir tarzda inanmaktır. Onun da çok mertebeleri vardır. Böyle imanlı zatlara şüphe orduları hücum da etse, bir halt edemez. Kelâm âlimlerinin akla ve mantığa dayandırarak yazdıkları binler cild kitapları, yalnız imanın o mertebesinin bir yolunu göstermiştir. Ehl-i hakikatin de yüzer kitapları, keşfe ve zevke istinaden o marifet-i imaniyeyi daha başka bir cihette ortaya koymuştur. Fakat Kur'an'ın mu'cizeli cadde-i kübrası, göster-

diği iman hakikatleri ve kudsi marifeti; o ulema ve evliyanın pek çok fevkinde bir kuvvet ve yüksekliktedir.

“İşte Risale-i Nur, imanın bütün mertebelerini içinde toplayan Kur’ân’ın bu küllî ve yüksek marifet caddesini tefsir edip anlatmaktadır. Bin seneden beri Kur’an aleyhine ve İslâmiyet ve insaniyet zararına ve yokluk âlemleri hesabına tahribatçı bütün akımlara karşı, Kur’an ve iman namına mukabele ediyor, müdafaa ediyor.”¹ Buna binaen Risale-i Nur, birçok delil ve burhan getirerek, o hadsiz düşmanlara karşı dayanıp, müminlerin imanının muhafazasına, Kur’an nuruyla, vesile olmaya çalışmaktadır.

İlim ile marifet, imanın tahkikî olmasına vesile oldukları gibi, ilme’l-yakinden aynel-yakin mertebesine, hatta araştırma yapan bütün ehl-i tahkikin ittifakıyla sabit olan ve şeytanın elinin ulaşip alamayacağı imanı hakka’l-yakin derecesine çıkarmaları ve imanla kabre girmeye vesile olmaları ve hadis-i şerifte: **“Şeytan için dini bilen bir âlim (le uğraşmak) bin abid (le uğraşmaktan) daha zordur.”**² ifadesi de ilmin başta şeytan olmak üzere düşmana karşı ne derece tesirli bir silah ve sağlam bir kal’a ve kuvvetli bir zırh olduğunu gösterir.

İman, insanı insan eder. Belki insanı sultan eder ve onu bütün varlıkların idarecisi haline getirir. Öyle ise, insanın asıl vazifesi, iman ve duadır. Bunlar da ancak ilim ve marifet ile mümkün olabilir. Küfür, insanı gayet âciz bir canavar hayvan eder. Zira kâfir olan acizdir; bir hastalık mikrobuna, açlık ve susuzluğa, bilhassa ölüme karşı dayanamadığı halde, bir bomba veya Allah’ı (cc) inkâr ile birçok katliamları yapar ve bütün varlıkların hukukuna girer.

1. Bu izah, Asa-yı Musa Osm. nüshası, Altınbaşak Neşriyat s.266, 267. sayfalarının şerhidir.

2. Sünen-i Tirmizi, c.5, s. 48 n°: 2681/ Kütüb-ü Sitte şerhleri 2. Baskı çağrı yay. İstanbul

Şu mes'elenin binler delillerinden yalnız hayvan ve insanın dünyaya gelmelerindeki farkları, o mes'eleye açık bir delildir ve kesin bir burhandır. Evet, insanlık, iman ve ilim ile gerçek insanlık olduğunu; insan ile hayvanın dünyaya farklı bir şekilde gelmeleri gösterir. Çünkü hayvan dünyaya geldiği vakit, âdetâ başka bir âlemde, başka bir yerde tam yetişmiş gibi istidadına göre mükemmel olarak gelir, yani gönderilir. Ya iki saatte, ya iki günde veya iki ayda, bütün hayat şartlarını ve kâinatla olan münasebet ve irtibatını ve yaşamak için gerekli olan kanunları, düsturları öğrenir, meleke sahibi olur. İnsanın yirmi senede kazandığı yaşama gücünü ve çalışma yeteneğini, yirmi günde serçe ve arı gibi bir hayvan tahsil eder, yani ona ilham olunur. Demek hayvanın asıl vazifesi; eğitim göferek mükemmelliği bir hale değildir ve marifet kesbetmekle terakki edip ilerlemek değildir ve Allah (cc)'a aczini göstermekle ondan meded istemek, dua etmek değildir. Belki vazifesi; istidadına ve yeteneğine göre taammüldür, çalışmaktır ve yaptığı hizmetle fiili olarak Cenab-ı Hakk'a ibadet etmektir.

İnsan ise dünyaya gelişinde her şeyi öğrenmeye muhtaç ve hayat kanunlarına cahil, hattâ yirmi senede tamamen hayat şartlarını öğrenemiyor. Belki ömrünün sonuna kadar öğrenmeye ihtiyacı vardır. Hem gayet âciz ve zaîf bir surette dünyaya gönderilip bir-iki senede ancak ayağa kalkabiliyor. On beş senede ancak zarar ve menfaati fark eder. Ancak toplum hayatının yardımıyla, menfaatlarını celbedip temin eder ve zararlardan sakınabilir. Demek ki, insanın yaratılış vazifesi; ilimle, eğitimle mükemmel bir duruma gelmek ve Cenab-ı Hakk'a dua ile ibadet etmektir. Yani: "Kimin merhametiyle böyle hikmetli ve münasip bir şekilde idare olunuyorum? Kimin ikramıyla böyle şefkat edilerek terbiye ediliyorum? Nasıl birisinin lütuflarıyla, ihsanlarıyla, böyle nazlanarak besleniyorum ve idare ediliyorum?" bilmektir. Ve binden ancak birisine eli ye-

tişemediği hacatına dair Kadı-ül Hacer'a, yani ihtiyaçları yerine getirene, acizlik ve fakirlik lisanıyla yalvarmaktır ve dua ile her ihtiyacımızı ondan istemektir. Yani aczin ve fakrın kanatlarıyla ibadetin en yüce makamına uçmaktır.

Demek insan bu âleme ilim ve dua vasıtasıyla mükemmelleşmek için gelmiştir. Varlık ve yetenek itibarıyla her şey ilme bağlıdır. Ve bütün hakiki ilimlerin esası ve madeni ve nuru ve ruhu; marifetullahtır Allah (cc)'ı tanımaktır ve onun asıl temeli de iman-ı billahtır.¹

Yâ Rab! İman hakikatlerini ve Kur'ân ilmini hakkıyla anlamayı, bütün kardeşlerimizle birlikte bizlere nasib eyle. Mahfuz olan iman-ı tahkikî ile bizleri huzuruna al. Âmin. Bi hurmeti seyyidi'l murselin.

SIRAT-I MÜSTAKİM

Peygamberimizin (sav) nübüvvetinin delil ve burhanları had ve hesaba gelmez. Onların hepsini izah etmek hem bizim haddimizin fevkindedir hem de böyle bir yazı veya sohbet ile de izah edilecek bir mesele değildir. Ancak nübüvvetin parlak bir delili olan Resûl-i Ekrem (sav) Efendimiz'in güzel ahlâkı ile Rabbimizden bize getirdiği Kur'ân-ı Azîmüşşan ve Hadîs-i Şeriflerin nübüvveti ne sûretle ispat ettiklerinden bir nebze bahsetmeye çalışacağız.

Resûlullah (sav)'in güzel ahlâkını dost ve düşman ittifakla kabul etmişlerdir. Hatta en büyük düşmanları olan Mekke müşrikleri, başta Ebû Cehil olmak üzere Ona Muhammedü'l-Emîn demişlerdir.

Allah ise, Kur'ân-ı Azîmüşşan'da: "(**Habîbim Ya Muhammed**) **sen azîm (büyük) bir ahlâk üzeresin.**"² diye ferman eder. Sahih rivayetlerde de Hazret-i Âişe-i Sıddıka (ra) gibi

1. Sözler, s. 107, 108. Altınbaşak nüshası Osm.

2. Kalem, 4

seçkin sahabeler, Hazret-i Peygamber (sav)'ı tarif ettikleri zaman "Hulukuhü'l-Kur'ân" diye tarif ediyorlardı.

Kur'ân'ın beyan ettiği güzel ahlâkın misâli ve bütün o güzel ahlâkı yaşayarak gösteren Hazret-i Muhammed (şav)'dır. Ve o güzelliği herkesten evvel, bizzat yaşayan ve fitraten o mehâsin üzerine yaratılan O (sav)'dır. Ve O (sav) yürüyen bir Kur'ân'dır. Hem Fâtîha-i Şerîfe'de 'sırât-ı müstakîm' diye tâbir edilen dosdoğru yolda giden ve o yolda gidebilecek fitrat üzere yaratılan en başta Peygamberimiz (sav)'dır.

İstikamet Üzere Olmanın Mânâsı

Bedüzzaman Hazretleri, 'sırât-ı müstakîm'i, İşâratü'l İ'caz'da ve Otuzuncu Söz'de ve On Birinci Lem'a'da şöyle izâh etmiştir: İnsanda kuvve-i aklıye, kuvve-i gadabiye, kuvve-i şehviye olmak üzere üç duygu vardır. Hayvanlardaki gibi bunlara bir hudut tâyin edilmemiştir. Bu kuvvelerin her birisinin üçer mertebesi vardır; ifrat (ileri gitmek), tefrit (geride kalmak) ve hadd-i vasat (normal olan orta yolu yaşamak) tır.

Kuvve-i aklıyenin ifrat mertebesi 'cerbeze'dir. Yani bâtılı, yanlış doğru; doğruluğu ve hakkı da yanlış göstermeye çalışmaktır. Bu bir safsatadan ibârettir. Tefriti 'gabâver'tir. Yani doğruyu bulmak için aklı kullanmamaktır, bu da bir mantıksızlıktan ibarettir. Hadd-i vasatı ise 'hikmet'tir. Yani her işin ve her fikrin doğrusunu hikmetlisini, yararlısını bulup ona göre yaşamaktır. Bu hikmet mertebesini de en mükemmel şekilde yaşayan en başta peygamberlerdir ve onların başında da Peygamberimiz (sav) gelir.

Kuvve-i gadabiyenin ifrat mertebesi 'tehevvür'dür. Yani saldırganlıktır, hakkına razı olmayıp başkasının hak ve hukukunu çiğnemeye çalışmaktır; bu bir zulümden ibârettir. Tefrit mertebesi ise 'cebânet'tir. Yani korkudan dolayı hakkına hukukuna sahip çıkmamak, mukaddesâtına, ırz ve namusuna hakaret edildiği halde onları müdafaa et-

memektir. Hadd-i vasatı, orta yolu 'şecaat'tır. Yani cesaret sahibi olup başkasının hakkına hukukuna tecavüz edip zarar vermediği gibi kendi hakkına hukukuna da sahip çıkıp önu kimseye çığnettirmemektir. Bu şecaati de en güzel ve en mükemmel bir şekilde hayatlarına tatbik eden başta 'şehidler'dir.

Kuvve-i şehevîyenin de ifrat mertebesi 'fücur'dur. Yani Allah'tan korkmayıp, insanlardan sıkılmayıp, fuhşiyat başta olmak üzere haramları günahları alenen, açıktan işlemektir. Tefrit mertebesi ise 'humut'tur. Yani haramları işlemeyi gibi helâl dâiresinden dâhî istifâde etmemektir. Âdeta bitkisel bir hayat yaşamaktır. Hadd-i vasatı, orta yolu ise 'iffet'tir. Yani namuslu olarak bütün âzâlarını, hisler ve duygularını başta fuhşiyat olarak haramlardan muhafaza edip helâl dâiresinde yaşamaktır. Zâten, "**Helâl dâiresi geniştir, keyfe kâfidir; harama girmeye hiç lüzum yoktur.**"¹ Bu mertebeyi en başta kendi hayatlarına tatbik eden, başkalarına da güzel örnek olan sâlih insanlardır.

Bu noktada baktığımızda hikmet, şecaat ve iffeti harfiyen kendi hayatına tatbik edip, ifrat ve tefritten; cerbeze ve akli kullanmamak; zulüm ve korkaklık; fücur ve humuttan tertemiz olarak en mükemmel bir şekilde hayatını devam ettiren, dost ve düşmanın ittifakıyla Muhammed-i Arabî (şav)'dir. İşte böyle bir Zâr'ın yaptıklarının, yaşadıklarının, sözlerinin ve hareketlerinin her birisi, nev-i beşere, insanlara birer model hükmüne geçmeye lâyık iken, îmân eden ve ümmetinden olan gâfillerin onun sünnetine ehemmiyet vermemelerinin veyahut sünnetini bozmak isteyenlerin ne kadar bedbaht ve fenâ olduklarını divaneler de anlar.

1. Sözler, Osm. nüshası, Altınbaşak neşriyat, s. 14

Demek ki Fâtiha'da **"Bizi dosdoğru yola hidâyet eyle!"**¹ dediğimizde: "Ya Rabb! Bizi kuvve-i aklıyenin hikmet mertebesine, kuvve-i gadabiyenin şecaat mertebesine, kuvve-i şeheviyenin iffet mertebesine hidâyet eyle! İfrat ve tefrit mertebelerinden bizleri muhafaza eyle!" Âmin. diye dua ediyoruz.

İşte **"Emrolunduğun gibi istikamet bul!"**² (...) ayeti bir cihette "Hikmet, şecaat ve iffet hakikatini yaşayınız!" diye bize emrediyor. Hatta katiyetle şunu diyebiliriz: İslâmiyet, hikmet, şecaat ve iffet demektir. İslâmiyet'e inanıp kabul etmek, bunları kabul etmek demektir; Yani zulüm etmemek, cinayet işlememek, başkasının ırzına namusuna el uzatmamak, faiz yememek, ne insanların ne de Allah'ın hukukuna tecavüz etmemek demektir. İslâmiyet'i istememek ise, bütün bu menfi ve zararlı şeyleri kabul ediyorum demek mânâsına gelir.

Kur'ân, Zaman Geçtikçe Gençleşiyor

Esasında Kur'ân ve Hadîs-i Şerîfler, Peygamberimiz (sav)'in nübüvvetini ispat için fazlasıyla delilleri ihtiva etmektedir. Çünkü tarihe bakıyoruz, araştırıyoruz ve görüyoruz ki, bir bilim adamının, fikir ehlinin Kur'ân ve Hadîs'ten almadan yazdığı kitaplar ve o kitapların içindeki bilgilerin birçoğu sekiz on sene geçtikten sonra geçerliliğini kaybediyor, yanlış olduğu ortaya çıkıyor. Hatta dünyanın en zekî, en dâhî insanları kabul edilen Eflâtun, Aristo, Sokrat vs. gibilerin, yazdıkları kitapların üzerinden elli-yüz sene geçtikten sonra, neredeyse bu kitapların içindeki bilgilerin çoğu geçerliliğini kaybedip yanlış olduğu ortaya çıkmıştır.

Hâlbuki Kur'ân ve Hadîs-i Şerîfler için bu kaide geçerli değildir. Kur'ân'ın 6666 âyetinin ve aynı zamanda İmam

1. Fâtiha, 6

2. Hûd, 112

Ahmet Bin Hambel, bir milyon kadar Hadis-i Şerif'i rivâyet ettiğine göre, milyonu bulan Hadis-i Şerif'lerin üzerinden bin dört yüz kûsur sene geçmesine rağmen bir tek âyetin veya bir tek hadisin geçerliliğini kaybetmemesi, yanlış olduğu tespit edilmemesi, daima hakkâniyet ve doğruluk üzerinde gitmeleri âyetlerin hem lafzı hem mânâsı Allah'tan olduğuna ve Hadis-i Şerif'lerin dahi mânâ itibârıyla Allah'tan geldiğine bir delildir. Demek Hazret-i Muhammed (sav) hevâ-yı nefsiyle konuşmuyor. Kesinlikle onu Allah konuşturuyor; O da konuşuyor. İşte bu durum Kur'an-ı Hakîm'in Allah'ın kelâmı olduğunu Hadis-i Şerif'lerin mânâsının da Allah'tan geldiğini isbât ediyor. Eğer bunlar bir insan fikrinin neticesi olsaydı, insanların yazdıklarında hata ve yanlışlar olduğu gibi bunlarda da birçok hata ve yanlış bulunacaktı. Mâdem elli-yüz sene değil bin dört yüz sene üzerlerinden geçtiği halde bunlar geçerliliklerini kaybetmiyorlar; Demek onlar Allah tarafından Hazret-i Muhammed (sav) vâsıtasıyla bize geliyorlar.

Bedüzzaman Hazretleri'nin dediği gibi: **"Zaman ihtiyarlandıkça Kur'an gençleşiyor, rumuzu (remizleri) tevazzuh ediyor. (daha iyi anlaşılıyor)"**¹ Evet, nasıl ki insanlar doğuyor, büyüyor, ihtiyarlıyor onların fikirleri ve bilgileri de onlar gibi ihtiyarlıyor. Öyle de insanların sanatları tecrübeler neticesinde kemâle doğru gidiyor. İnsanların ilk yaptıkları bir cihazın modeli ile son yaptıkları aynı cihazın modeli ve mükemmelliği bir olmuyor. Bu da insanın âcizliğini ve eksikliğini ifade ediyor. Bu kural Cenâb-ı Hak için geçerli değildir; İlk yaptığı sanat ile son yaptığı sanat arasında mükemmellik noktasında bir fark yoktur. Çünkü Allah sonsuz İlim, Hikmet ve Kudret sahibidir. İlk yarattığını en son ve en mükemmel model ile yaratıyor. Onun için sanatı arasında bir model değişikliği

1. Mektubat 2, Hakikat Çekirdekleri 79, s. 503. Osm. nüshası Altınbaşak neşriyat

olmuyor. Aynen öyle de Allah, İslâmiyet'i ve Kur'ân'ın hükümlerini ilk olarak indirirken en son mükemmellikle indirmiştir. Zaman geçtikçe Kur'ân ve İslâmiyet'in hükümleri de gençleşiyor. Allah'ın hükümlerinde bir değişiklik söz konusu olmadığı gibi, onlara uymak saadet ve selâmet vesîlesidir. Onlara muhalefette ise şekâvet ve ebedî azap vardır.

Demek hadislerin ve âyetlerin hakkâniyetleri aynı zamanda onları bize getiren Habîb-i Rabbü'l Âlemîn'in de sıdkına ve nübüvvetine en kuvvetli bir delildir.

Allah hepimizi sırât-ı müstakîme hidâyet eyleyip rızâsına mazhar eylesin. Âmin.

SELEF-İ SALİHİN KİMDİR?

Cenab-ı Hak, her ne kadar son kitabı ve son Peygambere göndermişse de, imtihan gereği olarak, insanlara hayır veya şerri tercih edecek bir cüz-i ihtiyarî vermiştir. Allah, hayrı isteyenlere seve seve o hayrı verdiği gibi, yapılmasını istemediği şerri ise, kişi kendisi istediği için, imtihan gereği, o istediği şer ve fenalığı yaratır. İşte Asr-ı Saadetten bugüne kadar, Cenab-ı Hakk'ın bizden uymamızı istediği o hayırlı yolu göstermeye çalışacağız.

Sahabe, Peygamber Efendimiz (asm)'ı, iman etmiş olarak gören mübarek kimselere denir.

Tabiin, sahabeleri görüp onlara tabi olanlara denir.

Tebe-i Tabiin ise, sahabeyi görenleri görüp onlara tabi olanlara denir.

Geçmişteki salih kimseler manasına gelen selef-i salihîn; sahabe, tabiîn ve tebe-i tabiîn döneminde yaşayan âlim ve salih kimselerdir. Onlar, **كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ** "Ey Ümmet-i Muhammed! Siz insanların iyiliği için çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz."1 ayetinin ifade ettiği, hayırlı ümmetin ilk üç asrında yaşamış ve o ümmetin "en hayır-

luları” olarak Peygamberimiz (asm)’ın övgüsüne mazhar olmuşlardır.

Müslümanlar, ittifak ile bu kimseleri selef-i salihîn olarak isimlendirmiş ve onlardan öğrenilen ilim ve ibadeti kendilerine en hayırlı düstur olarak seçmişlerdir. Onlara muhalefet edip başka bir yolda gitmeyi ise, evham ve vesvese olarak kabul etmişlerdir.

Dört mezhebin kurucuları olan İmam-ı Azam, İmam-ı Malik, İmam-ı Şafii ve İmam-ı Ahmed bin Hanbel, bu üç asrın üçüncü asrında gelmiştir. Şüphesiz bu imamlar o mübarek asrın ilmiyle amel eden âlimlerine imam ve salihlerine önder olmuşlardır. İctihatlariyle da ümmet-i Muhammed’e istikamet yolunu göstermişlerdir.

Dinin ancak kesin olmayan teferruat kısmında ictehad yapan bu dört mezheb imamı ve benzerleri, ilimlerini miras yoluyla tabiinden almıştır. Tabiin ise ilmini sahabeden öğrenmiştir. Dinin kesin ve zaruri emirlerini omuzlarında taşımış olan sahabeler ise, ilimlerini Kur’an’dan ve Resûlullah (asm)’dan ders almıştır. Bu mirası bırakan da alan da en makbul ve en güzel insanlar olmuştur. Bunların hakkaniyetine delil ise, Resul-i Ekrem (asm)’ın şu hadis-i şerifidir: “En hayırlı asır, öncelikle benim içinde bulunduğum şu asırdır; sonra onu takip eden (tabiin), sonra onu takip eden (tebe-i tabiin) asırdır.”¹

Bu özelliklerine binaendî ki, arkalarından gelen asırlar, onları dinde kendilerine imam seçmişlerdir. Onlardan gelen ilmi, aralarında öğrenmişlerdir. Onların o ilimlerini sıralayıp düzenlemişlerdir. Kaidelerini ve teferruatlarını açıklamışlardır. O ilimlerin esaslarını ve usullerini ümmet arasında tatbik etmişlerdir. İttifak ettikleri meseleleri beyan etmişlerdir. İhtilaflı olan meselelerde de sahabe ve tabiinin daha kuvvetli bulduğu görüşlerine uymuşlardır. Her imamı, kardeşleri olan diğer imamlardan ayıran ve o imamın farklı olarak takip ettiği yolda, ortaya koyduğu

1. Müslim, Fedâilüs-Sahabe, 210-215; Ebû Dâvûd, Kitabu’s-Sünne, Bab, 9

hükümleri ve delilleri açıklamışlardır. Bu dört büyük imanın açtıkları çığra mezheb denilmiş ve ümmetin çoğu onlara tâbi olarak “Ümmetim sapıklık üzerine bir araya gelmez. Allah’ın kudret eli cemaatledir. Kim cemaatten ayrılırsa; cehenneme ayrılır.”¹ hadisinin sırrına mazhar olarak, Ehl-i Sünnet Ve’l-Cemaat’i oluşturmuştur.

Ümmetin her ferdi kendi seçip takdir ettiği ve daha faziletli bulduğu o mezheplerden birini tercih etmiştir. Bununla birlikte diğer mezheplere karşı da hüsn-i zannını muhafaza edegelmıştır. Bu mezheplerin salih ve itimad edilen âlimleri, nadiren ortaya çıkan mutaassıp bir kısım insanları da ikaz ederek, orta yolu her zaman esas yapmışlardır. Zaten mezheplerin kuruluşundan Osmanlı Devleti yıkılıncaya kadar gerçekten kayda değer bir ihtilaf görülmemiştir. Ancak art niyetlilerin oluşturdukları bir kısım dedikodular olmuştur.

Bu selef-i salihinin nurlu caddesini Peygamberimiz (asm) masumiyetiyle, Cebrail (as)’ın irşad ve gözetimi altında tesis etmiştir. Arkasından âdil ve doğru olduklarına ümmetin ittifak ettiği ashab-ı kiram, Peygamberimizden ve Kur’an-ı Kerim’den aldıkları ders ile o nuranî caddeyi aynen muhafaza ederek devam ettirmişlerdir. Sahabelerden sonra tabiin, ondan sonra tebe-i tabiin, başta hadis imamları ve dört mezheb imamları olmak üzere müctehidler, o nurlu yolu ilim ve takvaları ile devam ettirmişlerdir. Bunlardan sonra gelen âlimler de o nurlu caddeyi günümüze kadar getirmişlerdir. Acaba bu nurlu caddeden sapan bir insan, kendisini asr-ı saadete, Peygamberimiz (asm)’a ve Cenab-ı Hakk’a götürecek başka bir yolu nerede bulabilir?

Maalesef günümüzde de bir kısım insanlar, enaniyetlerine dayanarak, yıldız böceği gibi kafa fenerleriyle, ümmetin o nurani caddesini terk edip, kendilerine göre asr-ı saadete ve Cenab-ı Hakk’a çıkacak -mümkün olmayan- bir yol açabileceklerini zannetmektedirler. Bu gibi insanlar, kendi kafa fenerlerinin ışığına güvenerek, gündüz güne-

şini bırakıp hem kendilerini hem kendilerine tabi olanları gece karanlığında boğmaktadırlar.

En önemli bir mesele de ağız laf yapan, ehl-i ilim olarak bilinen bir kısım şahıslar, selef-i salihine özellikle sahabelere dil uzatıp, nefislerine uyararak kendilerine göre bir İslam profil ortaya koymaya çalışıyorlar. Böylece kendileri dalalete gittikleri gibi başkalarını da saptırmaya çalışıyorlar.

Hâlbuki Allah'ın rızasına uymakta, Kur'an'ı anlamakta ve İslami hayatı hakkıyla yaşamakta, sahabelere kimsenin yetiemediğine, ümmet ittifak etmiştir. Eğer bir Müslüman, mezhepleri ve selef-i salihini beğenmeyip onlara muhalefet eden birisine uyup onu kabul ederse, başta Peygamberimiz ve sahabeler olmak üzere bütün selef-i salihinin yanlış yolda olduğunu ima etmiş olur. Bu ise, Allah muhafaza, onları red ve inkâr manasını ifade eder. Eğer selef-i salihini kabul edip, muhalefet eden o kimseyi kabul etmesek, hiçbir kaybımız olmaz. Hem yanlış bir yola sapmaktan da kurtulmuş oluruz.

EHL-İ SÜNNET VE'L-CEMAAT

İstilah olarak Peygamber Efendimizin sünnetine ve ashab-ı kiram, tabiin, tebe-i tabiin olan cemaate uyanlara, Ehl-i Sünnet Ve'l-Cemaat denir. Bazen Ehl-i Sünnet Ve'l-Cemaat kelimesini basit olarak ifade ederken kimlerin kastedildiğini düşünmek gerekir. Zira Ehl-i Sünnet demek, başta ehl-i beyt imamları, İmam-ı Eş'ari ve Maturidî, dört mezhebin imamları ve bu dört mezhebe mensub müctehid imamları, İmam-ı Buharî gibi Kütüb-i Sitte'nin hadis imamları ve bu nuranî zincire bağlı olan Şeyh Abdülkadir Geylani gibi iki cihanın aslanlarıdır. Bunların başında ise Peygamber Efendimizin sünnet-i seniyesi ve ashab-ı kiram gelir.

Seyyid Şerif Cürcanî şöyle der: "Ehl-i hak, öyle bir topluluktur ki, kar'i delil ve burhanlarla Rableri katında hak olan yola kendilerini nisbet edenlerdir. O da Ehl-i Sünnet

Ve'l-Cemaat'tır. Ehl-i heva yani nefislerine uyanlar ise, kible ehli olanlardır ki, kabul ettikleri akide, Ehl-i Sünnet akidesine zıddır. Bunlar altı kısımdır:

1. **Cebriye** (Kulun kudreti, kazanması ve tesir yoktur. O cansız bir varlık gibidir diyenlerdir.)
 2. **Kaderiye** (Şer Allah'ın takdiri değildir ve herkes yaptığı'nın failidir veya kader yoktur diyenlerdir.)¹
 3. **Rafiziye** Hz. Hüseyin'in oğlu Hz. Ali'nin oğlu Zeyd (ra) hazretlerine tabi olup biat ettikten sonra Hz. Zeyd'in Hz. Ebubekir ve Hz. Ömer'den uzaklaşmalarını istemişlerdir. Hz. Zeyd de onlar Ceddi-i Emcedimin (şerefli olan Dedem(asm)'in) vezirleriydi nasıl onlardan uzaklaşıp bırakırım diyerek onları red edince onlar da Hz. Zeyd'i terk edip dağıldıklarından dolayı onlara "terketmek" manasındaki rafiziye denilmiştir.² Maalesef daha sonra Şia'nın bütün grupları Ehl-i Sünnet'e muhalefet edip bunların takındıkları tavır gibi yanlış bir tavır takınmışlardır.
 4. **Hariciler** (Hz. Osman, Hz. Ali, Hz. Talha, Hz. Zübeyir, Hz. Ayşe ve kendilerinin dışındaki bütün Müslümanlara kâfir diyenlerdir.)
 5. **Muattala** (Cenab-ı Hakk'ın sıfatlarını inkâr edenlerdir.)
 6. **Müşebbihe** (Allah'ı yaratılmış varlıklara benzetenlerdir.)
- Bunların her biri on iki fırkaya ayrılır ve toplam yetmiş iki taife olur."³ Vahhabilik, mezhebsizlik, mealcilik gibi grupların hepsi bunlara dâhildir.

Abdülkahir Bağdadî Hazretleri Ehl-i Sünnet'i şöyle tarif eder:

1. Peygamberimiz (asm): "Kaderiye yetmiş peygamberin diliyle lanetlenmiştir. Ve onlar 'kaçer yoktur' diyenlerdir." Başka bir rivayette de "Kaderiye o kimselerdir ki, hayır ve şer bizim elimizdedir." derler. Onların benim şefaetimden nasibleri yoktur. Ne onlar bendendir. Ne de ben onlardanım." Hem "Kadere iman, evham ve üzüntüyü giderir." buyurmuştur. (İmam Şaranî, Keşfü'l-Gumme an cemi'l-Ümme, s. 22)

2. Kamus-u Okyanus Osmanlıca nüshası.

3. Seyyid Şerif Cürcani, Tarifat, Daru'l-Kütübü İlmiye, 1995, s. 40

- 1- Ehl-i bid'atın hatalarına düşmeyen kelâm âlimleri,
- 2- Dört mezhep imamları, Sevrî, Evzâî, Dâvûd ez-Zahîrî dâhil büyük müctehid fakihler ve mensupları,
- 3- Muhaddisler,
- 4- Ehl-i bid'ate meyletmeyen sarf, nahv, lügat ve edebiyat âlimleri,
- 5- Ehl-i Sünnet görüşüne sadık kalan kıraat imamları ve müfessirler,
- 6- Müteşerrî Sufiyye, yani şeriate bağlı tasavvuf ehli,
- 7- Ehl-i Sünnet yolundan ayrılmayan Müslüman mücahidler,
- 8- Ehl-i Sünnet akidesinin yayıldığı memleket ahalisi.¹

Peygamber Efendimiz bir hadis-i şeriflerinde: “Ümmetim yetmiş üç fırkaya ayrılacak. Onlardan ancak birisi kurtulacaktır.” Onlar kimdir denilince “Ben ve ashabımın üzerinde olduğu şeye tabi olanlardır.”² buyurmuştur. Böylece ümmetin yetmiş üç fırkaya ayrılacağını ve içinde fırka-i naciye-i kâmile, Ehl-i Sünnet Ve'l-Cemaat olduğunu haber vermiştir.

Hadis-i şerifte: “Ümmetim, sapıklık üzerinde bir araya gelmez. İhtilâf gördüğünüz zaman size sevâdü'l-a'zam (en büyük olan ve hak üzere bulunan topluluğa katılmayı) tavsiye ederim”³

Yine başka bir hadis-i şerifte “Ümmetim sapıklık üzerine bir araya gelmez. Allah'ın kudret eli cemaâtledir. Kim cemaâttan ayrılırsa; cehenneme ayrılır”⁴ buyrulmuştur.

Görüldüğü gibi, Peygamberimiz kendisinden sonra ümmetinin fırkalara ayrılacağını, ancak o fırkaların içinde sevâdü'l-a'zam denilen ümmetinin çoğunluğunu oluşturan taifenin kurtulacağını ifade etmektedir. O taife, ümmetin fırkaları içinde en çok olan hatta bütün diğer

1. Abdülkahir El-Bağdâdî, el-Fark beyne'l-Fırak, s. 313-318, Daru'l-Afakî'l-Cedide, Beyrut, 1977

2. Tirmizî, Kitabu'l-İman, Bab, 18, hn: 2641.

3. İbn Mace, Kitabu'l-Fiten, Bab 8, hn: 3950.

4. Tirmizî, Kitabu'l-Fiten, Bab, 7, hn: 2167.

fırkalara nisbeten ümmet-i Muhammediyenin yüzde sek-
senden fazlasını teşkil eden Ehl-i Sünnet Ve'l-Cemaat'tır.
Peygamberimiz (asm) birçok sahih hadis-i şeriflerle bu
fırkanın hak ve istikamet üzere olduğunu bize haber veri-
yor. Ayet-i kerimede "Peygamber (asm) size neyi emreder-
se onu yerine getiriniz neyi yasaklarsa ondan kaçınınız"¹
buyrulmuştur.

"Ve (Muhammed, nefsinin) arzu(sun)dan konuşmu-
yor. O, (söyledikleri) bildirilen vahiyden başka bir şey
değildir."² Buyrulurak Peygamberimizin hak söylediğini
ve kurtuluşun ancak o fırkaya uymakla mümkün olacağı-
nı açıkça ifade etmektedir.

Ehl-i Sünnet Ve'l-Cemaat'ın hakkaniyetini gösteren delil-
lerden biri de Ehl-i Sünnet'in kendi dışındaki yetmiş iki
fırkaya da ehl-i kible olarak bakması ve onları tekfir etme-
mesidir. Ancak zahiren tevili mümkün olmayan küfürlerini
isbat eden bir delil olursa o başkadır. Bu müsbet düşünce
neticesinde Abbasiler, Eyyubiler, Selçuklular ve Osmanlı
Devleti bütün fırak-ı dâlle denilen ehl-i kibleyi de içlerinde
barındırmış ve birlik ve beraberliği muhafaza ederek bin üç
yüz sene İslami hâkimiyete vesile olmuşlardır.

Maalesef diğer İslami fırkalardan her birisi kendinden ol-
mayanları küfürle itham ettiklerinden İslami birliği boz-
dukları için, Müslümanların dağılmasına ve düşmana kar-
şı mağlup olmasına sebep olmaktadırlar. Âlem-i İslam'ın
hal-i hazırdaki perişanlığı buna şahittir.

Ehl-i sünnet'e uymayı zaruret haline getiren bir hakikat de
şudur, fırak-ı dallenin teşkil ettiği mezheplerden hiçbirisi
belli esaslar ve kurallar üzerine kurulmuş değildir. Her
zaman ifrat edip ileri gitmeye veya tefrit edip geride kal-
maya müsait bir zemindir. Haddi vasat denilen orta yolu
muhafaza etmek için temel bir esasa dayanmıyorlar. Buna
binaendir ki; her biri birbirini tekfir eden birçok fırkaları
netice vermiştir ve böylece düşmana karşı mağlup olmaya

1. El-Haşr, 7

2. Necm, 3-4

sebeplere olan ihtilaf ve tefrikayı doğurmuşlardır. Maalesef, şu asr-ı hazırda, Selefilik ve Şialık adı altında bütün âlemi İslâm'ı katliamlara maruz bırakmışlardır. Ve Müslümanları terörist göstermekle, din düşmanlarının İslâmî devletleri sömürmelerine sebep olmuşlardır. Bununla beraber dış düşmanlara karşı kayda değer hiçbir mücadeleleri görülmemiştir. Amma ehl-i sünnet mezhebi ise o mezhebin mensuplarını, ifrat denilen aşırılıktan ve tefrit denilen geri kalmaktan koruyacak ve her zaman haddi vasat denilen orta yolda gitmeyi temin edecek şer'i deliller denilen esaslar ve kuralları koymuştur. Ve bu sayade asr-ı saadetten beri bölünmeden parçalanmadan istikamet üzere devam etmiştir. İzzet ve hâkimiyet-i İslamiyeyi, Hilafet kalkınca ya kadar korumaya vesile olmuştur.

Ehl-i sünnet'e göre edille-i şer'iyeye, yani verilen bir hükmün doğruluğunu isbat eden deliller dörttür.

1. KİTAP

Şer'i delillerden birincisi kitaptır. Yani Kur'an-ı Kerim'dir. Cenab-ı Hak kitap olan Kur'an-ı Kerim'e uyulmasını ve açıklamalarına müracaat edilmesini "(Onlar) Kur'ân'ı hiç düşünmüyorlar mı? Yoksa kalbler(inin) üstünde kilitleri mi var?"¹ ayetiyle emretmektedir. "Muhakkak ki bu Kur'ân, (insanları) en doğru yola hidâyet eder."² "Sana bu Kitabı, her şey için bir açıklama ve Müslümanlar için bir hidayet, bir rahmet ve bir müjde olmak üzere indirdik."³ gibi birçok ayetle Kur'an-ı Kerim'in hidayet ve saadet kaynağı olduğunu açıkça ifade eder.

Evet, Kur'an'ın manası o kadar geniştir ki, bütün müctehidler verdikleri hükmü ondan almışlardır. Hem Allah'ı tanıyan herkesin aldığı zevk, Allah'a kavuşan her ferdin gidişat tarzı, bütün kâmil insanların mesleği, bütün araştırmacıların doğru yolu, Kur'an'ın geniş hazinesinden onlara ihsan edilmiştir. Öylesine ki, Kur'an her an onlara

1. Muhammed, 24

2. İsra, 9

3. Nahl, 89

doğru bir rehber olmuş ve ilerlemeleri için her vakit onlara yol göstermiştir. Tükenmez hazinesinden onların yollarına nurlar serptiğini bütün bu saydığımız kâmil insanlar ittifakla tasdik etmişlerdir.

2. SÜNNET

Şer'i delillerin ikincisi sünnettir. Yani Peygamberimizin güzel yolu olan sözleri, halleri ve tavırlarıdır.

Cenab-ı Hak, "Peygamber size ne verdiyse, artık onu alın; size neyi de yasakladıysa, ondan hemen kaçının!"¹ ayet-i kerimesiyle Resûlullah'a ve sünnet-i seniye'ye uymayı emreder. "Ve (o, nefsinin) arzu(sun)dan konuşmuyor! O (söyledikleri) bildirilen vahiyden başka bir şey değildir."² ayetleriyle de sünnet-i seniye'nin, Cenab-ı Hakk'ın rızasına uygun düsturlar olduğunu ve bizzat onları kendisinin emrettiğini ifade eder. Buna binaen bin dört yüz seneden beri o düsturlardan bir tanesinin yanlış olduğu görülmemiştir. Hatta sünnet-i seniye'nin her meselesinin birçok hikmet ve faydaları bulunduğunu, ehl-i ilim ve tahkik ittifakla kabul etmiştir.

3. İCMA'-I ÜMMET

İslâm âlimlerinin dinî bir meselenin hükmü üzerinde fikir birliği etmelerini ve bütün Müslümanların ortaklaşa benimsedikleri dinî hükümleri ifade eden şer'î delil, İslâm fıkının Kur'an ve sünnetten sonra üçüncü kaynağı olarak tarif edilmiştir.³

Cenab-ı Hak: "İşte böylece sizi mu'tedil (adaletli ve dengeli) bir ümmet kıldık ki, insanların üzerine (hesab gününde umum peygamberler lehine) şahidler olasınız, peygamber de sizin üzerinize şahid olsun!"⁴ "(Ey Peygamberin ümmeti! Siz,) insanlar(ın iyiliği) için (ortaya) çıkarılmış

1. Haşr, 7

2. Necm, 3-4

3. İbrahim Kafi Dönmez, İcma, Diyanet İslam Ansiklopedisi, c. 21, s. 417.

4. Bakara, 143

en hayırlı bir ümmet oldunuz; iyiliği emreder, kötülükten men' eder ve Allah'a iman edersiniz!"¹ "Kim de kendisine hidayet belli olduktan sonra, peygambere karşı gelir ve Müminlerin yolundan başkasına tâbi' olursa, onu (kendi) tercih ettiğinde bırakırız ve kendisini Cehenneme atarız! Ve (o) ne kötü varılacak yerdir!"² ayetleriyle, Peygamber (asm)'ın ümmetini adalet ve istikametle tavsif ediyor. O ümmete tabi' olmayı da emrediyor. İcma'-ı ümmete muhalefet edenleri de Cehennem azabı ile tehdit ediyor.

4. KIYAS-I FUKAHA

Fıkıh usulünde kıyas, "hakkında açık hüküm bulunmayan bir meselenin hükmünü, aralarındaki ortak özelliğe veya benzerliğe dayanarak hükmü açıkça belirtilen meseleye göre belirlemek" anlamına gelir.³

Cenab-ı Hak, "Eğer bilmiyorsanız ehl-i zikre (âlimlere) sorun!"⁴ "Artık ey basîret sâhibleri! (Bu anlatılanlardan) ibret alın!"⁵ "Ama onu, peygambere ve içlerinden ülü'l-emre (emir sâhibi idarecilerine) arz etselerdi, onlardan bunu (o işin gerçek mahiyetini, dirayetleriyle ve tecrübeleriyle ortaya) çıkarabilecek olanlar, elbette onu(n tedbiri-ni) bilirlerdi."⁶ ayetleriyle benzer hüküm ve misallere göre âlimlerin kıyas yapmasını yani kıyas-ı fukahayı emreder.⁷

Peygamberimiz (asm) Yemen'e gönderdiği Muaz b. Cebel'e (ra) insanlar arasında ne ile hüküm edeceğini sorduğunda "Allah'ın kitabıyla" cevabını almış. Akabinde sevgili Peygamberimiz "Kitapta bulamayınca ne ile hüküm vereceksin?" diye sorunca "Resûlullah'ın sünnetiyle" cevabını vermişti. "Sünnette de bulamazsan ne yapacaksın?" diye tekrar sorunca, Muaz b. Cebel, "Kendi reyimle ictehad

1. Âli İmran, 110

2. Nisa, 115

3. H. Yunus Apaydın, Kıyas, Diyanet İslam Ansiklopedisi, c. 25, s. 529.

4. Enbiya, 7

5. Haşr, 2

6. Nisa, 83

7. Zahidü'l-Kevserî, El-Akıdetü ve İlmü'l-Kelam, s. 96

ederek hüküm vereceğim.” diye cevap vermiştir. Peygamberimiz (asm) da “O Allah’a hamdolsun ki, Resulünün elçisini Allah ve Resulünün razı olduğu şeye muvafık kılmıştır.” buyurmuştur. Böylece Peygamberimiz (asm) ictihad ile hüküm vermeyi kıyas olarak edille-i şer’iyeden birisi yapmıştır.

Bediüzzaman Hazretleri de bu hususta şöyle der: “Ey ehl-i hak ve ehl-i hidayet! Cinni ve insi şeytanların tuzaklarından kurtulmanın yegâne çaresi, Ehl-i Sünnet Ve’l-Cemaat olan ehl-i hak mezhebini karargâh yap ve Kur’an-ı Mucizü’l-Beyanın hükümlerinin kalesine gir ve sünnet-i seniyyeyi rehber yap, selameti bu!” diye Ehl-i Sünnet mezhebinin ehemmiyetine vurgu yapar. Rabbim bizi ve bütün ehl-i imanı sırat-ı müstakimde devam eden fırka-i naciyei kamile olan Ehl-i Sünnet Ve’l-Cemaat’ten ayırmasın. Âmin.

MEZHEBLERİ TAKLİD MESELESİ

Ezher ulemasından Şeyh Selâmetü’l-Azamî Tenvirü’l-Kulub kitabında, taklid gerçeğini şu şekilde özetler: “Taklid, bir müctehidin delilini bilmeden, sözüne uyarak amel etmektir. Müctehide uyan kişinin, dili ile söylemese bile, kalbiyle niyet etmesi yeterlidir. Bu taklid, müctehid olmayan kişi için farz, ictihad yapabilene ise haramdır. Çünkü o müctehidin yaşadığı zamanda ictihadla hüküm vermek için meydana gelen yeni hadiseler olduğundan, bunların halledilmesi için ictihada ihtiyaç duyulur. Müctehid olmayan şahıs, başlangıçta dört hak mezhepten hangisine uymak isterse, onu taklid edebilir. Taklidden sonra, itimat edilen fetvaya göre, ihtiyaç olmadığı halde, isterse diğer mezheplerden birisine de tamamen veya bazı hükümlerde geçebilir.”¹

Âlimler demişler ki, zaruret olmadan kendi mezhebinde ağır gelen bir ibadetten kurtulmak gayesiyle o konuda başka bir mezhebi taklid etmek fısktır. Bir ibadeti yapa-

bilmek gayesiyle başka mezhebi taklid ise takvadır. Mesele Hanefi mezhebinden olan birisinin kadına dokunarak abdesti bozulmamasına rağmen Şafii mezhebine takliden abdest alması takvadır. Veya Şafii mezhebinden birisinin ihtiyaç olmadığı halde, kadınlara dokunduğunda, Hanefi mezhebine takliden abdest almaması uygundur.

Hanefi âlimlerinin büyüklerinden ve İmam-ı Rabbani'den sonra asrın müceddidi olarak kabul edilen Şah Veliyullah Dehlevî, insafî ve gerçekçiliği sonucu olarak taklit konusunda şöyle düşünür: "Eğer bir kimse, sadece şeriatın sahibine yani Resûlüllaha uymak niyetinde; fakat naslardan yani ayet ve hadislerden doğrudan hüküm çıkarmaya ve onları uygulamaya kendisinin gücü yetmiyorsa, bu durumda, belli bir mezhebi ya da muayyen bir imamı taklit etmesinde bir sâkıncı yoktur."

Şah Veliyullah Dehlevî, "Taklit haramdır ve kim olursa olsun hiçbir Müslümanın Resûlüllah'ın (asm) dışında delilsiz herhangi bir kimseye tabi olması caiz değildir" diyenlere karşı şu manada cevap vermiştir: "Bu söz Kur'an'dan ve hadisten hüküm çıkaran müctehidler için geçerlidir. Yoksa niyeti halis ve ictihad derecesine ulaşmamış, İslami meseleleri öğrenmeye muhtaç avam için geçerli değildir. Ayet-i kerimde 'Bilmiyorsanız bilenlerden sorunuz.' buyrulduğu gibi elbette bu kişilerin, zamanın mu'temet âlimlerinden ve fetva merci' olanlardan sorup öğrenmeleri ve onları taklid etmeleri gerekir."

Zaten fetva isteme ve fetva verme yetkisinin Hz. Peygamber (asm) döneminden başlayarak kesintisiz devam ettiği herkes tarafından bilinmektedir. Daima bir tek kimseden fetva alan kimse ile bazen bir âlimden, bazen de başka bir âlimden fetva alan, düşüncesi duru, niyeti sağlam olan ve sadece şeriata bağlanmayı isteyen iki kişi arasında hiçbir fark olmadığı herkesin malumudur.

Biz, hiçbir müctehid hakkında, Allah'ın ona gökten fıkıh indirdiğine, bizim ona itaatimizin farz, onun da masum olduğuna inanıyor değiliz. Eğer biz ona uyuyorsak bu, sadece onun Allah'ın kitabını ve Hz. Peygamberin

(asm) sünnetini iyi bilen bir âlim olduğuna inandığımız içindir. Dolayısıyla böyle bir müctehidin görüşü (fetvası) mutlaka şu iki durumdan biri olacaktır: Ya, kitapla sünnetin açık hükmüne dayanmaktadır, ya da bir tür ictihad ile Kitap ve sünnetten çıkarılmıştır veya karinelere dayanarak hükmün falanca illete bağlı olduğunu anlamış ve kalbi buna iyice yatmıştır. Aralarındaki illet birliğinden hareketle hakkında nass bulunmayanı, hakkında nass bulunana kıyas etmiştir. Bu durumda o sanki hal diliyle “Ben bundan, Hz Peygamberin (asm) ‘Bu illetin bulunduğu her yerde hüküm şöyle olacak buyurduğunu anlıyorum’ demektedir. Böylece kıyaslanacak mesele de, bu genel ve külli mesele içine girmektedir. Dolayısıyla ve bu da, sonuçta Hz. Peygambere (asm) dayandırılmaktadır. Ancak bunu Resûlullah (asm)’a nisbet etmekte zan vardır. Eğer böyle olmasaydı, hiçbir mümin hiçbir müctehidi taklit etmez, ona bağlanmazdı. Bu durumda, bizim elimize sahih bir hadis geçerse, o hadis de bu müctehidin veya imamın fetvasına, görüşüne aykırı ise, biz de hadise aldurmamaya hâlâ o tahmin ve zanna dayalı ictihada bağlı kalmakta ısrar edersek, bizden daha hatalı yol seçen kim olabilir ve yarın kıyamet gününde Allah’ın huzurunda ne mazeret ileri sürebiliriz?”

Şah Velîyyullah Dehlevî, bu insaflı tahlilinden sonra, İslam âleminde amel oluna gelmekte olan dört fıkıh mezhebi hakkında şöyle demektedir:

“Biline ki: Meşhur dört mezhebi tutmanın büyük faydası, hepsini birden terk etmenin (mezhebsizliğin) de, madde madde açıklayacağımız üzere pek çok zararı vardır:

İlk Müşlûman âlimler (selef), dini öğrenme konusunda, kendilerinden öncekilere dayanmış, onlardan faydalananmıştır. Bu cümleden olarak tabiûn ashaba, tebeu’t-tabiin, tabiuna... Böylece her devrin âlimleri daha öncekilere başvurup onlardan istifade etmişlerdir.

Akıl da bu davranışın iyi olduğuna hükmeder. Çünkü şeriat ancak nakil ve istinbat (delillerden hüküm çıkarmak) yoluyla öğrenilebilir. Nakil ise, ancak sonra gelenlerin

daha öncekilerden, irtibat kurup ilim almalarıyla mümkün olur. İstinbat da, daha öncekilerin mezheb ve görüşlerini bilmeye muhtaçtır. Ancak bu sayede müctehid, ilmini daha öncekilerin attığı temeller üzerine kurar, icmâa aykırı hükümden sakınma imkânı bulur.

Zaten bütün ilim ve zanaatlar, sarf-nahiv (gramer), demircilik marangozluk, tıp, şiir, kuyumculuk... bunları öğrenmek isteyen herkesin, ehil ve üstadlarına müracaatları, önlerinde dirsek çürütmeleriyle elde edilmiştir. Bunun istisnası mantiken mümkün ise de çok nadir olarak vuku' bulmuştur.

Selefin görüş ve emek mahsulüne itimat ve ihtiyacın zaruret-i böylece sabit olmuştur. Yalnız bunlara dayanabilmek için bazı şartlar vardır:

- a) Sözleri sahih bir senede rivayet edilmiş olması,
- b) Meşhur kitaplarda yazılı bulunmalı,
- c) Sözlerin çeşitli ihtimallerinden biri tercih edilmek, bazı mevzulardaki umumi hükümlerin tahsisleri yapılmış olmak, mutlak olanlara kayıt ve şartlarına bağlanmak gibi hizmet görmüş olması,
- d) Hükümlerin illet (esbab-ı mucibe)leri açıklanmalı e) İhtilaflı olanlar bir araya getirilmelidir.

Şu son zamanlarda işte bu şartları kendisinde toplayan dört mezhepten başka mezhep yoktur.

Şah Veliyyullah Dehlevi, bundan sonra diğer zararları sıralar.

Böylece o, ictihad ve taklid arasında mutedil bir tavır sergilemiş, şeriatın maksatlarına, insan fıtratına ve vakiya uygun düşecek bir yaklaşımda bulunmuştur. O, taklidin caiz olabilmesi için gerçek maksadın şeriatın sahibine yani Resûlüllah'a (asm) uymak, kitap ve sünnete bağlanmak olması gerektiğini belirtmiştir. Zarurete binaen uyduğumuz kimseye de Allah'ın kitabını ve Resûlüllah'ın (asm) sünnetini iyi bildikleri için uyacağız. Bu itibarla, şayet kitap ve sünneti sabit hükmün, uyduğumuz imamın görüşünden farklı olduğuna kanaat getirirsek, derhal onun görüşünü terk ederek kitap ve sünnet ile sabit olan

hükme dönmede tereddüt etmememiz gerekecektir. İşte taklit ancak bu şekilde caiz olacaktır.”

Bu hususta Bediüzzaman Hazretleri vesveseli insanlara şöyle der: “Dinde zorlama yoktur. Madem dört mezheb haktır. Vesveseli kimse için amelini güzel görüp gurura düşmekten ise, amelini kusurlu görüp istiğfar etse daha iyidir. Öyle ise ey vesveseli adam, vesveseyi at ve şeytana de ki “şu hal bir zorlamadır. Dindeki kolaylığa ters düşer. Elbette böyle amelim hak bir mezhebe muvafık gelir. O bana kâfidir.” “Demek hak bir mezhebe uymak insanın kurtulması için yeterlidir.” der meslekteki taassubu da reddeder.

Yine Bediüzzaman Hazretleri şöyle der: “Ey ehl-i hak ve ey ehl-i hidayet! Cin ve insanlardan olan şeytanların desiselerinden kurtulmak çaresi Ehl-i Sünnet Ve'l-Cemaat olan ehl-i hak mezhebini karargâh yap. Ve Kur'an-ı Mu'cizü'l-Beyanın muhkemat kalesine gir. Ve sünnet-i seniyyeyi rehber yap selameti bul.

Taklid meselesi geniş bir meseledir. Şart ve çeşitleri vardır. Buna dair İbn Abidin ve nakil yaptığımız Tenvirü'l-Kulüb ve Şeyh Velîyyullah Dehlevî'nin Hüccetüllahî'l-Balîğa gibi uzun açıklamalı eserlere müracaat edilebilir.

İCTİHAD MESELESİ

Kelime olarak ictehad, bir işi yapabilmek için güç ve kuvvet harcayarak başarmaya çalışmak manasındadır. Istilah manası ise, ilmi kabiliyete sahip ve o ilimle amel eden zatların, ayet ve hadislerde kesin olarak ifade edilmeyen gizli kalmış manalardan, yine ayet, hadis, kıyas-ı fukaha veya icma-ı ümmete dayanarak, hüküm çıkarmalarıdır. Bu hükümleri ortaya çıkaran zatlara da müctehid denilir. Müctehidin ictehad yapması farz bir vazifedir. Yaptığı ictehad, ümmet tarafından kabul edilirse, o ictehad şeriâtın bir hükmü olur. Bir ictehad, ümmet tarafından kabul edilmezse, o zatın ictehada da liyakati varsa, onun ictehadı sadece kendini bağlar; ümmete zorla kabul ettirilmez.

Bediüzzaman Hazretleri, İctihad Risalesinde ehl-i hak olan Ehl-i Sünnet Ve'l-Cemaat'ı temsil eden İmam Hanefi ve İmam Şafii gibi büyük müctehidlerin ictihadlarının bütün zamanlara kifayet edecek bir durumda olduğunu belirtir. Üstad, Yeryüzünü baskısı altına alan tahribatçı felsefenin yapılacak yeni içtihatlarla girebilme tehlikesine binaen, bu zamanda dört hak mezhebin ictihadlarıyla yetinmek gerektiğini ifade eder.

İctihad Risalesi¹

Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin İctihad Risalesini, aslından kopmadan, anlaşılmasını kolaylaştıracak şekilde izah etmeye çalışacağız.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَإِذَا جَاءَهُمْ أَمْرٌ مِنَ الْأَمْنِ أَوْ الْخَوْفِ أَدَّعَوْا بِهِ وَلَوْ رَدُّوهُ إِلَى
الرَّسُولِ وَالْإِلَى أُولَى الْأَمْرِ مِنْهُمْ لَعَلِمَهُ الَّذِينَ يَسْتَنْبِطُونَهُ مِنْهُمْ²

İctihad kapısı açıktır. Fakat şu zamanda oraya girmeye altı mani' vardır.

Birincisi: Nasıl ki kışta, fırtınaların şiddetli olduğu bir vakitte, evlerin duvarlarındaki dar delikler dahi kapatılır. Yeni kapıları açmak, hiçbir cihetle kâr-ı akıl değildir. Hem nasıl ki büyük bir selin hücumunda, tamir için duvarlarda delikler açmak batmaya vesiledir. Öyle de, şu her tarafta yaşanan günahlar zamanında ve İslami olmayan adetlerin istilasında ve İslamiyet'in kabul etmediği yeni kural ve yaşam tarzlarının çoğaldığı vakitte ve küfür ve dalaletin tahribatı hengâmında, ictihad adı altında, İslamiyet binasında yeni kapılar açıp, duvarlarından onu tahrib eden fi-

1. Bediüzzaman Said Nursi, Sözlere, Altınbaşak Neşriyat, s. 155.

2. "Hem onlara emniyet veya korkuya dâir bir haber geldiğinde onu yayıverirler. Ama onu, peygambere ve içlerinden ülü'l-emre (emir sâhibi idârecilerine) arz etselerdi, onlardan bunu (o işin gerçek mâhiyetini, dirâyetleriyle ortaya) çıkarabilecek olanlar, elbette onu (n tedbîrini) bilirlerdi." (Nisa, 83)

kirlerin girmesine vesile olacak delikler açmak, İslâmiyet'e karşı büyük bir cinayettir.

İkincisi: Dinin farz olan kesin emirleri ki, ictihad onlara giremez. Çünkü o farzlar, ayet ve hadislerle kesin olarak emredildiğinden, kat'i ve bellidir. Hem yapılması farz olan o emirler, azık ve gıda hükmünde olduğu halde, şu zamanda sarsılmakta ve terk edilmektedir. Ve bütün himmet ve gayreti, o farzların yaşanmasına ve diriltilmesine sarf etmek lâzım gelirken, İslâmiyet'in nazariyat yani ayet ve hadislerle kesin olarak isbat edilmeyen kısmında ve geçmiş ulemanın yaptığı halis ve safi içtihatları bütün zamanların ihtiyacına dar gelmeyen fikir ve ictihadları olduğu halde, onları bırakıp nefsanî arzulara uyarak yeni ictihadlar yapmak, dinde bid'aları icad etmek mahiyetinde bir hıyanettir.

Üçüncüsü: Nasıl ki çarşıda mevsimlere göre, bir eşya rağbet görüyor. Vakit be-vakit bir malın fiyatı yükseliyor. Öyle de, âlem sergisinde, farklı zamanlarda insanların yaşadığı medeniyet çarşısında, her asırda bir mal rağbet görüp değer kazanıyor. O asrın pazarında sergileniyor, herkes onları alıyor, bakışlar ona yöneliyor, fikirler onun ile meşgul oluyor. Meselâ: Şu zamanda siyaset meselesi ve dünya hayatının temini ve felsefenin değer kazanması gibi...

Fakat geçmiş salihler asrında ve o zamanın çarşısında en istenilen şey, yerleri ve gökleri yaratan Allah'ın neden razı olduğunu ve bizden arzularını, Kur'an'dan anlayıp çıkarmak ve peygamberlik nuru ve Kur'an ile kapatılmayacak derecede açılan ahiret âlemindeki ebedi saadeti kazandırarak ve vesilelerini elde etmektir.

İşte o zamanda zihinler, kalbler, ruhlar, bütün kuvvetleriyle, yerlerin ve göklerin Rabbi olan Allah'ın nelerden razı olduğunu anlamaya yönelik olduğundan; insanların bir araya geldiklerindeki sohbetleri, karşılıklı konuşmaları, yaptıkları ve yaşadıkları ona bakıyordu. Ona göre cereyan ettiğinden her kimin güzelce bir yeteneği bulursa, onun kalbi ve fitratı, şuursuz olarak her şeyden ilmi bir ders alırdı. O zamanda herkes, devam eden hallerden, olaylardan

ve karşılıklı konuşmalardan ders alıp ilim öğreniyordu. Güya her bir şey, o asrın insanına bir muallim hükmüne geçip, onun yaratılış ve kabiliyetine, hüküm çıkaracak bir yeteneğin hazır hale gelmesini telkin ediyordu. Hatta o derece, şu fitrî ders o insanları aydınlatıyordu ki; kesb-siz, çalışmadan ictihad etmeye kabiliyeti yakınlaşıyordu. Ateşsiz nurlanabilecek duruma geliyordu. İşte şu tarzda fitrî bir ders alan yetenekli bir zat, ictihada çalışmaya başladığı vakit, kibrit hükmüne geçen kabiliyeti, “nurun alâ nur” (nur üstüne nur) sırtına mazhar olur; çabuk ve az zamanda Kur’an ve hadisten hüküm çıkaracak bir müctehid olurdu.

Ama bu zamanda, Avrupa medeniyetinin baskısı, tabiatçılık fikrinden gelen felsefenin insanlara musallat olması ve dünyaya ait hayat şartlarının ağırlaşmasıyla, fikirler ve kalbler dağılmış, insanların yardım ve gayreti parçalanmıştır. Zihinler, düşünceler maneviyata karşı yabanileşmiştir. İşte bunun içindir ki, şu zamanda birisi; dört yaşında Kur’an’ı hıfzedip, âlimlerle ilmi tartışma yapan Süfyan İbn-i Uyeyne gibi bir müctehidin zekâsında bulunsa, Süfyan’ın çalışıp da ictihad kazandığı zamana nisbeten, on defa daha fazla zamana muhtaçtır. Süfyan, on senede ictihad yapmaya hak kazandı ise, şu adam yüz seneye muhtaçtır ki o ictihad yeteneğini kazanabilsin. Çünkü Süfyan’ın yaratılış itibariyle ilmi çalışmaya başlaması, sinn-i temyiz olan, doğru ve yanlış ayırt edebileceği, yaştan itibaren başlar. Yavaş yavaş istidadı ictihada hazırlanır, nurlanır, her şeyden ders alır, kibrit hükmüne geçer. Allah’ın rızasına uygun hükümleri ayet ve hadislerden çıkarır. Ama şu zamanda onun bir benzeri olan şahıs, zihni felsefede boğulmuş, aklı siyasete dalmış, kalbi dünya hayatının meşgalesi ile sersem olmuş, istidadı ictihaddan uzaklaşmış. Elbette medenî fenlerle uğraşması derecesinde, istidadı Kur’an ve hadisten şeriat hükümlerini çıkarma kabiliyetinden uzaklaşmış ve felsefî bilgilerde yetişmesi derecesinde ictihadın kabulünden geri kalmıştır. Onun için “Ben de Süfyan İbn-i Uyeyne gibi zekiymim, niçin ona

yetiřemiyorum?" diyemez ve demeye hakkı yoktur ve ona yetiřemez.

Dördüncüsü: Nasıl ki bir cisimde, gelişip büyüme için bir genişleme meyli bulunur. O genişleme meyli ise, yeme içme vasıtasıyla içeriden geldiğinden, vücut ve cisim için bir mükemmelliktir. Fakat eğer dışarıdan vücutu yarıp içine gıda koyarak genişletmek için bir meyil olursa, o vücutun cildini yırtmaya sebep olduğundan tahriptir; genişlemek değildir. Öyle de, selef-i sâlihîn denilen geçmişteki salih müctehidler gibi tam ve mükemmel bir surette günahlardan sakınmak kapısıyla ve dinin farz emirlerini yerine getirmek yoluyla, İslamiyet'in dairesine girenlerde, içeriden genişletme meyli ve ictihad yapma arzusu bulunsun; o İslamiyet için bir mükemmelliktir. Yoksa farz ibadetleri terk edenlerin, dünya hayatını ahiret hayatına tercih edenlerin ve maddi felsefe ile kafası karışmış olanların, İslamiyet'e dışarıdan müdahale ile genişletme meyli ve ictihad yapma arzusunda bulunmaları, İslamiyet'in vücutunu tahrib etmeye ve kendi boyunlarındaki şeriat zincirini çıkarmaya vesiledir.¹

Beşinci: bu zamanda insanların dikkatini çeken üç mesele, yapılan ictihadların felsefeye ve insanların nefsani arzularına göre olmasına sebeptir. Hâlbuki şeriat semavidir, ictihadlar ise semavî olan ayet ve hadislerin gizli kalmış hükümlerini ortaya çıkarmak içindir.

Birincisi: Bir hükmün hikmet ve faydası ayrıdır, illet ve sebebi ayrıdır. Hikmet ve maslahat ise; o hükmün tercih edilmesine vesiledir. O hükmün gerekliliğine ve ortaya konulup farz olmasına sebep değildir. İlet denilen sebep ise, o hükmün ortaya konulup farz olmasına sebeptir. Meselâ: Seferde namaz kısaltılır; iki rek'at kılınır. Şeriatın buna müsaade etmesinin sebebi seferdir; hikmeti, faydası ise zorluklardan kurtulmak içindir. Sefer yani üç günlük yol bulunsun, meşakkat hiç olmasa da namaz kâsır edilerek iki rekât kılınır. Çünkü illet denilen sebep var. Fakat sefer bulunmasa, inşaatta çalışmak gibi, yüz meşakkat de bulunsun, namazın kâsır edilmesine, iki rek'at kılınmasına

sebeb olamaz. İşte şu hakikatin aksine olarak, bu zamanın insanları kendi bakış açılarına göre, maslahat ve hikmeti sebeb yerine geçirip ona göre hükmediyorlar. Elbette böyle icthadlar arzîdir, dünya menfaatine ve insanın nefsanî arzularına göredir; semavî yani Allah'ın istediği ölçülere göre değildir.

İkincisi: Şu zamanda insanların bakış açısı, her şeyden önce ve bizzat dünya saadetine ve rahatına bakıyor ve ortaya koyduğu hükümler de ona göredir. Hâlbuki Şeriatın bakış açısı ise, evvelâ ve bizzat ahiret saadetine bakar, ikinci derecede -ahirete vesile olmak dolayısıyla- dünyanın saadetine bakar. Demek şu zamanda insanların bakış açısı, şeriatın ruhuna yabancıdır. Öyle ise, bu zamanda şeriat namına icthad edilemez.

Üçüncüsü: اِنَّ الصَّرَوَاتِ تُبِيحُ الْمُحْظَوَاتِ kaidesi, yani “Zaruret, haramı helâl derecesine getirir.” İşte şu kural ise, her zaruret için geçerli değildir. Zaruret eğer haram yoluyla olmamış ise, haramı helâl etmeye sebebiyet verir. Yoksa bir insan iradesini kötü yönde kullanmakla, gayr-ı meşru olan haram sebeblerle zaruretin oluşmasına sebeb olmuş ise, haramı helâl edemez. Bu durum ruhsatlı hükümlere medar olamaz, özür teşkil edemez. Meselâ: Bir adam iradesini kötüye kullanmakla, haram bir tarzda sarhoş olsa; yaptıkları, fıkıh âlimlerine göre aleyhinde caridir, mazur sayılmaz. Hanımını boşasa, boşanma gerçekleşmiş olur. Bir cinayet etse, ceza görür. Fakat iradesi dışında sarhoş olup hanımını boşasa, boşanma olmaz, işlediği suçtan dolayı ceza da görmez. Hem meselâ, bırakamayacak derecede bağımlı hale gelen bir içki mübtelası, zaruret derecesinde mübtela olsa da, diyemez ki: “Zarurettir terk edemiyorum, bana helâldir.”

İşte şu zamanda zaruret derecesine geçen ve insanları bağımlı hale getiren umumi bir bela suretine giren çok işler vardır ki; kötü tercihten, gayr-ı meşru meyillerden ve haram muamelelerden oluştuklarından, ruhsatlı hükümlere vesile olup, haramı helâl haline getiremezler. Hâlbuki şu

zamanın hüküm verenleri, kötü irade ile ortaya çıkan o zaruretleri dinî hükümlere sebep yaptıklarından, ictihadları arziyedir, dünyaya menfaatine göredir, hevesîdir, felsefidir; semavî olamaz, dine uygun değildir. Hâlbuki semavat ve arzın Hâlikının ilahî hükümlerinde tasarruf ve kullarının ibadetlerine müdahale, o Hâlıkın manevi izni olmazsa; o tasarruf o müdahale reddedilmiştir. Meselâ: Bazı gafiller, hutbe gibi bazı İslamiyet'i bildiren alametleri, Arapçadan çıkarıp her milletin lisanıyla söylemeyi, iki sebep için hoş görüyorlar:

Birincisi: "Ta ki şu anki siyaset halka da o suretle öğretilsin." Hâlbuki hazır siyaset, o kadar çok yalan ve hile ve şeytanlık içine girmiş ki, şeytanların vesvesesi hükmüne geçmiştir. Hâlbuki minber, vahy-i İlahînin tebliğ makamı olduğundan, o şeytanî vesvesenin hakkı yoktur ki, o yüce makama çıkabilsin.

İkinci sebep: "Hutbe, bazı Kur'an surelerindeki nasihatlerin anlaşılması içindir." Evet, eğer Müslümanlar, İslamiyet'in kesin emirlerini ve herkesin kabul ettiği ve bilinen hükümlerini, çoğunluk itibarıyla yaşayıp yerine getirseydi, o vakit müctehidlerin içtihatlarıyla ortaya koydukları teferruatları, ince meseleleri ve gizli öğütleri anlamak için, halkın bildiği lisan ile hutbe okunması ve Kur'an surelerinin -eğer mümkün olsaydı- tercümesi¹ belki güzel olurdu. Fakat namaz, zekât, orucun farz olması, katl, zina ve şarabın haram olması gibi malûm olan İslamiyet'in kesin hükümleri ihmal ediliyor. Halk, onların farz ve haram olmasını ders almaya muhtaç değildir. Belki teşvik ve ihtar ile o yüce hükümleri hatırlatıp, İslâmiyet damarını ve iman hissini tahrik etmekle onları yaşamaya teşvike, anlatmaya ve hatırlatmaya muhtaçtırlar. Hâlbuki halktan birisi ne kadar cahil dahi olsa, Kur'an'dan ve Arapça hutbeden şu kısa manayı anlar ki: "Herkes ve bana malûm olan imanın rükünlerini, şartlarını ve İslâmiyet'in esaslarını hutbeyi okuyan hoca ve Kur'an okuyan hâfız hatırla-

1. (Haşiyeye): İ'caza dair olan Yirmibeşinci Söz, Kur'an'ın hakiki tercümesi mümkün olmadığını göstermiştir.

tırıyor ve ders veriyor” der; kalbinde o İslami emirlere karşı bir iştiyak hâsıl olur. Acaba kâinatta hangi ifade var ki; arş-ı a’zamdan gelen Kur’an-ı Hakîm’in mu’cizeli, anlaşılır ihtarlarına, hatırlatmalarına, teşviklerine mukabil gelebilsin?

Altıncısı: Geçmiş salihler ve büyük müctehidler, asr-ı nur ve asr-ı hakikat olan asr-ı sahabeye yakın olduklarından, ayet ve hadislerden safi bir nur alıp, ihlaslı bir şekilde ictehad edebilirlerdi. Şu zamanın ehl-i ictehadı ise, o kadar perdeler arkasında ve uzak bir mesafede hakikat kitabı olan Kur’an’a bakar ki, en açık bir harfini de zor ile görebilirler.

Eğer desen: “Sahabeler de insandırlar, hatadan, yanlışlıklardan uzak olmazlar. Hâlbuki içtihatların ve şeriat hükümlerinin vesilesi, Sahabelerin adaleti ve doğruluğudur ki, hatta ümmet “Sahabeler umumen âdildirler, doğru söylerler” diye ittifak etmişler.

Elcevab: Evet sahabeler çoğunluk itibarıyla hakka âşık, doğruluğa iştiyaklı, adalete isteklidirler. Çünkü yalanın ve kizbin çirkinliği, bütün çirkinliğiyle ve sıdkın ve doğruluğun güzelliği, bütün güzelliğiyle o asırda öyle bir tarzda gösterilmiş ki, ortalarındaki mesafe Arş’tan Ferâşe, yere kadar açılmış. En aşağıdaki Müseylime-i Kezzab’ın düştüğü yerden, yükseklerin en yüksekinde olan Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtu Vesselâm’ın doğruluk derecesi kadar bir ayrılık görülmüştür. Evet, Müseylime’yi, esfel-i safilîne düşüren yalan olduğu gibi, Muhammedü’l-Emin Aleyhissalâtu Vesselâm’ı a’lâ-yı illiyyîne çıkaran sıdktır ve doğruluktur.

İşte, yüce hisleri taşıyan ve güzel ahlaka düşkün olan ve peygamberlik güneşinin sohbet ziyasıyla nurlanan sahabeler, o derece çirkinliğe ve alçalmaya sebep ve Müseylime’nin maskara ile bulaşık yaldızlı yalanlar dükkânındaki yalana, ihtiyarıyla ellerini uzatmamış ve küfürden çekindikleri gibi küfrün arkadaşı olan yalandan çekinmişlerdir. Ve o derece güzel ve övülmeye layık ve yükselmeye, terakkiye ve peygamberliğin iftihar vesilesi olan yüce hazinesinde

en değerli olan ve güzelliğinin şaşaasıyla beşerî toplanmaları nurlandıran sıdka ve doğruluğa ve hakka -ve bilhas- sa şeriat hükümlerinin rivayetünde ve tebliğinde- elbette ellerinden geldiği kadar talib ve müvafık ve âşık olmaları kat'îdir, zarurîdir, şübhesizdir. Hâlbuki şu zamanda, yalan ve doğruluğun ortasındaki mesafe o kadar kısalmış ki, âdeta omuz omuza vermişler. Sıdktan yalana pek kolay gidiliyor. Hatta siyaset propagandası vasıtasıyla yalancılık, doğruluğa tercih ediliyor. İşte en çirkin şey, en güzel şeylerle beraber bir dükkânda, bir fiyatla satılsa; elbette pek âli yüce olan ve hakikat cevherine giden sıdk ve hak pırlantası o dükkâncının marifetine ve sözüne itimad edip, körü körüne alınmaz. Yani bu zamanda gayet kolaylıkla doğru söyleyen kişi yalan da söyleyebiliyor. Onun için aynı kişi doğru da söylese dinleyen birisi ona tam itimat edemez.

Hatime

Hayatı düzenleyen şeriatlar asırlara göre değişir. Hatta bir asırda, kavimlere göre ayrı ayrı şeriatlar, peygamberler gelebilir ve gelmiştir. Son Peygamber olan Hazret-i Muhammed (asm)'dan sonra onun getirdiği büyük şeriat her asırda, her kavme kâfi geldiğinden, ayrı ayrı şeriatlara ihtiyaç kalmamıştır. Fakat teferruatta, bir derece ayrı ayrı mezheblere ihtiyaç kalmıştır. Evet, nasıl ki mevsimlerin değişmesiyle elbiseler değişir, mizaçlara ve hastalıklara göre ilâçlar ayrı ayrı olur. Öyle de, asırlara göre şeriatlar değişir, millederin istidadına göre hükümler farklı olur. Çünkü şeriat hükümlerinin teferruat kısmı, insanların hallerine bakar. Ona göre gelir, ilâç olur. Geçmiş peygamberler zamanında, insan sınıfları ve taifeleri birbirinden çok uzak ve huyları hem bir derece kaba, hem şiddetli ve fikirler gelişmemiş ve bedeviyete yani göçebe yaşamaya yakın olduğundan, o zamandaki şeriatlar, onların haline uygun bir tarzda ayrı ayrı gelmiştir. Hatta Hazret-i Musa ile Hazret-i Harun gibi bir kıtada bir asırda, ayrı ayrı peygamberler ve şeriatlar bulunurmuş. Sonra âhırzaman

Peygamberinin gelmesiyle, insanlar güya ilkokul derecesinden, lise derecesine terakki ettiğinden, çok inkılablar ve milletlerin birbiriyle karışması ile kavimler bir tek ders alacak, bir tek muallimi dinleyecek, bir tek şeriatla amel edecek vaziyete geldiğinden, ayrı ayrı şeriata ihtiyaç kalmamıştır, ayrı ayrı muallime de lüzum görülmemiştir. Fakat tamamen bir seviyeye gelmediğinden ve bir tarz-ı hayat-ı içtimaiyede gitmediklerinden, belli sayıda mezhebler oluşmuştur. Eğer beşerin çoğu bir üniversitenin talebesi gibi, bir tarz-ı hayat-ı içtimaiyeyi giyse, bir seviyeye gelse; o vakit mezhebler birleştirilebilir. Fakat bu âlemin şu anki durumu, o hale müsaade etmediği gibi, mezhebler de bir olmaz. Yani dünyadaki bütün topluluklar tek topluluk halinde yaşayacak duruma gelmediğinden mezhepler de birleşip bir mezhep haline gelmez.

Eğer desen: “Hak bir olur; nasıl böyle dört ve on iki mezhebin ayrı ayrı hükümleri hak olabilir?”

Elcevab: Nasıl ki bir su, beş farklı mizaçtaki hastaya göre beş hüküm alır; şöyle ki: Birisine, hastalığının mizacına göre su ilâçtır, tıbben ona su içmek farz olur. Diğer birisine, hastalığı için zehir gibi zararlıdır; tıbben ona haramdır. Diğer birisine, az zarar verir; tıbben ona mekruhtur. Diğer birisine, zararsız menfaat verir; tıbben ona sünnettir. Diğer birisine ne zarardır, ne menfaattir; âfiyetle içsin, tıbben mubahtır; o kişi içse de olur içmese olur. İşte hak burada çoğaldı. Beşi de haktır. Sen diyebilir misin ki: “Su yalnız ilâçtır, yalnız farzdır, başka hükmü yoktur.”

İşte bunun gibi, Allah’ın hükümleri, hikmet-i İlahiyenin sevkiyle mezheblere tabi’ olanlara göre değişir. Hem hak olarak değişir ve her birisi de hak olur, maslahat olur. Meselâ, hikmet-i İlahiyenin münasib görmesiyle İmam-ı Şafî’ye tabi’ olanlar, ekseriyet itibariyle Hanefilere nisbeten köylülüğe ve bedeviliğe daha yakın olup, cemaati bir tek vücut hükmüne getiren toplumla birlikte yaşamaktan uzak olduğundan, her biri ihtiyaçları yerine getiren Allah’ın huzurunda kendi derdini söylemek ve hususî arzusunu istemek için, imam arkasında Fatihâ’yı birer birer

okuyorlar. Şafî mezhebine göre bu yapılan, tam bir hakikat ve safî bir hikmettir.

İmam-ı A'zam'a uyanlar ise çoğunlukla, İslamî hükümetlerin çoğu, o mezhebi uyguladığından, medeniyete, şehirliliğe daha yakın ve toplumsal hayatı yaşamaya uygun olduğundan; bir cemaat, bir şahıs hükmüne girip, bir tek adam umum namına söyler; umum cemaat kalpleriyle imama bağlandıklarından, onun sözü umurun sözü hükmüne geçtiğinden, Hanefî Mezhebine göre imam arkasında Fatîha okunmaz. Okunmaması tam bir hakikat ve safî bir hikmettir.

Hem meselâ, madem şeriat, yaratılıştan gelen aşırılıklara sed çeker ve bu aşırılıkları normal hale getirip sürekli olarak kötülüğü emreden nefsi terbiye eder. Elbette ona uyanların çoğu, köylü, yarı medeni ve işçilikle meşgul olan Şafî Mezhebine göre "Kadına temas ile abdest bozulur, az bir necaset zarar verir." Ekseriyet itibariyle hayat-ı içtimaiyeye giren, yarı medeni şeklini alan insanlar, tabî oldukları Hanefî mezhebine göre "Kadına dokunmak abdesti bozmadır, bir dirhem (3,2 gr.) kadar necasete fetva var."

İşte bir işçi ile bir efendiyi nazara alacağız. İşçi, geçinme şekli itibariyle nikâh düşen kadınlarla karışıp görüşmeye ve bir ocak yanında oturmaya ve necis şeylerin içine karışmaya mecbur olduğundan; san'at ve maişet itibariyle, yaratılıştan gelen duyguları ve kötülükleri emreden nefsi, meydana boş bulup günahlara girebilir. Onun için, şeriat onların hakkında, o günahlara sed çekmek için, semadan gelen Allah'ın emri olan "Abdestin bozulur, temas etme; namazını ibtal eder, bulaşma!"yı kulağına çınlatır. Ama o efendi, namuslu olmak şartıyla toplumsal adetler itibariyle, ahlâk-ı umumiye namına, yabancı kadınlarla bir arada bulunmaya mübtela değildir. Pis şeylerle, medeniyetin umuma getirdiği temizlikten dolayı kendini o kadar bulaştırmaz. Onun için şeriat, Hanefî mezhebi namıyla ona şiddet ve azimet göstermemiş; ruhsat tarafını gösterip, hafifletmiştir. "Elin dokunmuş ise, abdestin bozulmaz." İşte denizden iki damla sana misal. Onlara kıyas et. İmam Şâranî, Mizanü'l-Kübra

kitabında mezhepler arasındaki farklılıkları karşılaştırarak bir ölçü ortaya koymuştur. Sen de o ölçülere göre bu gibi farklılıkları mukâyese edebilirsen et.

Sual:

Sahabelere karşı üstünlük iddiası nereden çıkıyor? Kim çıkarıyor? Şu zamanda bu meseleyi dillendirmenin sebebi nedir? Hem büyük müctehidlere karşı eşitlik iddiasında bulunmak nereden ileri geliyor?”

Elcevab: Şu meseleyi söyleyenler iki kısımdır. **Bir kısmı**, safi ehl-i diyanet ve ehl-i ilimdir ki, bazı hadis-i şerifleri görmüşler. Şu zamanda ehl-i takvayı ve salih kimseleri teşvik ve terğib için öyle bahisler açıyorlar. Bu kısma karşı sözümüz yok. Zaten onlar azdırlar. Çabuk fark edip anlarlar. **Diğer kısım** ise, gayet müdhiş gururlu insanlardır ki, mezhebsizliklerini büyük müctehidlere karşı eşitlik davası altında yaymak istiyorlar ve dinsizliklerini Sahabeye karşı eşitlik davası altında icra etmek istiyorlar. Çünkü Evvelen: O ehl-i dalâlet günahlara girmiş, sefahatte tiryaki olmuş. Günahlara engel olan şeriatın emirlerini yerine getiremiyor. Kendine bir bahane bulmak için der ki: “Şu İslami meselelerde ictihad yapılır. O meselelerde mezheplerin görüşü farklıdır. Birbirine uymuyor. Hem onlar da bizim gibi insanlardır, hata edebilirler. Öyle ise biz de onlar gibi ictihâd ederiz. İstedığımız gibi ibadetimizi yaparız. Onlara uymaya ne mecburiyetimiz var?”

İşte bu bedbahtlar, şeytanın bu hilesi ile başlarını mezheplerin zincirinden çıkarıyorlar. Bunların şu davaları ne kadar çürük, ne kadar esassız olduğu, Yirmi Yedinci Söz’de (ictihad Risalesinde) kar’î bir surette gösterildiğinden ona havale ederiz.

İkincisi: O kısım ehl-i dalâlet baktılar ki, icthad eden âlimlerle iş bitmiyor. Onların omuzlarındaki yalnız nazariyât-ı dîniyedir yani dinin kesin olmayan emirleridir. Hâlbuki bu kısım ehl-i dalâlet, dinin farz olan kesin emirlerini terk edip bozmak istiyorlar. “Müctehidlerden daha iyiyiz” deseler, meseleleri tamam olmuyor. Çünkü müctehidler, nazariyâta ve kar’î olmayan teferruâta kar-

şabilirler. Hâlbuki bu mezhebsiz ehl-i dalâlet, dinin kesin emirlerine dahi fikirlerini karıştırmak ve değiştirilmesi mümkün olmayan meseleleri değiştirmek ve İslamiyet'in temel esaslarına karşı gelmek istediklerinden, elbette dinin zaruri olan kesin emirlerini omuzlarında taşıyan ve dinin temel direkleri olan Sahabelere ilâşeceklerdir. Hey-hat! Benzemek nerede? Değil bunlar gibi insan suretindeki hayvanlar, belki hakiki insanlar ve, hakiki insanların en kâmilleri olan evliyânın büyükleri, Sahâbe'nin küçüklerine karşı eşitlik davasını kazanamadıkları, gayet kar'î bir surette Yirmi Yedinci Söz'de isbat edilmiştir.¹

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلٰى رَسُوْلِكَ الَّذِىْ قَالَ (لَا تُسَبِّحُوا اَصْحَابِىْ لَوْ
اَنْفَقْتُ اَحَدَكُمْ مِثْلَ اَحَدٍ ذَهَبًا مَا بَلَغَ بَصْفَ مَدٍّ مِنْ اَصْحَابِىْ)
صَدَقَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

VAHHABİLİK MESELESİ

Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin Vahhabî meselesini, aslından kopmadan, anlaşılmasını kolaylaştıracak şekilde izah etmeye çalışacağız.

Mekke ve Medine'nin Vahhabilerin Eline Geçmesine Dairdir²

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
وَاتَّقُوا فِتْنَةً لَا تُصِيبُ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْكُمْ خَاصَّةً

“Öyle bir fitneden sakının ki, geldiği zaman içinizden sadece zalimlere isabet etmez.”³

Azîz kardeşlerim,

“Haremeyn-i Şerifeynin Vehhâbilerin eline geçmesi ve onların, İslam Büyüklerinin türbelerini tahrip ederek

1. Bediüzzaman Said Nursî, Sözler, Altınbaşak Neşriyat, 169-170.

2. Bediüzzaman Said Nursî, Mektubat, Altınbaşak Neşriyat, c. 1, s. 243-247.

3. Enfal, 25

hürmetsizlik etmelerinin hikmeti nedir?” diye suâl ediyorsunuz.

Elcevap: Şu hâdise, âlem-i İslâm’ın siyaseti ve toplum hayatıyla irtibatlı olduğu için, Yeni Said kafasıyla cevap veremiyorum. Çünkü şimdi daire-i nazarım başka ufukta-
dır, başka noktalara bakıyorum. Fakat hiç kırmadığım ve daima fâidesini gördüğüm mübarek hâtırın için sıkılarak Eski Said kafasını geçici olarak başıma giyerek, şu Altıncı Meseleyi dört kısa nükte ile beyan edeceğiz.

Birinci Nükte

Şu Vehhâbi meselesinin kökü derindir. Ananesi, silsile-si zamân-ı Sahâbeden başlayarak gelmiş. İşte o silsile, üç uzun esaslarla gelmiştir:

Birincisi: Hazret-i Ali (ra), Vehhâbilerin ecdadından ve çoğunluğu Necidlilerden olan Hâricîlere yani halifeye karşı çıkanlara kılıç çekmesi ve Nehrivan’da onların hâfızlarını öldürmesi, onlarda derinden derine, hem din nânıma hem Şîalığın aksine olarak, Hz. Ali’nin (ra) faziletlerine karşı bir küsmek, bir adavet ve düşmanlık oluşmuştur. Hazret-i Ali (ra) “Şâh-ı Velâyet” (evliyaların şahı) unvanını kazandığı ve velayet yollarının çoğu ona dayanması cihetinden, Hâricîlerde ve şimdi ise Hâricîlerin bayraktârı olan Vehhâbilerde, ehl-i velâyete karşı bir inkâr, bir tezyif ve aşağılama damarı yerleşmiştir.

İkincisi: Müseyleme-i Kezzâbın fitnesiyle dinden çıkma-ya yüz tutan Necid havâlisi, Hazret-i Ebû Bekir’in (ra) hilâfetinde, Hâlid İbn Velid’in kılıcıyla yerle bir edildi. Bundan Necid ahalisinin Hulafa-yı Raşidine yani Peygamberimizin yolunda giden halifelere ve dolayısıyla Ehl-i Sünnet Ve’l-Cemaat’e karşı bir nefret damarı kendilerine yerleşmişti. Hâlis Müslüman oldukları halde, yine eskiden ecdadlarının yedikleri darbeyi unutmuyorlar -nasıl ki ehl-i İran’ın, Hazret-i Ömer’in (ra) adaletli darbesiyle devletleri mahv ve milletlerinin gururu kırıldığı için Şîalar, Âl-i Beyt muhabbeti yani Peygamberimizin neslini sevmek perdesi altında Hazret-i Ömer’e (ra) ve Hazret-i

Ebû Bekir'e (ra) ve dolayısıyla Ehl-i Sünnet Ve'l-Cemaat'e intikam almak gayesi ile fırsat buldukça tecâvüz edip zarar vermişlerdir.

Üçüncü Esas: Vehhâbilerin büyük imamlarından ve acîb dehâları taşıyan meşhur İbn Teymiye ve İbn Kayıme'l-Cevzî gibi zâtlar, Muhyiddîn-i Arab (ks) gibi büyük evliyâlara karşı fazla hücum ettikleri ve güyâ Ehl-i Sünnet mezhebini, Şîalara karşı "Hazret-i Ebû Bekir'in (ra) Hazret-i Ali'den (ra) üstünlüğünü müdâfaa ediyorum" diyerek, Hazret-i Ali'nin (ra) kıymetini çok düşürüyorlar. Hârika faziletlerini âdileştiriyorlar. Muhyiddîn-i Arab (ks) gibi çok evliyâyı inkâr ve tekfir ediyorlar.

Hem, Vehhâbiler kendilerini Ahmed İbn Hanbel mezhebinde sayıyorlar. Ahmed İbn Hanbel Hazretleri bir milyon hadîsin hâfızı ve rivayet edeni; ve ayet ve hadislerin zahirine kuvvetle bağlı olan Hanbelî mezhebinin reisi ve "halk-ı Kur'ân" yani "Kur'an yaratılmış mıdır, yaratılmamış mıdır" meselesinde, bütün dünyanın onu övebileceği derecede gayet ciddi bir zât olduğundan, onun bir derece zâhire bağlı kalıp taassub göstermesinden ve Alevîlere muhalafet eden mezhebinden din nâmına istifade edip, bir kısım evliyânın türbelerini tahrip ediyorlar ve kendilerini haklı zan ediyorlar. Hâlbuki bir gram hakları varsa, bazen on gram ilâve ediyorlar.

İkinci Nükte

Şu Vehhâbi meselesinin âlem-i İslam'ın gelişen silsilesi itibariyle nasıl ki üç esası var; öyle de, insanlık âlemi itibariyle de üç esası' vardır:

Birincisi: Ehl-i dünyanın ve maddî tarihin nazarıyla, nev-i beşerin toplumsal hayatı noktasında bakılsa, görülüyor ki toplumsal siyasi hayat itibariyle, beşer, birkaç devri geçirmiş. Birinci devri vahşet ve bedevîlik devri; ikinci devri kölelik devri; üçüncü devri esir devri, dördüncüsü

1. Bediüzzaman Hazretleri bu üç esastan ikisini açıklamıştır. Üçüncüsü için susmayı tercih etmiştir.

ecir devri; beşincisi mâlikiyet ve serbestiyet devridir. Vahşet devri dinlerle, hükümetlerle tebdil edilip değiştirilmiş; yarı medeniyet devri açılmış. Fakat nev'-i beşerin zekileri ve güçlüleri, insanların bir kısmını kul ve köle yaparak, hayvan derecesine indirmişler.

Sonra bu köleler dahi uyanıp, gayrete gelerek, o devri esir devrine çevirmişler; yani, kölelikten kurtulup, fakat "el-hüküm-ü li'l-galib" yani "hüküm üstün gelenindir" olan zâlim düsturuyla yine insanların güçlü olanları, zayıf olanlara esir muamelesi yapmışlar.

Sonra, ihtilâl-i kebîr yani Fransa'daki büyük inkılap gibi çok inkılâplarla, o devir de ücretli çalışma devrine dönüşmüştür. Yani, zengin olan havas tabakası, sıradan olan halkı ve fakirleri ücret karşılığında hizmetçi yapması, yani sermaye sahiplerinin, çalışanları ve ameleği küçük bir ücret karşılığında çalıştırmalarıdır.

Bu devirde sû-i istimâlât o dereceye vardı ki, bir patron, kendi yerinde oturup, bankalar vâsıtasıyla bir günde bir milyon kazandığı halde; çaresiz bir işçi, sabahtan akşama kadar, yer altındaki madenlerde, ölmeyecek kadar bir gelir karşılığında çalışıyor. Şu hal, müthiş bir kin ve bir nefret verdi ki, fakirler zenginlere karşı isyan ilan ettiler. Şu asrın tabiriyle, sosyalistlik, ve komünizm suretinde, ilk önce Rusya'yı yerle bir edip geçen Birinci Dünya Savaşından istifade ederek, her yerde kök saldılar. Şu kominizim perdesi altındaki halkın ayaklanması, ileri gelenlere karşı bir kin bir tahkîr fikrini verdiğinden, büyüklere ve ileri gelenlere ait şan ve şeref vesilesi olabilecek her şeyi kırmak için bir cesaret vermiş.

İkinci Esas: Şu asır, menfi milliyetçiliği yani yanlış ve zararlı olan ırkçılığı çok ileri sürdü. Müslüman milletler, hiç ihtiyaçları olmadığı halde, şu milliyet fikrine körü körüne sarıldılar. Irkçılık ise, dini değerlere saygılı olamıyor; bahaneler buldukça ilişmek istiyor. (Şüphesiz ırkçılık kadar insanı dininden ve ibadetinden uzaklaştıran başka bir sebep görülmemektedir.)

Üçüncü Nükte

Meslekler, mezhebler ne kadar bâtil da olsalar, içinde hayatını devam ettiren düğüm hükmünde bir hak, bir hakikat bulunur. Eğer o mesleğin eserlerine ve neticelelerine hükmeden hak ve hakikat ise ve yanlış yönleri doğru yönlerine mağlûp ise, o meslek haktır. Eğer içindeki hak ve hakikat, neticelere hükmedemiyor ve yanlış yönleri doğru yönlerine üstün geliyorsa, o meslek batıldır, yanlıştır. O meslekte gidenler bid'ate ve sapıklığa düşmüş kabul edilir.

İşte bu ölçüye göre, Âlem-i İslam'daki bid'aya giren gruplara bakılsa görülüyor ki, her biri bir hakka dayanıp gitmiş. Fakat o batıl olan meslek ve mezhebin yanlış yönü, ya garaz, ya inat gibi bir sebeple, dalâlet hesabına çalışmıştır. Meselâ, Şîalar Kur'ân'ın emrine uyarak Ehl-i Beytin sevgisini esas tutup, sonra Fars milliyetçiliğinin intikamını almak gibi bir art niyetlilikle, şeriata uygun olan Ehl-i Beyt sevgisinin eserlerini zapt ederek; Sahâbe ve Şeyhey-nin yani Hazret-i Ebu Bekir (ra) ve Hazret-i Ömer'in (ra) düşmanlığına bina edip, icraat göstermişler;

لَا حِبَّ عَلَيَّ بَلْ لِبُغْضِ عُمَرَ

"Hz. Ali'yi sevmeleri Hz. Ömer'e kırdıklarındandır." olan atasözünün manasını göstermişlerdir.

Hem meselâ, Vehhâbiler ve Hâricîler ise, şeriatın kesin emirlerine ve ayetlerin açık manasına ve hadislerin görünüşteki manalarına istinad ederek, Allah'ın birliğini kabul etme safiyetine zıt olan putperestliği hissettirecek her şeyi reddetmeyi esas yapmışlar. Fakat birinci nüktedeki üç esasta beyan edilen sebepler cihetinden gelen art niyetler, onları haktan çevirip, dalalete saptırmış ki, ifrat yani aşırı derecede tahribât yapıyorlar. Ve hakeza, Cebriye olsun, Mûtezile olsun, hangi fırka olursa olsun, böyle bir hakikati, mesleğinde görüp, onunla aldanıp, sonra dalâlete saplanır.

Her ne ise... Her bâtil bir mesleğin her bir ciheti bâtil olmak lâzım olmadığı gibi, her bir hak mesleğin dahi her

bir ciheti hak olmak lâzım değildir. Buna binaen, Peygamberimizin soyundan gelen Şerif-i Mekke, Ehl-i Sünnet Ve'l-Cemaat'ten iken, zaaf gösterip, İngiliz siyasetinin Haremeyn-i Şerifeyne (Mekke ve Medine'ye) baskı yaparak girmesine meydan verdi. Ayetin kesin ifadesiyle kâfirlerin girmesini kabul etmeyen Haremeyn-i Şerifeyni İngiliz siyasetinin, âlem-i İslam'ı aldatacak bir surette, merkez-i siyâsiyesi hükmüne getirmesine yol verdiğinden, ehl-i bid'attan olan Vehhâbiler, dışarıdan bir dayanak noktası aramayarak, bir cihette yarı bağımsız bir İslâmî siyaset takip ettiklerinden, şu cihette haklı olarak o gibi Ehl-i sünnet'e galebe ettiler denilebilir.

Dördüncü Nükte

Sebeplere bağlı olarak meydana gelen hâdiseler, o sebeplerin asıl malı değildir. Belki o hâdisenin hakiki sahibi kâderdir. Kader ise hikmet-i İlâhiye ile hükmeder. Öyle ise, bu Vehhâbi hâdisesine yalnız Vehhâbilerin Ehl-i sünnet'e karşı aşırıya giderek bir tecavüzü nazarıyla bakmayacağız. Belki Ehl-i Sünnet, bir yanlış hareketiyle kadere fervâ vermiştir. Kader de Vehhâbilerin Ehl-i sünnet'e musallat olmasına müsaade etmiştir. Vehhâbiler zulmeder; çünkü hem çok aşırıya gidiyor, hem Ehl-i sünnet'ten intikam alıyor, hem Haricilik namına tahribat yaptıkları için, cina yet işliyorlar. Fakat kader-i İlâhî, üç sebebe binâen adâlet eder:

Birincisi: Hadîs-i sahîh ile sabit olan kabir ziyareti ve kabristana, şeriâtın müsaade ettiği saygı, sû-i istimâl edildi, kötüye kullanıldı. Şeriata uymayan hâdiseler meydana geldi. Husûsan evliyâların kabirlerine karşı hürmet ise, mânâ-yı harfî cihetiyle yani Allah'ın müsaade ettiği şekilde kalmadı. Mânâ-yı ismî yani o evliyaları zatları için sevmek derecesine çıktı. Yani, sırf Cenâb-ı Hak hesabına makbul bir kulu olduğuna ve şefaatin ve manevi duasını kazanmak için şeriata uygun olan hürmetten ziyâde; o kabir sahibini âdetâ sahib-i tasarruf yani kendi kendine her şeyi yapar ve kendi kendine yardım edecek bir güç sahibi

olduğunu düşünüp, avamca, cahilcesine tapınır dereceye getirildi. Hatta o dereceye varmış ki, namaz kılmayanlar, o bilinen meşhur türbelere kurban kesip, ona yalvarıyordu. İşte bu aşırıya giden durum, kadere fetvâ verdi ki, o tahribat yapan Vahhabileri onlara musallat etsin. Fakat o tahribatçılar dahi, onları normal bir duruma getirmek ve ifratlarını kırmak lâzım gelirken, öyle yapmayıp, bilâkis o da tefrit edip kabir ziyaretlerini kökünden kesmeye başladı. Elbette,

الظَّالِمُ سَيْفُ اللَّهِ يَنْتَقِمُ بِهِ وَ يَنْتَقِمُ مِنْهُ

“Zalim, Allah’ın kılıcıdır; kendisine karşı gelenleri onunla cezalandırır, sonra Allah da kendisi de bizzat o zalime cezasını verir.” kaidesine mazhar olur. Onlar da sonra cezasını bulurlar.

İkincisi: Şu asırda maddî fikir galip gelmiş. Görünen sebepler, gerçekten kendileri yapıyormuş gibi anlaşıyor. İnsanlar sebeblere yapıyor. Eğer görünen sebepler bir âyine hükmünden çıkıp nazar-ı dikkati kendisine çekse, gerçek olan Allah’ın birliğini kabul etmeye ters düşer. İşte, şu gaflet ve maddeye önem verilen asırdaki insanlar, din-dar da olsa, esbaba fazla sarılmalarına şeriatın gelen hikmet müsaade etmiyor. İşte buna binaen, evliyânın ve İslam Büyüklerinin türbelerine birer mukaddes ziyaretgâh nazarıyla bakmak, şeriatın o hikmetine uygun düşmediğinden, kader-i İlâhî onu normalleştirmek istedi ki, Vehhabileri Ehl-i sünnet’e musallat etti.

Üçüncüsü: Şu asırda enaniyet, benlik ve gurur o derece dizgini eline almış ki, çok insanlar birer küçük Firavun ve birer küçük Nemrud hükmüne geçmişler. Maalesef kendilerini öyle görüyorlar. İşte ehl-i gaflet ve ehl-i dalâlet ve bu Allah’ı tanımayan kibirli insanların bakış açısına göre herkesi kendine kıyas ederek, meşhur İslam büyüklerini, hâşâ kendileri gibi gururlu olduklarını düşündüklerinden, hem o ehl-i gaflet ve dalâlet kendileri Allah’ı tanımadıkları için, çok şeylere, çok zâtlara hayalen bir çeşit ilahlık verdikleri bir zamanda puta tapmanın, başka bir nevi

olan heykel ve resme düşkün olanların gayet müthiş bir riyâkârlık manasında olan şan ve şeref peşinde koştukları bir zamanda, İslam büyüklerinin türbelerine câhilcesine aşırı bir surette sıradan halkın tapar derecesinde hürmetleri, elbette şeriatın hikmeti noktasında kader münasip görmedi ki; bu tahribatçıları Ehl-i sünnet'e musallat etti. Onlarla normal hale getirecek.

Fakat Vehhâbilerin fenalık ve tahribâtlarıyla beraber, medâr-ı şükran bir cihetleri var ki, o çok mühimdir. Belki onların tahripkârâne olan fenalıklarına karşılık o cihetten dolayı, şimdilik muvaffak oluyorlar. O cihet de şudur ki: Namaza çok dikkat ediyorlar. Şeriatın hükümlerine uymaya çalışıyorlar. Başkaları gibi lâkaydlık etmiyorlar. Güya dînin taassubu namına tecavüz ediyorlar, zarar veriyorlar. Başkaları gibi dîne ehemmiyet vermedikleri için dini bildiren alametleri bile bile tahrip etmiyorlar. Hem, Vehhâbilik az bir fırkadır. Koca Âlem-i İslam'ın büyük havuzu içinde ya erir, ya da normale dönüşür; çünkü kaynağı hâriçte değil ki, âlem-i İslam'ı bulandırsın. Menbaı hâriçte olsaydı, çok düşündürecekti... (Fakat maalesef şu anda dış düşmanlar, bir kısım grupları İslamiyet'in aleyhine kullandıkları gibi, mısırdaki askeri darbeye görüldüğü üzere, Vahhabileri de kullanmaktadır.)

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

“Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın.”¹

SEN OLMASAYDIN ÂLEMİ YARATMAZDIM

لَوْلَاكَ لَوْلَاكَ لَمْ خَلَقْتُ الْاَافَافَافَ

“(Habibim Ya Muhammed) Sen olmasaydın, sen olmasaydın felekleri (âlemleri) yaratmazdım.”¹

Bir kısım âlimler bu kelamın, sened itibarıyla hadis olarak nakledilmediğini söylese de mana cihetiyle sahihtir.² Demişlerdir. Maalesef bir kısım tenkitçiler, bu kelamın sened olarak hadis olmamasını bahane ederek, Peygamberimiz (asm)’ın manevi şahsiyetine karşı saygısızlıkta bulunmaktadırlar.

Bu kelamın manasının doğru olduğunu gösteren delillerden birkaçını zikredeceğiz:

1-”Biz seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik.”³ Nasıl ki, yağmura rahmet denir. Hayat ve ruh sahiplerinin yaşamasına bir vesiledir. Bütün canlılar, yağmur ve suyun sayesinde vücut bularak Cenab-ı Hak’ın sanat mucizelerini gösterir. Onun isimlerinin nakışlarını, icraatlarını yansıtır. Allah’ın (cc) varlıklara verdiği hadsiz ihsan ve nimelerine karşı lisan-ı kal ve halleriyle ona hamd ü sena ederler. Yani bir kısım varlıklar dilleriyle bir kısım varlıklar da hal dili denilen durumlarıyla, O Rahman-ı Rahime nihayetsiz hamd ü senada, tesbih ve ta’zimde bulunarak kıymet ve değer kazandıklarından manen terakki ederler. Böylece su bütün canlıların maddi olan cesetlerinin, manevî ve ruhî olan bütün gelişmelerinin ve mükemmelliklerinin kaynağı olmuştur.

Bu noktadan denilebilir ki, “Eğer su olmasaydı, bu canlıların ve bu neticelerin hiç birisi olmazdı.” Şüphesiz böyle bir iddiada bulunan kişiye karşı itiraz edilmez. Ancak hak ve hakikatten uzak kişiler buna itiraz eder. Aynen öyle de Cenab-ı Hak, Hz. Muhammed’e: “Seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik.” Buyurarak, Peygamberimizin

1. Acluni İsmail b. Muhammed, Keşfü'l-Hafa, Daru'l-Kütübü İlmiye, 1988, c. 2, s. 164.

2. Aclunî, a.g.e., c. 2, s. 164.

3. Enbiya, 107

de yağmur gibi bütün âlemlere rahmet olduğunu beyan eder.

Sanki bu emirle Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: “Ey Habibim! Bütün âlemlerin vücut bulmaları, madedeten tekemmülleri, manen gördükleri vazife olan ibadet, hamd, tesbih ve ta’zimlerle terakkileri, benim isimlerimin tecelli ve nakışlarıyla şeref ve kemal kazanmaları ancak senin ve-silenledir.”

Zira Peygamberliği bir yağmur gibi kabul edersek, onun menba’ı Cenab-ı Haktır. Havuzu âlemin kendisiyle ifti-har ettiği Peygamberimiz (asm)’dır. Ve o rahmeti âlemin bütün bağ ve bahçelerine taşıyan kanallar ise diğer peygamberler ve onlara varis olan âlimlerdir. Âlemlere rahmet olan bu yağmur, yalnız yeryüzündeki canlılara hayat bahşetmiyor. Belki bütün âlemlere ve içindeki varlıklara değer kazandırarak hayat veren bir rahmettir. Öyleyse diyebiliriz ki, eğer Peygamberlik dolayısıyla Hz. Muhammed (asm) olmasaydı, o âlemlerin hiç birisi olmazdı.

2- Bu davaya en büyük bir delil şu hadis-i şeriftir: “Allah Allah diyen biri olduğu müddetçe kıyamet kopmaz”¹ Yani hak din devam ettikçe kıyamet kopmaz. Demek dünyada âlemlere rahmet olarak gönderilen Hz. Muhammed (asm)’ın getirdiği din, hayata tatbik edilmediği zaman kıyamet kopacaktır.

Şöyle bir örnek de verilebilir: şüphesiz, bir okul ancak öğrencilere ders vermek için yapılır. Eğer ders verecek öğretmen bulunmazsa okulun yapılması da düşünülemez. Öyle de Cenab-ı Hak bu âlemi bir okul şuretinde yaratmıştır. O okulda ders vermek için Peygamberleri ve onların varisleri olan âlimleri ve hepsinin de reisi ve efendisi olan Hz. Muhammed (asm)’ı öğretmen olarak görevlendirmiştir. Özellikle Hz. Muhammed (asm)’a; cinlere, insanlara ve meleklerle hatta bütün mahlûkata ders vermek için ezeli bir ders kitabı olan Kur’an-ı Kerim’i vermiştir. Nasıl ki, anaokulundan ta lise son sınıfa kadar öğrencilerin yetiş-

tirilmesi üniversiteye gidebilmek içindir. Aynen öyle de, bütün Peygamberlerin Hz. Muhammed (asm)'dan önce gelmeleri, insanları ve ortamı onun teşrifi ve İslam dininin tatbik edilebilir hale gelmesi içindir. Öyleyse diyebiliriz ki, Hz. Muhammed (asm) olmasaydı, bu âlem de olmazdı.

3- bu davaya bir delil de Peygamberimiz (asm)'a getirilen salavat-ı şerifeler denilen rahmet duasıdır. Bilindiği gibi duanın tesiri de çok büyüktür. Hususen dua, büyük bir topluluk tarafından yapılırsa, çoğunlukla belki daimi olarak kabul edilir. Hatta denilebilir ki, âlemin yaratılış sebeplerinden biri de, yani kâinatın yaratılışından sonra başta insanlar ve onların başında İslam âlemi ve onun başında da Hz. Muhammed (asm)'ın muazzam ve büyük olan duasıdır.

Yani âlemi yaratan Allah (cc) gelecekte O zatın (asm) bütün insanlar, belki varlıklar namına, ebedi saadet ve isimlerinin aynası olmasını isteyeceğini bildiği için o duayı kabul ederek kâinatı yaratmıştır.

Madem duanın bu derece büyük ehemmiyeti vardır. Hiç mümkün müdür ki, bin dört yüz küsur senede her vakitte insanlardan üç yüz milyon, cinler ve haddi ve hesabı olmayan melekler ve ittifakla Hz. Muhammed (asm) için Cenab-ı Hak'tan büyük rahmet, ebedi saadet ve bütün isteklerinin kabulü için yapmış oldukları salavat ile ettikleri dua kabul olmasın. Özellikle ayet-i kerime "Muhakkak ki Allah, melekleriyle Nebi Peygambere salat ederler (rahmet okurlar) ey iman edenler! (siz de) ona salat edin ve (ona) teslimiyetle selam verin."¹ emretmektedir.

Evet, âlem-i imkân denilen mülk-i ilahinin genişliği bize göre nihayetsiz sayılabilecek derecededir. Bu geniş mülk-i ilahi ise, bir karış kadar bile boş değildir. Hepsi Cenab-ı Hakk'ın melekleriyle doludur. Demek bütün o melekler Peygamberimiz (asm)'ın Cenab-ı Hakkın en sevgili kulu olduğunu biliyorlar ki onlar da ona muhabbet edip Al-

lah ile birlikte ona salat u selam ediyorlar. Acaba, başta Cenab-ı Hakk'ın salat ettiği ve onun emrine uyarak bütün melek ve ruhaniyatın, cin ve insan yaptığı duanın kabul olmaması mümkün müdür?

Madem Peygamberimiz hakkında edilen rahmet ve yapılan dua, bu kadar büyük ve geniş dairede devam etmiş. Elbette bu duanın neticesinde O zat öyle bir makam ve mertebeye çıkmış ki, bütün akıllar toplanıp bir akıl olsalar, onun makam ve mertebesinin hakikatini anlayamazlar.

Buna binaen "Eğer böyle bir zat olmasaydı âlem olmazdı." Sözünün ne kadar yerinde ve doğru olduğu anlaşılabilir mi?

Peygamberimiz Bu Âlemin Çekirdeği ve Meyvesidir

Hadis alimlerinden Abdürrezzak'ın Hz.Cabir (ra)'dan rivayet ettiğine göre, Hz. Cabir: "Anam baban sana feda olsun ya Resulallah. Bütün varlıklardan önce Allah'ın yarattığı ilk varlığı bana haber verir misin?" dedi. Peygamberimiz (asm): "Ey Cabir, Cenab-ı Hak eşyadan önce kendi nurundan senin Peygamberinin nurunu yarattı."1 buyurdu.

Bu hadis "Eğer sen olmasaydın, sen olmasaydın âlemleri yaratmazdım" Manasını ifade eder. Madem Peygamberimizin nuru kâinat ağacının bir çekirdeği olmuş. Öyleyse o çekirdek olmasaydı âlem denilen ağaç da olmazdı.

Bediüzzaman Hazretleri bu hakikati mealen şöyle izah eder:

Şu kâinata hikmet nazarıyla bakıldığı zaman büyük bir ağaç olarak görünür. Ağacın nasıl ki dalları, yaprakları, çiçekleri, meyveleri vardır. Şu yaratılış ağacının kolu olan dünya âleminin, unsurlar dalları; bitkiler ve ağaçlar yaprakları; hayvanlar çiçekleri; insanlar ise meyveleri hükmünde görünür. Cenab-ı Hakk'ın ağaçlar hakkında geçerli olan bir kanunu elbette şu kâinat denilen büyük ağaç için de geçerli olması, Hakîm isminin bir gereğidir. Öyleyse hikmet gereği olarak şu yaratılış ağacının da bir

çekirdekten yapılması icab eder. Hem öyle bir çekirdek ki, maddi âlemin dışında, bütün âlemlerin de numune ve esaslarını kendinde toplasın. Çünkü ayrı ayrı binler âlemleri içine alan kâinatın asıl olan çekirdeği ve kaynağı, kuru bir maddeden ibaret olamaz. Madem şu kâinat ağacının cinsinden başka ağaç yoktur. Öyleyse ona kaynak ve çekirdek hükmünde olan mana ve nur, elbette yine kâinat ağacının fihristi olarak bir meyve libasının giydirilmesi, Hâkîm isminin gereğidir. Çünkü çekirdek daima çıplak olamaz. Madem ilk yaratılıştâ meyve libasını giymemiş. Elbette, ağacın yaratılışından sonra o libası giyecektir. Madem o meyve insandır. Ve madem insan içinde en meşhur ve en haşmetli meyve ve herkesin dikkatini çeken ve yeryüzünün yarısını ve insanların beşte birini hükmü altına alan ve manevi güzellikleriyle alemleri ya muhabbet yada hayretle kendine baktıran meyve ise Peygamberimiz (asm)'dır. Elbette kâinatın oluşmasına çekirdek olan nur, onun zatında cismini giyerek en son bir meyve suretinde görünecektir.

Şu her cihetiyle harika büyük kâinatın, Peygamberimiz (asm) gibi bir zatın cüzi olan maddi ve manevi nurundan yaratılmasını akıldan uzak görmemek gerekir. Bir çeşit âlem olan muazzam çam ağacını buğday tanesi kadar bir çekirdekten yaratan ve her şeye gücü yeten Allah şu kâinatı "Nur-u Muhammedî"den (asm) nasıl yaratmışın ve yaratamışın. Öyleyse denilebilir ki, köca bir ağaç küçülürse çekirdek olur. Çekirdek de büyürse ağaç olur. Aynen öyle de bu kâinat denilen ağaç da küçülürse bir insan olur. İnsan dahi büyürse bir âlem olur.

Hem isbat edildiği üzere: Şu kâinatın sanatkârı, bu kâinatı bir saray suretinde yapmış ve tezyin etmiştir. Kâinatı yaratmakla arzu ettiği bütün gaye ve maksatların yerine gelmesine vesile zat-ı Ahmediye (asm) olduğu için kâinattan evvel, kâinatı yaratanın inayeti altında bulunmak ve en önce tecelli eden muamelelerine mazhar olmak lazım geliyor. Çünkü bir şeyin neticesi, meyvesi; önceden düşünülür. Demek en son yaratılan, manen en öndedir. Hâlbuki

Peygamberimiz (asm) en mükemmel meyve ve kâinatın yaratılışında bulunan bütün maksatların ortaya çıkması-na vesile olduğundan en önce yaratılması gereken onun nuru olmak lazım gelir.¹

Zaten şu anda araştırmalar neticesinde bilim adamlarının da kabul ettikleri “big bang” denilen büyük patlama da bu hakikati isbat etmektedir. Demek Peygamberimiz (asm)’in nurundan kâinat yaratıldığı gibi, kâinatın en mükemmel meyvesi de yine onun zatı olmuştur. “Demek o olmasaydı, kâinat olmazdı.” İfadesi hak ve hakikattir.

Abdullah ibn Abbas -Allah onlardan razı olsun- rivayet etmiştir ki: “Cenab-ı Hak İsa (as)’a vahiy ile buyurmuş. Sen Hz. Muhammed (asm)’a iman et. Senin ümmetinden ona kavuşanlara da ona iman etmelerini emret. Eğer Muhammed (asm) olmasaydı Âdem’i yaratmayacaktım. Eğer o olmasaydı Cenneti ve Cehennemi yaratmazdım. Su üzerinde arşı yarattığında titremeye başladı. Onun üzerine “La ilahe illallah Muhammedün rasulüllah” yazdım sükûnet buldu.”²

İbn Abbas (ra) rivayet eder ki: “Cenab-ı Hak (Peygamberimize hitaben) buyurmuş: İzzetime ve celalime yemin ederim ki, sen olmasaydın cenneti yaratmazdım. Sen olmasaydın dünyayı yaratmazdım.”³

“Hâkim’in Müstedrek hadis kitabında rivayet ederek sahih dediği ve Taberani, Ebu Nuaym, Beyhaki ve İbn Asakir’de rivayet edilen bir hadis-i şerifte Peygamberimiz: ‘Âdem (as) o bilinen hatayı işleyince dedi ki: Ya Rab! ‘Muhammed (asm) hakkına beni affeyle.’ Cenab-ı Hak hemen buyurdu ki: ‘Ben onu daha yaratmadığım halde sen Muhammed’i nasıl tanıdın?’ Âdem (as) dedi ki: ‘Ya Rab! Sen kudretinle beni yarattığında, mahlûkun olan ruhu bana üflediğinde, başımı kaldırdım. Arşın sütunla-

1. Bediüzzaman Said Nursi, Sözlür, Altınbaşak Neşriyat, s. 251.

2. Hakim, Müstedrek, c. 2, s. 671. Bu hadis için Hâkim; Müslim ve Buhari’nin rivayet etmediğini, fakat sahih olduğunu söylemektedir.

3. Deylemi, El-Firdevs bi-Mesuril-Hitab, (Müsnedü Firdevs), Daru’l-Kürübü İlmiye, 1986, c. 5, s. 227, hn: 8031.

rında 'La ilahe illallah Muhammedün Resûlullah' yazılı gördüm. Hemen anladım ki, isminin yanına mahlûkatın içinde ancak en sevdiğinin ismini yazarsın.' Cenab-ı Hak buyurdu ki: 'Doğru söyledin ya Âdem! Şüphesiz bütün yarattıklarım içinde en sevdiğim odur. Eğer onun hakkına benden affını istiyorsan seni affettim. Eğer Muhammed olmasaydı. Seni yaratmazdım.'¹

Bu hadisler mana itibarıyla "Sen olmasaydın, sen olmasaydın, âlemleri yaratmazdım" cümlesinin aynı manasını ifade ederler. Zaten cumhur-ı ulemaya göre hadisi, bil-mana rivayet etmek caizdir. Bu "levlake" cümlesi de lafız itibarıyla hadis olmasa bile, geçen hadis-i şeriflerde de ifade edildiği gibi, mana cihetiyle hadistir. Bu cümlenin doğruluğunu, zikrettiğimiz ayet gibi birçok ayetin manası dahi tasdik eder. Birçok hadis-i şerif de bu kelamın aynı manasını ifade etmekle manasının sahih olduğunu gösterir. Hem bir kısım selef-i salihinin ve müctehid derecesindeki âlimlerin hadis-i kudsi olarak aynen kabul edip söylemeleri kabulümüz için yeterli bir delildir. "Malûmdur ki; zaîf şeyler içtima' ettikçe kuvvetleşir. İncecik ipler birleştirilse, kuvvetli halat olur. Kuvvetli halatlar birleştirilse, kimse koparamaz."² Dolayısıyla "levlake"nin ifade ettiği hakikate basiret sahibi olan hiçbir kimse itiraz edemez.

"(...) Allah'ın indirdiğiyle hükmetmeyenler, kâfirlerin ta kendileridir."³

"İşte onlar zâlimlerin ta kendileridir."⁴

"İşte onlar fâsıkların ta kendileridir."⁵

Bu ayet-i kerimeleri nasıl anlamalıyız?

Maalesef İslamiyetin sosyal hayata bakan yönlerini yanlış değerlendiren bazı kişiler, çok cesaretli oldukları için

1. Cemaleddin Suyutî, ed-Dürri'l Mensur fi't-Tefsiri'l-Me'sur, Dârü'l-Fikr, Beyrut, 1993, c. 1, s. 142

2. Bediüzzaman Said Nursi, Zülfikar, s. 252. (19. Mektup'dan)

3. Maide, 44

4. Maide, 45

5. Maide, 47

“Kim de kendisine hidâyet belli olduktan sonra, peygambere karşı gelir ve mü'minlerin yolundan başkasına tâbî' olursa, onu (kendi) tercih ettiğinde bırakırız ve kendisini Cehenneme atarız! Ve (o) ne kötü varılacak yerdir! Ayetinin, 'Ümmetin çoğunluğunun gittiği yolda gitmeyenler, Cehenneme gider' tehdidini aldırıyorlar. Hem 'Benim ümmetim dalalet üzerine birleşmez, Allah'ın eli (kudreti) cemaatle birliktedir, cemaatten ayrılan, cehenneme ayrılır.' Peygamberimizin (sav) bu emrini dikkate almıyorlar, hem de fetva veren bir insanın, ehil olması gerekliliğine ve kişisel görüşlere değil de “cumhur-u ülemanın görüşünü esas yapmak” lüzumuna dikkat etmiyorlar. Hem ihtilaflı meselelerde, âlimlerin görüşleri arasında, ümmetin maddi ve manevi çıkarlarını ve ittifaklarını ön plana alınmasının gerekliliğini fark etmiyorlar. bu dar görüşlü kişiler yüce dinimizin bir kısım hüküm ve meselelerine sathi olarak baktıklarından hataya düşmekten kendilerini alamıyorlar. Özellikle, en tehlikeli olanı da işin ehli olmayıp birkaç ayet mealini ezberlemekle her şeyi biliyormuş gibi, her hususta görüş beyan edip bütün ülemayı hatta sahabeleri bile beğenmemek ve hadis-i şerifleri red ve inkâr etmek gibi cahilcesine cesaret gösteriyorlar. Açmış oldukları bu yanlış çığır başkalarını da sürüklediklerinden hata genişliyor, neticede zihinlerin karışmasına sebep oluyorlar.

Bu meselelerden birisi de “Kim Allah'ın indirdiği hükümlerle hükmetmezse, işte onlar kâfirlerin ta kendileridir.” Mealindeki ayet-i kerimeden çıkarılan hükümdür. Bu ayetin mealinden hareket edenler, İlahi hükümleri tatbik etmeyen kişilerin “kâfir” olduklarını, dolayısıyla bunların Müslüman sayılmayacağını söylemektedirler. Gariptir ki, bu ayet-i kerime, İslam'ın ilk yıllarında da tartışmaya konu teşkil etmiş, Hariciler gibi sapık mezhepliler, günah işleyen Müslümanları küfürle itham etmişlerdir. Hatta Hariciler bu ayete dayanarak “Hakem Hadisesinden” dolayı Hz. Ali'yi tekfir etme cüretini bile göstermişlerdir.

Hâlbuki ümmetin cumhuru, imam ve müçtehitleri, onların bu iddialarını çürütmüş ve bir Müslümanın günah işlemesiyle kâfir olmayacağını açıklamışlardır.¹

Biz de o alim ve müfessirlerin bir kısım açıklamalarını bu raya alıyoruz.

Bu ayetlerin izahı Kurtubi'nin Ahkamu'l Kur'ân tefsirinde şöyle geçer: Bu ayet ile diğer iki ayette geçen kâfirler, zalimler ve fasıklar tabirleri kâfirlere aittir. Çünkü bu ayetler onların hakkında nazil olmuştur. Bu görüş Hazret-i Berrâdan rivayet edilen Sahih-i Müslim'de geçen bir hadis-i şerifle de sabittir. Muazzam olan ümmetin cumhuru da bu fikir üzeredir. Fakat Müslüman büyük bir günahı işlemiş olsa da kâfir olmaz. Bir görüşe göre de Allah'ın indirdiği Kûr'an'ı reddettiğinden ve Resulullah (sav)'ın sözlerini inkâr ettiğinden onlarla hükmetmeyen kâfir olur. Bunu söyleyen İbn Abbas ve Mücahittir. Bu görüşe göre ayet umumidir hem müminlere hem de kâfirlere bakar. İbn Mesud (ra) ile Hasan (ra) demişler bu ayet umumidir, Manası da şöyledir. Allah'ın indirdiğiyle hükmetmeyenler ister Müslüman, ister Yahudi ister kâfir olsun, yani Allah'ın indirdiği hükümlerin dışındaki hükümlere inanıp o hükümlerle hükmetmeyi helal kabul ederse (haramı helal ettiğinden), kâfir olur. Ama o hükümlerle hükmederken günah işlediğine inanan Müslüman kâfir olmaz; ancak fasık olur. Ve o günah işleyen kişinin hakkındaki hüküm Allah'a kalmıştır; Allah isterse ona azab eder, isterse de mağfiret eder. Başka bir rivayette de İbn Abbas (ra) diyor ki: "Allah'ın indirdikleriyle hükmetmeyen bir Müslüman kâfirlerin yaptıkları işe benzer bir iş yapmış olur (kâfir olmaz)." Eş-Şa'bi (ra) demiş ki: "bu ayetler Yahudilere mahsustur." EnNuhâs (ra) da bu görüşü benimsemiştir ve demiştir ki: "Bu görüşü ispat eden üç delil vardır. Birincisi, bundan önce "Yahudi olanlara..." ifadesiyle Yahudi ismi zikredilmiştir. هم zamiri on-

1. Fahr-i Razi, et-Tefsirü'l-Kebir, c. 6, s.6, 7.

lara raci'dir, onlara gider. İkincisi, ayetin gelişi de bunun Yahudilere ait olduğunu gösterir. Görmüyor musun? Bu ayetten hemen sonra وَكُتِبْنَا عَلَيْهِم (onların üzerine yazdık) cümlesi geliyor. Burada ki عَلَيْهِم zamiri de Yahudilere raci olduğu, bütün âlimler ittifak etmiştir. Üçüncüsü, bu ayetlerde söz konusu olan recim ve kisası inkâr edenler de yine Yahudilerdir."

Hazret-i Huzeyfe (ra)'ye "bu ayetler "Beni İsrail hakkında mı inmiştir?" diye sorulduğunda O da "Evet onların hakkında inmiştir." diye cevap vermiştir.

Davus (ra) ile aynı görüşte olan bir kısım âlimler de demişler ki: "bu küfür kâfirlerin küfrü gibi mü'minleri dinden çıkaran bir küfür değildir."

Bir kısım âlimlere göre de bu küfür, küfran-ı nimet manasındadır. Dinden çıkarmayan bir küfürdür.

Allah'ın hükümleriyle hükmetmeyenlerin durumları farklı olur. Eğer, bir kişinin kendisine göre verdiği hüküm, "bunlar Allah'ın hükümleridir" diyerek iddia ederse Allah'ın hükümlerini değiştirdiğinden dolayı kâfir olur. Yoksa o hükümlerin Allah'a ait olmadığına inanıp nefsanî arzularına uyup, bile bile günah işlediğini kabul ederse, günahkâr olur. Ehl-i Sünnet vel-camaatin inanç ve itikadına göre 'Allah dilerse günahkârları mağfiret eder' hükmüne binaen o adam da, o mağfiret edileceklerin zümresine dâhil olur.

Kuşeyri (ra) demiş ki "Haricilerin mezhebine göre her kim ki aldığı rüşvete binaen Allah'ın indirdiklerinden başka hükümlerle hükmederse kâfir olur."¹ Maalesef şu anda Âlem-i İslam'daki bütün anarşiliğin ve katliamların temelinde bu görüş vardır.

Beyzavi tefsirinde de "Her kim hafife alarak inkâr ederek Allah'ın indirdikleriyle değil başka hükümlerle hükmediyorsa onlar kâfirlerin ta kendileridir." Bunun için Cenab-ı

1. El camiu li ahkamil kuran Ebi Abdullah'ül Kurtubi Maide suresi 44-45-47, c.6, s. 190. Dar'ül fikir Beyrut, 2. baskı

Hak, o inkarcıları, kâfirler, zalimler, fasıklar özellikleriyle vasıflandırıyor. Kâfirdirler; çünkü Allah'ın hükümlerini inkâr ediyorlar, zalimdirler; zira başka hükümlerle hükmediyorlar, o hükümlerin dışına çıktıkları için de fasık olurlar.¹ Netice olarak diyebiliriz ki: kâfir olan hem zalimdir hem fasıktır, zalim olan hem zalimdir hem fasıktır, fasık ise zulüm ve küfre girmedir ise yalnız fasıktır. Demek zulme ve küfre girmeyen fasık bulunduğu gibi, küfre girmeyen zalim de bulunabilir.²

Râzî Tefsiri, bu âyetle, 45. ve 47. âyetlerde geçen "kâfirler, zâlimler ve fâsıklar" sıfatlarından birincisi, inkâr edenleri; diğer ikisi ise, îmânı olduğu hâlde bunun gereğini yapmayan kimseleri ifâde eder. Zirâ Hz. İkrime (ra)'den gelen rivâyete göre, "Onlar kâfirlerin ta kendileridir" ta'biri, hem kalben hem de lisânen ilâhi hükümleri inkâr edenleri içine alır. Hâlbuki Allah'ın hükümlerini kalbiyle bilip, lisânıyla da bunu ikrâr ettiği hâlde, buna zıt olan amelleri işleyen kimseler yâni zâlimler ve fâsıklar, aslında Allah'ın indirdiği ile hükmetmiş ama onu bi'l-fiil yapmamış olurlar. Dolayısıyla böyle kimseler sırf bu amellerinden dolayı kâfirler sınıfına dâhil olmazlar.³

Hak Dini Kur'an Dili tefsirinde bu mesele şu şekilde açıklanmıştır: "Çünkü her kim Allah'ın indirdiği kitap ile hükmetmez, onun hakimiyetini tanımazsa, (yani Allah (cc) ın hakimiyetini tanımayıp hükümlerini inkar ederse) işte bunlar o kâfirlerdir. Ki bunlar için elem verici azab, devamlı azab vardır. Bunlar ateşten çıkmak isteseler de çıkamazlar."⁴

Ömer Nasuhi Bilmen de: "(Ve her kim Allah Teâlâ'nın indirmiş olduğu) şer'i hükümler (İle hükmetmez ise) onu inkâr, ona ihanet eder veya onun uygun olmadığına ina-

1. Tefsiru'l Beyzavi, Maide, 44,45,47. s. 268 c.1. Daru'l Kütübü'l İlmiyye 1. baskı

2. Tefsir-i Beydavi, 2:295

3. Fahr-i Razi, et-Tefsirü'l-Kebir, c. 6, s.12, 13

4. Elmalılı Hamdi Yazır, Hak Dini Kur'an Dili, Maide Suresi, 44

narak aksine hüküm vermeye cür'et eyler ise (işte onlar) o gibi cür'ette bulunanlar (kâfirlerdir), artık Allah'ın hükümlerine muhâlifetin ne kadar mesuliyeti gerektiren bir hareket olduğunu düşünmelidir. İşte Tevrat'taki hükümleri kasden bozmuş ve değiştirmiş olanlar hakkında böyle bir ilâhî tehdid gelmiş bulunmaktadır.

Tefsir-i Kebirde ve "Essıracül Münir"de yazılı olduğu üzere bir kimse Allah'ın hükmünü kalben kabul etmez onu bile bile diliyle inkâr ederse o takdirde kâfir olur. Fakat onu kalben tasdik ettiği halde terk eylerse kâfir olmaz, günahkâr olur. Nitekim büyük âlim İkrime (ra) de demiştir ki: Her kim Allah Teâlâ'nın hükmettiği ile onu bilecek inkâr ettiği halde hükmetmezse kâfir olur. Fakat her kim onu ikrar ettiği halde onunla hükmetmezse o fasıktır, zâlimdir, yoksa kâfir değildir. Bu husustaki üç âyeti kerime böyle yorumlanmaktadır. Zahir olan da budur." ¹

Bediüzzaman (ra) bu ayet hakkında şöyle der: Bir kısım ifrat edenler, o kadar ileriye gitti ki; ehl-i kanunu tekfir ederdi, otuz sene evvel olan Kanun-u Esasiyi ve hürriyetin ilanını tekfira (küfürlerine) delil gösterirdi ve Allah'ın hükümleriyle hükmetmeyen 'kâfirlerin ta kendisidir' ayetini (kendilerine) hüccet (dayanak) ederdi. (Bu) biçare (zavalı kısım) bilmezdi ki; 'Allah'ın hükümleriyle hükmetmek' demek, o hükümleri tasdik etmemek manasındadır. Yani birisi, Allah'ın hükümlerine inanmadığı için onlarla hükmetmiyorsa kâfir olur, yoksa onları tasdik edip inandığı halde onlarla hükmetmese kâfir olmaz ancak günahkar olur. ²

Bediüzzaman Hazretleri; 12. Lema' eserinin Beşinci İşaretinde: Cenâb-ı Hak kütüb-ü semâviyede, beşere karşı cennet gibi azîm (büyük) mükâfâtı ve cehennem gibi dehşetli mücâzâtı göstermekle beraber, beşeri (insanları) pek çok irşâd ve ikâz, ihtâr ve tehdid ve teşvîk ettiği hal-

1. Ömer Nasuhi Bilmen, Kur'an-ı Kerim'in Türkçe Meali Alisi ve Tefsiri, c.2, s.772

2. Atınbaşak Nüşhası, Osm. Mektubat 2, s. 422.

de, ehl-i î mânın, bu kadar esbâb-ı hidâyet ve istikamet (sebepleri) varken, hizbüşşeytanın mükâfatsız, çirkin desiselerine karşı mağlûb olmaları, bir zaman beni çok düşündürüyordu. Acaba î mân varken, Cenâb-ı Hakk'ın o kadar şiddetli tehdidâtına ehemmiyet vermemek nasıl oluyor? Nasıl î mân gitmiyor? Nasıl ضَعِيفًا كَانَ الشَّيْطَانُ كَانِ sırıyla şeytanın gâyet zayıf desiselerine kâpılıp, Allah'a isyan ediyor? Hatta benim arkadaşlarımdan bazıları, yüz hakikat dersini benden işittiği ve kalben tasdikle beraber, bana karşı da fazla hüsn-ü zannı ve irtibâtı varken, kalbsiz ve bozuk bir adamın ehemmiyetsiz ve riyâkârâne iltifâtına kapıldı. Onun lehinde, benim aleyhimde bir vaz'iyete geldi. "Fesühbânallâh!" dedim. "İnsanda bu derece sukût olabilir mi? Ne kadar hakikatsiz bir insan idi" diye o bîçâreyi gıybet ettim, günaha girdim. Sonra önceki işaretlerdeki hakikat inkişâf etti, karanlıklı çok noktalar aydınlandı. O nûr ile lillâhilhamd, hem Kur'ân-ı Azîmüşşân'ın azîm terğibât ve teşvîkâtı tam yerinde olduğunu, hem ehl-i î mânın desâis-i şeytâniyeye (şeytanın desiselerine) kapılmaları, î mânsızlıktan ve î mânın zayıflığından olmadığını, hem günâh-ı kebâiri (büyük günahları) işlemekle küfre girmediklerini, hem Mu'tezile mezhebi ve bir kısım Hâriciye mezhebi, "Günâh-ı kebâiri irtikâb eden (işleyen) kâfir olur veya î mân ve küfür ortasında kalır" diye hükümlerinde harâ ettiklerini, hem benim o bîçâre arkadaşımın yüz ders-i hakikati, bir herifin (bozuk bir adamın) iltifâtına fedâ etmesi, düşündüğüm gibi çok sukût ve deşetli alçaklık olmadığını anladım. Cenâb-ı Hakk'a şükrettim ve o vartadan (tehlikeden) kurtuldum. Çünkü sâbıkan (önceden) dediğimiz gibi, şeytan cüz'î bir emr-i ademî (iyilik adına, iman ve namaz gibi bir farzı yaptırmamak) ile, insanı mühim tehlikelere atar. Hem insandaki nefis ise, şeytanı her vakit dinler. İnsandaki kuvve-i şehevîye (şehvet duygusu) ve gadabiye (öfke, kızma duygusu) ise, şeytan desiselerine hem kâbile, (alıcı) hem nâkile (verici) iki cihaz hükmündedirler. İşte bunun içindir ki: Cenâb-ı

Hakk'ın Gafûr ve Rahîm gibi iki ismi, tecellî-i a'zamla (en büyük tecellî ile) ehl-i îmâna teveccüh ediyor (yöneliyor). Ve Kur'an-ı Hakîm'de peygamberlere en mühim ihsânı, mağfîret olduğunu gösteriyor ve onları, istiğfâr etmelerine da'vet ediyor. بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ kelime-i kudsîyesini her sûre başında tēkrar ile ve her mübârek işlerde zikrini emretmesiyle, kâinâtı ihâta eden (kuşatan) rahmet-i vâsîasını (geniş rahmetini) melce'(dayanak) ve tahassungâh (sığınak) gösteriyor ve اَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ emriyle اَعُوْذُ kelimesini siper yapıyor.¹ Şeklinde izah getirmiştir.

Hülastü'l-Beyan tefsirinde şu izah getirilmiştir: “Âyetin “Sonunda Allah'ın hükümlerine razı olmayanların kâfir olduklarını” açıklamakla; “Zina edenler hakkında Tevrat'taki açık hükmü değiştiren Yahûdiler'in kâfir olduklarını” beyan etmektir. Zira açık olan âyetin kesin ifadesini ve hükümlerini inkâr etmek; bütün peygamberlerin şeriatlarında da küfürdür. Buna binaen; Allah'ın indirdiği hükümleriyle hükmetmeyip değiştirenlerin, iman ismine lâıyk ve müstehak olmadıklarını açıklar ve o hükümleri değiştirmenin cezası pek ağır olduğuna işaret olunmuştur. Bu âyetin açık ifadesine bakılırsa fasıkın kâfir olması lâzım gelir. Zira; “Fâsık işlediği günahla ahkâm-ı ilâhiyeye muhalif olan hükümleri tercih etmiştir.” Buna binaen hariciler (ve şu anda da aynı düşüncede bulunanlar) günah işleyenin küfrüne bu âyetle delil getirmişlerse de Fahr-i Razi'nin açıklamasına göre onlara şöylece cevap verilmiştir: “Her ne kadar fâsık işlediği günahla, Allah'ın hükümlerine muhalefet ettiyse de bu, dilinde ve zahirde olanıdır kalbiyle o ahkâmın hakkaniyetini tasdik ve işlediği fîskın günâh olduğunu itikad edip inandığından kâfir olmaz. Çünkü, küfür; hak olan hükümleri kalbiyle inkâr ve diliyle reddetmektir. Fâsık kalbiyle tasdik ettiği için mümindir, fakat şeriat hükümlerine inandığı halde onları bırakıp başka hükümlerle hükmetmek herhangi bir günâhı işlemiş gibidir. Şu halde yüce âyetin hükmünü

“Her yönüyle inkâr etmek ve bunu Allah’ın hükmü olduğunu reddetmekle beraber ona zıt bir tarzda hükmederse kâfir olur.” demektir.

Bu âyete birçok mana verildiyse de en sahih ve en doğru olan, yukarıda delillerini getirdiğimiz şekildedir. Eğer âyetten maksat bu olmasa Kur’ân’ın yasak ettiği günahları işleyen her ferdin kâfir olması lâzım gelirdi. Halbuki; Kur’ân’ın emir ve yasaklarının hak olduğuna imanla beraber onlara uymamak küfür değildir ve olamaz. Çünkü; bütün günâhlar Kur’ân’a muhalif ve zıttır. Hâlbuki peygamberlerden başka hatasız günâhsız hiçbir insan bulunmaz. Eğer her günâhı işleyen kâfir olsa âlemde hiçbir müminin bulunmaması icab eder, bu ise bâtıl fıkirdir.

Buna binaen; Ebussuud Efendi (ra) nin tefsiriyle Feth-ül Beyan’da Allah’ın indirdikleriyle hükmetmemek hafife almak veya haram olan hükümleri helal kabul etmek veya Allah’ın hükümlerini inkâr yoluyla başka hükümleri kabul etmenin inkâr olacağı, fakat Allah’ın hükümlerinin hak olduğunu tasdik ve ikrarla beraber, başka hükümlerle hükmetmenin küfür olmadığı beyan olunmuştur.¹

Ne gariptir ki; bir kısım şaşkın insanlar da bu ayetin idarecilere baktığını, onların Allah’ın hükümleriyle hükmetmediklerinden dolayı kâfir olduklarını söylerler. Seçimlerde gidip oy kullanmak ve o idarecilere oy vermenin küfür olduğunu iddia ederler. Onların bu düşüncesi kendilerine mahsustur zira ayet umumidir. ‘Her kim, Allah’ın herhangi bir hükmü ile hükmetmezse’ manasını ifade ediyor. Hülâstü’l-Beyanda da ifade edildiği gibi bu düşünceye göre, günah işleyen bütün mü’minlerin kâfir olduklarını kabul etmek icab eder. Bunun ise istikamet ve şefkat dini olan İslamiyet’le hiçbir alakası yoktur ve onunla taban tabana zıt bir düşüncedir. Maalesef şu anda düşmanlarımız “böl parçala yut” felsefesini icra ederken firak-ı dalle olan bu düşünce sahiplerinden istifade etmektedirler. Hem

1. Hülâstü’l Beyan Maide suresi 44, 45, 47.

dikkat ettiğimizde bu düşünceye sahip olanlar, İslamiyet'e düşmanlık edip dini yok etmeye çalışan devletlerle savaşmadıkları gibi, yeri gelince Müslümanlara karşı onlarla ittifak ederler. Mısır ve Suriye'deki Müslümanlara karşı İsrail, Rusya vs. ile ittifakları gibi.

Cenab-ı Hak bizleri muhafaza eylesin. Âmin.

YARDIM DİLEME GERÇEĞİ

وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ

"Cinleri ve insanları ancak bana ibadet etsinler diye yarattım." (Zariyat, 56)

Bu ayet-i kerimenin ifade ettiği gibi, iman ve ibadet insanı, gerçek insan eder. Hatta insanı bütün varlıkların sultanı haline getirir. Zira Allah'a kul ve köle olana, bütün varlıklar hizmetkâr olur. Allah'ı inkâr ise insanı, hastalık ve ölüm gibi, düşmanlara karşı gelemeyen gayet âciz, fakat tahribat noktasında canavar bir hayvan haline getirir.

Acaba bütün varlık âlemini canlılara hizmetkâr, canlıları da insanın hizmetine vererek onu varlıklara sultan ve yer-yüzüne halife yapan Allah'ın, o insana kendini tanıttırması ve bildirmemesi mümkün müdür? İşte bunun için Cenab-ı Hak, insanın vicdanında, insanı Allah'a bağlayan iki bağ ve ona açılan iki pencere vermiştir.

Birisi insandaki nihayetsiz âcizlik, diğeri ise sonsuz fakirliktir. Gerçekten insan âciz olduğundan, aşırı soğuk ve sıcaktan tut, dünyadaki bütün musibet, bela ve ölümler, kendisini istemeyen bir kısım insanlardan ta nefis ve şeytana kadar onu rahatsız eden hadsiz düşmanları bulunur.

İnsan, bu düşmanlardan dolayı sıkıntıya düştüğü anda, o düşmanlarına karşı âcizliğini defedecek bir güce sığınır. Buna en bariz delil ise, her sıkıntıya düşenin ağlayıp sızlaması, feryad edip başkalarından yardım dilemesi ve her hastanın doktora müracaat etmesidir. Ever, düşmekte olan bir uçakta, batmak üzere olan bir gemide hiçbir ateist bulunmaz. Hatta Firavunun bile boğulmak üzere

iken "Musa'nın Rabbi'ne inandım." demesi buna güzel bir örnektir.

Bu âcizlikle beraber insanda nihayetsiz bir ihtiyaç ve fakirlik de bulunur. Yokluktan varlığa çıkmaya, hayatını devam ettirmek için vücudundaki bütün aza ve cihazlara, teneffüs ettiği havaya, içtiği suya ve yediklerinden tut ta cennetteki ebedi saadet ve Cemalullahı görmeye kadar, maddi ve manevi nihayetsiz ihtiyaçları bulunur. Hâlbuki bu ihtiyaçlarını gideremeyen bir cüz-i ihtiyariden başka hiçbir sermayesi de bulunmuyor. İnsan; sebebler ve tabiat gibi varlıklara da baktığında onların da başkasının yardımına muhtaç ve kendisi gibi âciz ve fakir olduğunu görür. Öyle ise bu durumdaki insan, ancak nihayetsiz kudret ve rahmet sahibi bir zatın yardımıyla ihtiyacını giderebilir. O yardıma ulaşmak, ayet-i kerimede ifade edildiği gibi, ancak ibadet ve dua ile mümkündür.

Bu hususta birkaç esası beyan etmeye çalışacağız.

1. Malumdur ki, canlıların arasında insana verilen nihayetsiz âcizlik ve fakirlik, onun perişan ve hakir bir duruma düşmesi için değildir. Belki insan o nihayetsiz âcizlik ve fakirliğini anlayarak nihayetsiz kudret ve rahmet sahibi olan Cenab-ı Hak'a sığınmakla, varlıkların en şerefli haline gelmesi için verilmiştir. Buna binaen yaratılışımız Allah'a yalvarıp ibadet etmemizi gerektirdiği gibi, iman dahi acz ve fakrımızın giderilmesi için dua ve ibadet etmemizi kat'i bir vesile olarak ister.

Cenâb-ı Hak dahi **قُلْ مَا يَعْبَأُ بِكُمْ رَبِّي لَوْلَا دُعَاؤُكُمْ** (Ey Resûlüm!) De ki: 'Eğer duânız olmasa, Rabbim size ne diye ehemmiyet versin?' ferman ediyor. Hem, **وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ** Rabbiniz buyurdu ki: 'Bana duâ edin, size icâbet edeyim (duânıza cevap vereyim).'¹² Emretmekle insanın, ancak dua ve ibadet ile insanlığını muhafaza edip, bir değer ve kıymete sahip olabileceğini

1. Furkan, 77

2. Mü'min, 60

kesin olarak ifade eder. Bundan anlaşıldığı gibi gerçek hürriyet ve özgürlük ancak Allah'a hakkıyla kul olmakla-
dır. Allah'a kulluk vazifesini ihmal eden o nisbette nefis ve
şeytana esir düşer.

2. Âlemde iki alan vardır. Birincisi, Rububiyet alanıdır. Yani her şeyi yaratıp yararlı hale getirmek, muhtaç olan-
ları rızıkla besleyerek büyütüp terbiye etmektir. Bu alan-
daki bütün işler, âlemlerin Rabbine mahsustur. Hakikat
noktasında her şeyi yaratan ve yapan ancak odur. Zira
Cenab-ı Hakk'ın birliği ve celali böyle gerektirir. Evet,
kâinatta gerçek tesir sahibi olacak odur. Ondan
başka yaratan, rızık veren ve terbiye eden yoktur.

İkincisi de ubudiyet alanıdır. Bütün varlıkların ken-
dilerini yaratıp terbiye eden âlemlerin Rabbine karşı
الحمد لله رب العالمين yani ezeliyetten ebediyete (başlangıcı
olmamaktan sonsuzluğa) kadar, her kimin her kime karşı
övgü, teşekkür ve itaati varsa, bütün âlemdeki o ibadetle-
rin, duaların ve yapılan vazifelerin hepsinin Cenab-ı Hak
için yapıldığını ve yapılması gerektiğini bilmektir.

İşte Kur'an'ın vazifesi, bu rububiyet alanındaki bütün ic-
raatları ve mükemmellikleri, beşere ders verip anlatmak
olduğu gibi, aynı zamanda ubudiyet alanındaki cinlerin
ve insanların, Cenab-ı Hakk'a karşı ne yapmaları ve O'nu
nasıl tanımaları lazım geldiğini ve bütün varlıkların asıl
vazifelerinin ne olduğunu izah etmektir.

Bediüzzaman Hazretleri de bu hakikati şu şekilde anlatır:
“Gafil olan insan, kendi vazifesini terk eder; Allah'ın va-
zifesiyle meşgul olur. Evet, insan gafletten dolayı gücünün
yettiği kolay olan ubudiyet vazifesinin terkiyle, zayıf kal-
biyle ağır olan rububiyet vazifesinin altına girer ve onun
altında ezilir. Ve aynı zamanda bütün istirahatını kaybet-
mekle âsi, şakî, hâin adamların zümresine dâhil olur.

Evet, insan bir askerdir. Askerlik vazifesi başka, hükûmetin
vazifesi başkadır. Askerlik vazifesi talim, cihad gibi din ve
vatani koruyacak işlerdir. Hükûmetin vazifesi ise, (askerle-
rin) erzakını, libasını, silâhını vermektir. Binaenaleyh er-

zakını temin için askerliğe ait vazifesini terk edip -meselâ ticaretle- iştigal eden bir asker, eşkıya ve hâin olur. Bu itibarla insanın Allah'a karşı vazifesi ubudiyettir. Terk-i kebair (büyük günahları terk etmek) takvadır. Nefis ve şeytanla uğraşması, cihaddır.

Amma gerek nefesine, gerek evlâd ve taallukatına hayat malzemesini tedarik etmek Allah'ın vazifesidir. Evet, madem hayatı veren odur. O hayatı koruyacak ve ona lazım olacak şeyleri de o verecektir. Yalnız, hükûmetin asker için depolarda cem'ettiği (topladığı) erzakı askerlere ta-şıtırdığı, temizlettirdiği, öğüttürdüğü, pişirttirdiği gibi, Cenab-ı Hak da hayat için lâzım olan levazımatı küre-i arz deposunda yaratıp cem'ettikten sonra, o erzakın toplanmasını ve sair ahvalini insana yaptırır ki, insana bir meşguliyet, bir eğlence olsun, atalet ve boş durmak azabından kurtulsun.

Ey insan! Anne karnında iken, tıfıl iken, ihtiyar ve iktidardan mahrum bir vaziyette iken, seni pek leziz rızıklar ile besleyen Allah, sen hayatta kaldıkça o rızkı verecektir. Baksana! Her bahar mevsiminde yeryüzünde yaratılan enva'-ı erzakı kim yaratıyor ve kimler için yaratıyor? Senin ağzına getirip sokacak değil ya! Yahu, eğlencelere, bahçelere gidip dallarda sallanan o güleç yüzlü leziz meyveleri koparıp yemek zahmet midir? Allah sana insaf versin!

Hülâsa: Allah'ı ittiham etmekle işini terk edip Allah'ın işine karışma ki nankör ve âsiler defterine kayd olmayasın.⁷¹

3. Malumdur ki, İslamiyet'e göre iki daire vardır. Birisi itikad dairesidir ki, her şeyi Cenab-ı Hakk'tan bilmektir. Yani Allah'ın icadatında ve terbiye ediciliğinde şeriki ve ortağı olmadığı gibi, icraatında ve işlerinde dahi ortağı olamaz. Evet, âlemde hakiki tesir yalnız O'nundur; kâinatta hiçbir varlığın ve sebebin zerre kadar tesiri yoktur. Nasıl ki güneşe karşı tutulan bir ayna, kendi kabiliyetine göre güneşin suretini içine alır, ışığını karşıya yansıtır. Hiçbir zaman o ayna, karşıya yansıttığı ışığın zerresine bile sahip

olamaz. Belki o ışığın asıl kaynağı ve sahibi güneştir. Aynen öyle de bütün sebebler vasıtasıyla bize gelen her şeyin asıl kaynağı ve hakiki sahibi Cenab-ı Hakk'tır. Sebebler ancak birer aynadır; onlar yaptıkları işlerin bir cüz'üne bile sahip olamazlar.

Mesela; bir ağaca baktığımızda; o ağacın yaprak ve çiçek açtığını, meyve verdiğini ve onun içindeki çekirdekte bütün ağacın plan ve projesini yazdığını görüyoruz. Hâlbuki bu işleri, değil o akılsız ve şuursuz ağacın yapması, belki bütün insanlar Eflatun kadar zeki olsalar ve bir araya gelseler ve en son teknolojiyi de kullansalar yine o ağacın yaptığı o mükemmel işleri yapamazlar. Demek o ağaç, yapılan işlerin asıl sahibi değildir; belki o bir aynadır. Ona akseden kudret-i İlahiye, bütün o işleri yapıp o ağaç vasıtası ile bizlere yansıtıyor.

Buna kıyasen insanlardan gelen konuşma ve iyilikler, evliyalarından gelen feyiz ve bereket, âlimlerden gelen ilim ve marifet hatra peygamberlerden gelen iman ve hidayet, onların asıl malları değildir. Onlar o işlerin en küçüğüne bile sahip olamazlar. Neuzübillah, onları yaptıkları işlerin asıl sahibi kabul etmek, şirk ve dalalet olur.

Evet, itikadın gereği olarak نَسْتَعِينُ yani "Yalnız senden yardım dileriz." Velew ki hikmetin gereği olarak sebeplere müracaat etsek de onlar görünen birer perde olduklarından, onların arkasındaki her şeyi yapan sensin ve dolayısıyla yine o yardımları senden diliyoruz. Ve bütün yardımların asıl sahibi sensin. Bu manada başkalarından yardım istemek ve o yardımı onların asıl malı kabul etmek, şirk olur.

İkincisi, esbab dairesidir. Dünya hikmet yeri olduğundan Cenab-ı Hakk'ın adet kanunlarının gereği olarak, her bir neticeyi elde etmek için bir sebep yaratmıştır.

Ayât-i kerimede "Şübhesiz ki biz, ona (Zülkarneyn'e) yer yüzünde imkân verdik ve kendisine (istediği) her şeyden bir sebep (ulaşması için bir yol) verdik. Böylece (o da ba-

tıya doğru, bir yol) bir sebep ta'kid etti.¹ Sonra bir sebep (bir yol daha) tuttu.² buyrulmuştur. Görüldüğü gibi burada bir ayet, sebeblere sarılmanın ve yapışmanın önemi-ne işaret etmek için, aynı surede üç defa tekrar edilmiştir. Ragıb (ra) bu ayetin anlamını şöyle açıklıyor: “Yüce Allah Zülkarneyn’e, neticeye ulaşması için, sebep olabilecek her türlü bilgi ve vasıtayı vermiş; o da bu vasıtalarından birine başvurmuştur. Öyleyse sebep, bir şeyin oluşmasına vesile olandır.”

Mesela, ilaçlar şifaya sebep olduğu gibi; su içmek, yemek yemek, havayı teneffüs etmek de yaşamanın sebebleridir. Sonbahar ve kış mevsimleri birçok bitkilerin ve hayvanların ölümüne sebep olduğu gibi ilkbahar ve yaz da onlardan birçoğunun yaratılmasına sebebedir. Çalışmak, ticaret yapıp iş yapmak, maişetin ve gelirin sebepleri olduğu gibi; kendisinden herhangi bir maddi yardım istediğimiz kişiler de, bize gelen o yardımlara birer sebep ve vesiledirler. Aynı zamanda peygamberler, evliyalar ve âlimler de onların vesilesi ile bize gelen manevi feyiz, bereket ve öğrendiğimiz ilimlere birer sebebedirler. Zira Cenab-ı Hakk’ın izzeti her şeye üstün gelmesi ve azameti, büyüklüğü ister ki sebebler, Kudret-i İlahiyê ile yapılan işler arasında perde olsun ta ki aklın zahirine göre çirkin görünen şeyler, doğrudan doğruya Allah’ın kudretine verilmesin.

Dünya hikmet yeri olduğundan her işte sebeblerin perde olması ile beraber, o işin asıl sahibi olan ve yapan ise Kudret-i İlahiyedir. Evet, bu hakikati en güzel şekilde izah eden şu ayet-i kerimedir:

فَلَمْ تَقْتُلُوهُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ قَتَلَهُمْ وَمَا رَمَيْتَ إِذْ رَمَيْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ رَمَى
“İşte onları (Bedir’de aslında, siz) öldürmediniz, velâkin onları Allah öldürdü! (O bir avuç toprağı) Attığın zaman da (sen) atmadın, fakat Allah attı!”³

1. Kehf, 84-85

2. Kehf, 92

3. Enfal, 17

Sebebler noktasında baktığımızda, sahabeler o müşrikleri öldürdüğü ve Peygamberimiz (asm) bir avuç toprağı düşmanların yüzüne attığı halde, itikat cihetinde Cenab-ı Hak, açık bir şekilde müşrikleri öldüren de toprağı atan da kendisi olduğunu kat'i olarak ifade eder. Gerçek te'sirin kendisine ait olduğunu, kendisinden başkasına verilmesi gerektiğini ve böyle itikad etmemiz ve inanmamız lazım geldiğini bize ders verir. Demek bu ayette hem sebebler boyutu hem de itikat boyutu vardır. Peygamberimiz (asm) "nasıl olsa toprağı Allah atıyor" diye toprak atmaya ihmal etmediğı gibi, sahabeler de "hakikat noktasında madem müşrikleri öldüren Allah'tır" diyerek savaşı ihmal etmemişlerdir. Zira sebeblere riayet etmek fiili bir duadır. Onun için bu dünyada, imtihan gereğı olarak, Kudret-i ilahiye, bir varlığı ancak gereken sebep ve şartların oluşmasıyla yaratır.

إِيَّاكَ نَسْتَعِينُ

yani "maddi olsun manevi olsun yalnız senden yardım diliyoruz" "iyyake" kelimesinin önde gelmesi, hasrı yani "ister maddi ister manevi olsun hiçbir varlıktan yardım dilemeyiz. Ey Rabbimiz, ancak Senden yardım dileriz" manasını ifade eder. Hem

أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا لَكُمْ مِّنْ دُونِ اللَّهِ
مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ

"Bilmez misiniz ki, göklerin ve yerin saltanatı Allah'ındır ve sizin için Allah'tan başka bir dost ve yardımcı yoktur."¹ Bu ayet-i kerimede de ifade edildiğı gibi, bize yardım edecek Allah'tan başka hiçbir dost ve yardımcımız bulunmuyor. Bu ve buna benzer ayetlerin açık ifadelerine bakarsak, ister yaşayan ister ölen, ister maddi ister manevi olsun hiçbir varlıktan yardım beklenmez. Buna göre bir insanın çocuğundan su istemesi veyahut doktordan ve ilaçtan tedavi beklemesi gibi, herhangi bir sebepten yardım beklemek

dahi, şirk sayılır. Hâlbuki başka ayet ve hadislerde de şöyle ifade edilmektedir.

وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ

“İyilikte ve kötülükten sakınmakta birbirinizle yardımlaşın; günah ve düşmanlıkta yardımlaşmayın.”¹

Burada “İyilikte yardımlaşın; günah ve düşmanlıkta yardımlaşmayın” demekle gelen yardımı insanlara vermektedir.

Hadis-i şerifte ise: Peygamber Efendimiz (asm)’a “bir mümin sadaka vermek için çalışmaya gücü yetmezse ne yapar, ne dersiniz?” denildi.

“Sıkıntıya düşmüş bir muhtaca yardım eder.” buyurdu.²

Yine hadis-i şeriflerde:

“Kim kardeşinin yardımına koşarsa, Allah yetmiş beş bin meleği, ta o iş bitinceye kadar ona gölge eder. İş bitince ona bir hac ve umre sevabını yazar.”³

“Din kardeşine yardım edenin yardımcısı, Allah Teâlâ’dır”⁴ buyrulmuştur.

Bu ayet ve hadisler gibi birçok ayet ve hadislerde “Ancak Allah’tan yardım dilenir” cümlesinin zahirine muhalif manalar ifade edilmektedir. Demek bunların arasında farklılığı ifade eden hakikati anlamamız gerekir.

O hakikat ise şudur: “Yardım ancak Allah’tan dilenir” ifadesi, nasıl inanmamız ve itikad etmemiz gerektiğini ifade eder. Yani ister sebebler vesilesiyle ister doğrudan Cenab-ı Hakk’tan gelsin, bütün yardımların hepsi Allah’tandır ve onların asıl sahibi de O’dur. Sebeblerden dahi, sebep olduğundan dolayı, bir yardım dilesek, yine o sebebin bir perde olduğunu ve onun arkasında doğrudan doğruya kudret-i İlahiyeyi görüp, yardımın ondan geldiğine inanmak gerekir. Ehl-i Sünnet Ve’l-Cemaat’ın yaptığı da budur.

1. Maide, 2

2. Buhari, Kitabu’z-Zekât, Bab, 30.

3. Ali el-Müttaki, Kenzü’l-Ummal, c. 6, s. 446, hn: 16474.

4. Müslim, Kitabu’z-Zikr, Bab, 11, hn: 2699 (38)

Ama sebeblere müracaat ise fiili bir duadır. Yoksa sebeblerin bir araya gelmesi, sebeblerle meydana gelen neticeyi yaratmak için değildir. Belki sebeblerin oluşturulması ise neticeleri Cenab-ı Hakk'tan istemek için, Allah'ın rızasına uygun bir vaziyet almaktır. Hatta çift sürmek dahi, saban ile rahmet hazinesinin kapısını çalmak manasındadır. Yapılan bu çeşit dualar, Cenab-ı Hakk'ın isim ve sıfatlarına yönelik olduğundan, çoğunlukla kabul olur.

Yukarıda izah edildiği gibi, itikad dairesi ile esbab dairesini karıştırmamak icab eder. Kur'an-ı Kerim'in emrettiği üzere, her şeyin asıl sahibi Allah olduğunu kabul ettiğimiz yerde, sebeblere hakiki tesir vermemek gerektiği gibi, sebepleri tamamen devre dışı bırakmak, onlara sebeblik vazifesini vermemek de hatadır; Kur'an-ı Kerim'e muhalefettir. Aynı zamanda o sebeblere müracaat ederken, onlara müracaat ettiğimiz gibi, onları sebep oldukları işlere sahib kabul etmek de şirk ve dalalettir. Öyleyse şirk ve dalalet düşmemek için, sebeblere müracaat etmekle beraber, neticeleri de Cenab-ı Hakk'tan bilmemiz gerekmektedir.

Bediüzzaman Hazretleri de, sebebler meselesini şu mealde açıklamaktadır:

Sebebler, kudret-i İlahiye ile kudretin yaptıkları arasında bir perdedir. Çünkü Cenab-ı Hakk'ın izzeti ve büyüklüğü onu gerektirir. Fakat o sebeblerin perdesi arkasında iş gören Allah'ın kudretidir. Çünkü Allah'ın birliği ve celali öyle olmasını ister. Cenab-ı Hakk'ın memurları ise, onun saltanatının idaresinde icraatçı değildirler. Ancak o saltanata dellallık yaparlar. Rububiyet-i ilahiye'nin yaptığı haşmetli icraatı temaşa ederler. Sebebler denilen o memurların varlığı, kudretin izzetini ve rububiyetin şaşaasını göstermek içindir. Ta ki bizzat, görünüşte çirkin ve pis işlerle, Kudretin teması görünmesin. Cenab-ı Hak, âciz ve fakir olan bir padişah gibi, âcizliğini ve fakirliğini gidermek için, o memurları idaresine ortak yapmamıştır. Demek sebeblerin varlığı, aklın zahiren çirkin gördüğü şeylerden, kudretin muhafazası içindir. Zira aynanın ön ve arkası gibi, her şeyin bir mülk ciheti var ki, aynanın arka yüzüne

benzer; hangi renk ile boyanırsa onu gösterir. Diğeri ise meleküttür ki, aynanın parlak yüzüne benzer. Mülk ve zahir yüzünde Kudret-i İlahiyenin izzetine ve kemaline zıd düşen durumlar vardır. Sebeblerin varlığı, çirkin görünen durumların onlara verilmesi içindir.

Fakat melekütiyet ve hakikat cihetinde, her şey şeffaf ve güzeldir. Kudretin bizzat yapmasına münasibtir. İzzetine zıd düşecek bir durum yoktur. Onun için sebebler sadece görünüşte vardır. Hakikat noktasında gerçek tesirleri yoktur.

Hem zahiri sebeblerin diğeri bir hikmeti de şudur ki: haksız şikâyetler ve batıl itirazlar, adaletle iş gören Allah'a değil de, o sebeblere gitsin. Çünkü kusur onlarındır. Ve onların kabiliyetsizliğinden ileri gelmektedir. Bu hikmete latif ve manevi bir misal suretinde rivayet ediliyor ki: Hazret-i Azrail (as), Cenab-ı Hakk'a demiş ki: "Ruhları almak vazifesinde senin kulların benden şikâyet edecekler." Cenab-ı Hak hikmet lisanıyla ona demiş ki: "senin ile kullarımın arasına musibetler, hastalıklar perdesini bırakacağım. Ta ki şikâyetleri onlara gidip senden küsmesinler." Evet, nasıl ki, hastalıklar perdedir. Ve ölümden tevhehüm edilen fenalıklar da o hastalıklara verilir. Ruhların alınmasında, gerçek olarak tahakkuk eden hikmet ve güzellik ise, Azrail (as)'ın vazifesine aittir. Öyle de Hazret-i Azrail dahi bir perdedir; Ruhların alınmasında zahiren merhametsiz görünen ve rahmetin kemaline münasib düşmeyen bazı hallere merci' olmak içindir.

"Evet, izzet ve azamet ister ki, esbab, perdedar-ı dest-i kudret ola aklın nazarında...

Tevhid ve celal ister ki; esbab, ellerini çeksinler tesir-i hakikiden..."¹

4. Yaşayanlardan ve ölenlerden bir şey dilemek veya hut onları şefaatchi yapmanın dinimize göre ölçüsü nasıl olmalıdır?

1. Bediüzzaman Said Nursi, Tılsımlar, Altınbaşak Neşriyat, s. 47.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَابْتَغُوا إِلَيْهِ الْوَسِيلَةَ وَجَاهِدُوا فِي سَبِيلِهِ
لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

“Ey iman edenler, Allah’tan korkun, ona yaklaşmaya vesile arayın, onun yolunda cihad edin ki, mutluluğa erebilesiniz.”¹

Dilimizde bilindiği üzere vesile, kendisiyle bir gayeye ulaşılan, yani yaklaşıl原因, yaklaşma sebebi demektir. Nitekim selef tefsircilerinden Hasen, Mücahid, Atâ, Abdullah b. Kesir gibi birçok zatlar vesileyi ‘yakınlık’ diye tefsir etmişlerdir.

Şu halde mananın özeti: “Biz müminiz, Allah bizi yalnız iman ile sever deyip de ihmalkâr olmayınız, Allah’tan korkunuz, kötü ahlâktan ve çirkin amelden sakınınız sonra yalnız korkmak ve sakınmakla da kalmayınız, iradenizi sarf edip gerekli sebeplere de teşebbüs ediniz, Allah’ın emirlerini yerine getiriniz ve bununla da kalmayınız, Allah’a yaklaşmak için daima vesile arayınız, her fırsattan istifade ile kendi gönlünüz ve isteğinizle farzlar ve vacipler dışında güzel işler ve Allah’ın rızasına uygun ameller yaparak kendi tarafınızdan da kendinizi Allah’a sevdirmek isteyiniz, isteyerek, yalvararak çalışınız ve uğraşınız” demektir.

Hulasa-i kelim, vesile lazımdır. Ve onu bulmak için isteyip aramak ve başvurmak da gereklidir. Çünkü vesilenin vesilesi de iman ve Allah korkusu ile istek ve iradedir. Şu halde vesileden asıl maksat, Allah’a yaklaşma kastı ve sevmeye arzusudur. Ve işte bu kast ve niyet ile sebepleri araştırma, güzel ahlâk ve amel gibi Allah’ın rızasına uygun hoş vesileler hazırlamakla kulluk için koşmayı emretmektedir. Ve bunun içindir ki buna, mücahede emri katılmıştır. İman, Allah korkusu ile; Allah korkusu, vesileyi aramakla; vesileyi aramak da, mücahede ile tamam olur.”²

1. Maide, 35

2. Elmalî Tefsiri, Maide, 35.

Vesilenin çeşitleri vardır:

A) Salih Ameli Vesile Yapmak

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ

“Ey iman edenler! Sabır ve namaz ile (Allah’tan) yardım isteyin!” ayeti ile sabittir. Sabır ve namaz vesile olabilir gibi, diğer salih ameller de vesile olabilirler. Zira bir hadîs-i şerîfte Resûlullah (asm), İsrail oğullarından üç kişiden şöyle bahsetmektedir:

“Sizden evvel geçenlerden üç kişi yola çıktılar. Geceyi geçirmek için bir mağaraya girdiler. Derken dağdan bir taş yuvarlandı ve mağaranın ağzını kapattı. Bunun üzerine şöyle dediler:

“–İyi amellerimizle dua etmekten başka bizi buradan hiçbir şey kurtaramaz!”

İçlerinden birisi şöyle dua etti:

– Allah’ım! Benim çok ihtiyar bir annem ve babam vardı. Onlardan evvel ne çocuklarıma ne de hayvanlarıma bir şey yedirip içirmezdim. Günün birinde odun toplamak için uzaklara gitmiştim. Onlar uyuyuncaya kadar dönemedim. Akşam yemeklerini hazırladım; fakat onları uyumuş buldum. Onları uyandırmayı ve onlardan evvel âilece süt içmeyi hoş görmedim. Çanak elimde olduğu hâlde onların uyanmalarını bekledim. Nihâyet gün ağarmaya başladı. Çocuklar ayaklarımda altında açlıktan ağlıyorlardı. Derken, annem ve babam uyandılar ve sütlerini içtiler. Allah’ım! Eğer bu işi senin rızân için yapmışsam, bu taştan çektiğimiz belâyı bizden uzaklaştır!” Bunun üzerine taş bir parça açıldı, lâkin çıkılacak gibi değildi.

İkincisi şöyle yalvardı:

– İlâhî! Amcamın bir kızı vardı ki, onu herkesten ziyade seviyordum. (Bir rivayete göre: Bir erkek, bir kadını ne kadar sevebilirse, ben de o kadar seviyordum.) Onunla beraber olmak istedim. Lâkin teklifimi kabûl etmedi. Birkaç sene sonra bir kıtlığa uğrayınca bana başvurdu.

Kendisini bana teslim etmesi şartıyla ona yüz dirhem vereceğimi söyledim. (Çaresiz) kabul etti. Bu surette fırsat elverince, (kendisine el uzatacağım sırada o):

– Allah’tan kork da haksız olarak mührümü bozma, dedi.

Ben de (Allah’tan korkarak) bu çok sevdiğim kadından (o bana teslim olmak zorunda kaldığı hâlde) uzaklaştım. Verdiğim paraları da ona hibe ettim. Allah’ım! Eğer bu işi sırf senin rızânı kazanmak için yapmış isem, içinde bulunduğumuz belâyı üzerimizden gider!” Mağaranın kapısı bir parça daha açıldı, (ancak) yine çıkılabilecek derecede değildi.

Üçüncü şahıs da şöyle dua etti:

– Allah’ım! Ücretle birkaç amele tuttum ve ücretlerini verdim. Lâkin biri ücretini almadan bıraktı gitti. Onun ücretini ürettim. Onun hesabına mal çoğaldı. Bir müddet sonra o adam yanıma gelerek:

– Ücretimi ver, dedi.

Ben de:

– Şu gördüğün deve, öküz, koyun vs. senin ücretinden çoğalmıştır, al hepsini götür, dedim.

O da:

– Ey Allah’ın kulu! Benimle alay etme, dedi.

– Seninle alay etmiyorum, hakikati söylüyorum, dedim. Bunun üzerine malları aldı ve hepsini sürüp götürdü. Hiçbir şey bırakmadı. İlâhî! Eğer bunu Sen’in rızân için yapmışsam, içinde bulunduğumuz belâyı üzerimizden defet!” (Nihâyet) taş, mağaranın ağzından kaydı, onlar da mağaradan çıkarak yollarına devâm ettiler.”¹

1. Buhârî, Kitabu’l-Büyû, bab, 98; İcâre, 12; Müslim, Kitabu’z-Zikir, bab, 100.

B) Hayatta Olanları Vesile Yapmak

Hiz. Enes anlatıyor: "Hz. Ömer, kuraklık ve kıtlık olduğunda -halkla birlikte- yağmur duasına çıktığı her seferinde Hz. Abbas'ı vesile yapar ve şöyle dua ederdi:

'Allah'ım! Biz daha önce Peygamberimizi vesile yaparak senden yağmur istiyorduk ve sen de bize yağmur veriyordun. Şimdi ise -Peygamberimiz aramızda yok- onun amcasını vesile kılarak senden yağmur istiyoruz, ne olur bize yağmur ver' derdi ve hemen yağmur yağmaya başladılar.'

Aynı zamanda Hazret-i Ömer, Hazret-i Abbas'ın vesileliğinin kabulü için dâr-ı bekâyâ giden Peygamberimiz (asm)'ı vesile yapıyor. Bu da vefat edenlerin vesile edilebileceğine delildir.

İmam Ahmed ve Trimizi'nin bildirdiğine göre, gözünden muzdarip olan a'ma bir adam Hz. Peygamber (asm)'a gelerek kendisi için dua etmesini istedi. Hz. Peygamber (asm), ona: 'İstersen senin için bunu tehir edeyim ki, ahiretin için hayırlı olur (Tirmizi'de: istersen sabredersin); istersen sana dua edeceğim.' dedi. Adam, dua etmesini isteyince, Hz. Peygamber (asm), ona güzelce abdest almasını, sonra iki rekat namaz kılmasını ve ardından da şöyle dua etmesini emretti: Allah'ım! Senin rahmet peygamberin olan Muhammed'i vesile kılarak senden istiyor ve sana yöneliyorum. Ya Muhammed! Bu ihtiyacımın giderilmesi için seninle/seni vesile ederek, Rabbime yöneliyorum. Allah'ım! Onun hakkımdaki şefaatinin kabul buyur!" Adam - gidip söylenenleri yaptı - dönüp geldiğinde gözleri açılmıştı."²

1. Buharî, Kitabul-İstiska, bab, 3

2. Tirmizi, Kitabul'd- Daavat, 119; Müsned, c. 4, s. 138.

C) Vefat Edenleri Vesile Yapmak

Buna delil ise aşağıda gelecek ayet-i kerime ve hadis- i şeriflerdir.

وَأَمَّا الْجِدَارُ فَكَانَ لِغُلَامَيْنِ يَتِيمَيْنِ فِي الْمَدِينَةِ وَكَانَ تَحْتَهُ كَنْزٌ لَهُمَا
وَكَانَ أَبُوهُمَا صَالِحًا فَأَرَادَ رَبُّكَ أَنْ يَبْلُغَا أَشُدَّهُمَا وَيَسْتَخْرِجَا كَنْزَهُمَا
رَحْمَةً مِّن رَّبِّكَ

“O duvar ise, işte o şehirde bulunan iki yetim erkek çocuğa ait idi; ve onun (o duvarın) altında, kendilerine âid bir hazîne vardı; babaları da sâlih bir kimseydi. Böylece Rabbin, onların (o iki çocuğun) güçlerinin kemâle ermesini ve Rabbinden bir rahmet olarak (o yaşa geldiklerinde) kendi hazinelerini çıkarmalarını diledi!”¹

Bu ayet gösteriyor ki şüphesiz ki Cenab-ı Hak, salih bir insanın her ne kadar onunla evladı arasında uzaklık da bulunsa hem kendisini hem de evladını muhafaza eder. Yine rivayet edilmiş ki: “Allah(cc) salih olanın evlatlarından yedinci torununa kadar olanı muhafaza eder. Hatta bir rivayete göre: “O iki yetim çocukların salih olan dedelerinin yedincisidir.”²

Görüldüğü gibi Cenab-ı Hakk'ın o yetim iki çocuğa yaptığı merhametin vesilesi içinde babalarının salih olduğunu da nazara veriyor. Demek Allah katında, vefat edenin dahi vesile yapılmasında bir beis yoktur.

Hem Hz. Ali der ki: “Annem Fatıma binti Esed vefat ettiği zaman, Resûlullah (asm), kendi gömleğini sırtından çıkarıp ona kefen olarak sardırdı. Cenaze namazını kıldırды ve cenazesinin üzerine 70 tekbir aldı. Peygamberimiz Fatıma binti Esed'in kabrine indi. Genişletir gibi kabrin köşelerine işaret etti ve kabrin içine uzandı. Sonra kabirden çıktı. Gözleri yaşarmıştı. Gözyaşları, kabre damladı.”³

1. Kehf, 82

2. Kurtubî, el-Câmi li-Ahkâmî'l-Kur'ân, Dârü'l-Fıkr, Beyrut, c.11, s. 38.

3. İmam Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebir, c. XXIV, s. 352.

Peygamberimiz, Fatıma binti Esed'i hayırla yad ettikten sonra şu duayı etti:

"Ey Rabbim! Annem, Fatıma binti Esed'i afv ve mağfiret et! Ona hüccet ve delilini öğret. Girdiği yerini genişlet! Benden önceki Peygamberlerinin hakkı için, duamı kabul buyur. Ey merhametlilerin en merhametlisi olan Allah!"¹ diye dua etti. Bu duada da kendi duasının kabulü için Peygamberimiz (asm) önceki peygamberleri vesile yapmıştır. İmam-ı Suyuti'nin Kabir Âlemi kitabında el-Hak ruhların ahvalini gayet mükemmel bir şekilde izah ve ispat etmektedir. Bu hususta o kitaba müracaat edilebilir.

İmam Ahmed, Hakim-i Tirmizi "Nevadirü'l-Usûl'de, ve ibn-i Mende Enes (ra)'dan rivayet ettiklerine göre Resûlüllah (asm) şöyle buyurdu:

Amelleriniz, ölü, akraba ve yakınlarınıza arz edilir. Ameliniz hayırlı ise, müjdelenirler. Değilse, "Ya Rabbi, bize hidâyet verdiğin gibi, hidayet vermeden onları öldürme diyerek" dua ederler.

İbn-i Ebi Dünya, Ebû Bekir bin Ayyaş tarikiyle Esed kabillesinden olan bir kabir kazıcısından rivayet ettiğine göre, şöyle demiştir:

Bir gece kabristanda idim. Birden kabrin birinden; "Ya Abdullah!" diye bir ses geldi. Öbür kabirden; "Ne istiyorsun ya Câbir?" dedi. Câbir dedi ki:

"Yarın anam bize gelecek. Fakat ne yazık ki bize kavuşamayacak. Babam ona kızmış, namazını kılmamak için yemin etmiş."

Sabahleyin bir adam geldi, ses işittiğim, "Şu iki kabir arasında bana bir kabir kaz" dedi. Ben "Bunun ismi Câbir, diğerinin de Abdullah'tır" dedim, akşamleyin işittiğimi ona anlattım. Meğerki o adam, Cabir'in babasıymış, Bana "Evet hanımım öldü, fakat ben namazını kılmamak için

1. Ali el-Müttaki, Kenzü'l-Ummal, Müessesetü'r-Risale, Beyrut, 1989, c. 5, s. 279-280.

yemin ettim. Madem Cabir öyle demiş, kefaretimi ödeyip namazını kılacağım” dedi.¹

Kitabu'l-Kubur'da İbn-i Ebi Dünya, Hz. Aişe validemizin hadisinden rivayet eder. Peygamberimiz buyurmuş ki: “Kardeşinin kabrini ziyaret eden ve yanında oturan adamlar o kabir sahibi ünsiyet eder ve kalkıncaya kadar onun bütün söylediklerini kendine iade eder.”

İstiskar ve temhid kitabında İbnu Abdu'l-Berr, İbnu Abbas (ra)'ın hadisini rivayet eder. Peygamberimiz buyurmuş: “Herhangi bir kişi dünyada tanıdığı mümin kardeşinin kabrinin yanından geçip, selam verince illa o kabir sahibi onu tanır ve selamına cevap verir. Ebu Muhammed Abdülhak “Bu hadise sahih” demiştir.²

İmam-ı Ahmed Müsned'inde Enes bin Malikten şöyle rivayet eder. Resûlullah (asm) şöyle buyuruyor: “Şüphesiz ki amelleriniz ölmüş aşiretiniz ve akrabınıza arz edilir. Eğer hayır ise müjdelenirler. Eğer hayır değilse ya Rabbi! Bizi hidayet ettiğin gibi onlara da hidayet vermeden onları vefat ettirme.” Bir rivayette de “Ya Rabb! Sana itaat etmekle amel etmeyi onlara ilham eyle” derler.³

Yine Peygamberimiz buyuruyor: “Sizin amelleriniz ahirete giden akraba ve aşiretinize arz edilir. Eğer hayır ise sevinirler müjdelenirler. Ve derler ki: “Bu senin fazlın ve rahmetindir. Ona nimetini tamamla. Ve o nimet üzere vefat ettir. Ve onlara kötü amelleriniz de arz edilir.” Onlar hemen derler ki: “bunu sana yaklaştıracak ve senin rızana vesile olacak salih ameller ilham eyle” diye dua ederler.⁴

Hem Bedir Savaşı'nda Kalib kuyusuna atılan müşriklere hitaben, Efendimiz (asm) “Allah'ın bize vaat ettiği şeylerin hak olduğunu gördük; siz de size vaat edilenlerin hak

1. Celaleddin Suyutî, Kabir Âlemi, Kahraman yayınları, İstanbul, 1995, s. 357.

2. Celaleddin Suyutî, El Havi Li'l-Fetavi, Daru'l-Kütübü İlmiye, 1988, c. 2, s. 170.

3. El-Havi Li'l-Fetavi, c. 2, s. 170.

4. El-Havi Li'l-Fetavi, c. 2, s. 170.

olduğunu gördünüz mü?”¹ -Ayetin ifade ettiği manayı dile getirerek sorar- Bunun üzerine Hz. Ömer (ra), “Ya Resûlullah nasıl ruhsuz cesetlerle konuşuyorsunuz?” deyince Peygamberimiz, “Siz onlardan daha fazla -bu sözlerimi- işitiyor değilsiniz. Yalnız onlar bu gün cevap veremezler” diye buyurur. (Mecmau’z-Zevaid’de bu hadisin sahih olduğu ifade edilmiştir.)

Hem Ebu Şeyh mürsel olarak Abid bin Merzûk (ra)’dân rivayet ettiğine göre şöyle demiştir: Medine’de, camiye bakan bir kadın vardı; vefat etti. Peygamber (asm)’ın haberi olmadı. Kabri yanından geçerken, “Bu kabir nedir (kimindir)?” diyesordu. Ona “Ümmü Mihcen’in kabridir” dediler. Resûlullah (asm): “Camiye bakan kadın mı?” dedi. “Ever” dediler.

Resûlullah (asm) hemen cemaati saflaştırdı, cenaze namazını kıldı. Sonra ölen kadına seslenerek: “Hangi ameli daha hayırlı buldun?” deyince, sahabeler: “O işitir mi ya Resûlullah?” dediler. Peygamber (asm): “Siz ondan daha fazla işitir değilsiniz. (Yani bizimle dilleriyle konuşamazlar. Yoksa onlardan hiçbir menfaat gelmez manasında değildir)” buyurdu.²

Hem Peygamberimiz (asm) “Bir Müslüman bana (rahmet manasında) salavat getirdiğinde melekler de ona Allah’tan rahmet dilerler”³ “Bana salavat getirin. Çünkü nerede olursanız olun sizin salavatınız bana ulaşır.”⁴ “Bir Müslüman bana salat ü selam getirdiğinde Allah bana ruhumu iade eder. Ben de onun selamına karşılık veririm.”⁵

Bilindiği gibi bütün ruhlar aynı özelliğe sahiptir. Peygamberimizin (asm) ruhu veyahut bedelinde melekler kendine salat ü selam verene karşılık veriyorsa şüphesiz ki bir kısım hadislerde de geçtiği gibi, diğer ruhlardan da fayda

1. A’raf, 44

2. Bkz. Celâleddin Suyutî, Kabir Âlemi, Kahraman yayınları

3. İbn Mace, Kitabu İkametü-Salat, bab, 25, hn: 907.

4. Ebu Davut, Kitabu’L-Vitr, Bab, 26, hn: 1531.

5. Ahmed b. Hanbel, c. 2, s. 527.

gelebilir. Bu hakikati inkâr etmek veyahur “şirk” demenin hiçbir dayanağı bulunmadığı gibi, böyle bir iddiada bulunanın da şirk düşme tehlikesi vardır. Zira “müşrik olmayana müşrik demek” sözü sahibini bulur.

Bu ayet-i kerime ve hadis-i şeriflerden de anlaşıldığı gibi, vefat edenleri vesile yapmaya hiçbir mani’ yoktur. Teşehhüdde “Allah’ın selamı üzerine olsun ey Allah’ın Resulü” demekle Peygamberimize bizzat hitap ederek onunla konuştuğumuz gibi, vefat edenlerle de konuşulabilir. Vefat edenlerin bize cevap vermemeleri, bizim onlarla konuşmamızı anlamadıkları manasına gelmez.

Evet, vefat edenler hakkında “İşitmezler, bilmezler, şefaatçi olmazlar, vesile edilmezler, onlardan vesile olarak meded beklemek şirk” demenin İslamiyet’te yeri yoktur.

D) Camid Varlıkları Vesile Yapmak

Tabiinden Zührî (ra) diyor ki: “Doğruluğundan şüphe duymadığım Ensar’dan bir kişi bana şöyle anlattı:

- Resûlullah (asm) abdest aldığı zaman sahabeler hemen koşuşur; onun abdest suyunun arta kalanından ve sıçrayanlardan alarak yüzlerine ve bedenlerine sürerlerdi. Yine bir defasında Resûlullah (asm) abdest almıştı; sahabeler de onun abdest suyunu almak için koşuşturmuşlardı. Resûlullah (asm) onlara:

- Niçin böyle yapıyorsunuz, diye sorunca sahabeler:

- Bununla hayır ve bereket umuyoruz, demişlerdi. Resûlullah (asm) onların böyle yapmalarına kızmamıştı, ancak şöyle buyurdu:

- Kim, Allah ve Resulü’nün kendisini sevmesini istiyorsa doğru konuşsun, kendisine verilen emaneti korusun ve komşusuna eziyet vermesin.¹

Hem rivayet olunduğuna göre, Halid b. Velid (ra) Yermuk Savaşı’nda sarığını kaybetti. Askerlerine “Onu arayın!” diye

1. Abdürrezzak, El Musannef, hn: 19748.

emretti. Aradılar, bulamadılar. Aramaları için tekrar emredince, bu sefer buldular. Baktılar ki eski bir sarık imiş. Bunun üzerine Hazret-i Halid (ra) şunları söyledi: "Resûlullah (asm) saçını kesmişti. Ashab saçlarını aldılar, ben de perçeminden birkaç kıl aldım, bu sarığın içine koydum. Bunu yanıma alarak girdiğim bütün savaşları kazandım."¹

İbrahim b. Abdurrahman b. Abdülkârî (ra) anlatıyor: "Bir defasında Abdullah b. Ömer'i (ra) gördüm; Resûlullah'ın minberde oturduğu yere elini sürüyor, sonra da yüzünü sıvazlıyordu."²

Yezîd b. Abdullah b. Kusayt (ra) anlatıyor: "Resûlullah'ın sahabelerinden bazılarını görüyordum; mescid boşaldıktan sonra Resûlullah'ın (asm) sağlığında iken oturduğu minberin Ravza-i Mutahhara tarafında olan kısmını sağ elleyle tutuyorlar, sonra kibleye yönelerek dua ediyorlardı."³

Hudeybiye Barış Antlaşması yapılmadan önce Mekkelileri temsilen gönderilen Urve b. Mesud, dönüşünde Resûlullah'ın ashabında gördüklerini Mekkelilere şöyle anlatmıştır:

"Bu ne tazim, bu ne hürmet! Vallahi Resûlullah ağzından bir şey atsa bu muhakkak sahabelerinden bir adamın avucuna düşüyor ve o adam bunu yüzüne ve bedenine sürüp ovalıyor. Onlara bir şey emredince sahabeleri derhâl emrini yerine getirmeye koşuyorlar. Abdest aldığı zaman da abdest suyunun artanını almak için birbirleriyle yarışıyorlar. Peygamber bir söz söylediği zaman, huzurundaki bütün sahabeler seslerini alçaltıyorlar. O'nu tazim için yüzüne dikkatle bakmıyorlardı. Ey kavmim! Vallahi ben vaktiyle birçok meliklerin huzuruna sefir (elçi) olarak çıktım. Rum meliki Kayser'in, Fars meliki Kısra'nın, Habeş meliki Necâşi'nin divanlarına elçilik sıfatıyla girdim.

1. Muhammed Yusuf Kandehlevî, Hayatü's-Sahabe, Akçağ Yayınları, c. 4, s. 449-450.

2. İbn Sa'd, et-Tabakâtü'l-Kübrâ, c. 1, s. 254.

3. İbn Sa'd, et-Tabakâtü'l-Kübrâ c.1,s.254.

Vallahi hiçbir melikin adamlarının, Muhammed'in sahabelerinin O'na tazim ettikleri gibi tazim gösterdiklerini görmedim.”¹

Ve bunlara benzer birçok misal bulunur. Bilindiği gibi zayıf şeyler birleştikçe kuvvetleşir. İncecik ipler bir araya getirilse, kopmaz kuvvetli bir halat olur. İşte, anlattığımız örnekler ve benzerleri zayıf da olsalar, bir araya gelince manevi tevatür hükmünde kopmaz bir halat olurlar. Üstelik bu rivayetlerin bir kısmı Sahih-i Buhari gibi muteber hadis kitaplarında geçmektedir.

Resûlullah (asm)'ın buyurduğu gibi, Allah ve Resulünün sevgisini kazanmak ancak doğru konuşmak, emanete hıyanet etmemek ve komşusuna eziyet etmemekle olur. Allah Resulü bunu bizden isterken, Sahabelerin bu yaptıklarına da engel olmamıştır.

O sahabeler ki, haklarında Resûlullah (asm): “Ashabım gökteki yıldızlar gibidir; hangisine uyarsanız hidayet bulursunuz.”² buyurmuştur. Evet, onların her birisi mezheb sahibi birer müctehid gibidir. Anlatılan bu davranışlara “bid'at” veya “şirk” demek çok ağır bir ithamdır. Bu itham, dinin direği hükmünde olan o sahabelere kadar gider. Böyle ithamlardan Allah'a sığınırız.

Cenab-ı Hak bizleri ve bütün ehl-i imanı büyük bir cinayet hükmüne geçen böyle ithamlardan muhafaza eylesin.

En önemli olanı da şudur: “Şefa'at ya Resûlallah!” “Himmet ya şeyh Abdülkadir Geylani!” “Ya Bilal-i Habeşi!” “Ya Hazret-i Mevlana!” gibi peygamberlerden ve evliyalardan şefa'at ve himmet dilemektir. Bir kısım ayet ve hadislerin zahirine göre hüküm veren katı kurallı insanlar, bu tabirleri “şirk” diyerek müminleri küfürle itham etmektedirler. Ortaya koydukları delil ise, Fatiha Suresindeki “Yalnız ve yalnız senden yardım dileriz” gibi ayetlerdir. Hâlbuki onların dedikleri gibi olursa, “Ya veled, yani ey evladım bana

1. Buhari, Kitabuş-Şurut, bab, 15

2. Abdurrauf el-Münavi, Feyzu'l-Kadir, Dari'l-Marife, 1972, c. 4, s. 76.

su getir” veyahut “Ya tabib yani ey doktor bana ilaç ver” ifadeleri dahi şirk olur. Dolayısıyla herhangi bir varlıktan bir şey dilemenin şirk olduğunu kabul etmek icap eder. Çünkü ayet umuma bakar, “Yalnız peygamberlerden, ölenlerden bir şey dilenmez. Ancak canlılardan bir şey dilenir” diye bir ayırım yapmamaktadır. Bilindiği gibi herhangi bir insandan maddi menfaat gibi bir şey istemenin, doktordan tedavi ve ilaç beklemenin, şirk olduğunu aklı selim sahibi hiçbir insan düşünemez.

Zira biz biliyoruz ki; yardım alanlardan sorsak: “Bu yardım, yardım edenlerin asıl malı mıdır yoksa Allah’ın bir ihsanı mıdır?” Elbette Allah’ın ihsanı olduğunu söyleyeceklerdir. Yoksa o yardımın asıl sahibinin, yardım edenler olduğuna inanılırsa, şirk olur. Aynen öyle de peygamberlerden, ölmüş evliyalardan ve Allah katında makbul olduğuna inandıklarımızdan yardım dilemenin, yaşayan insanlardan yardım dilemekten hiçbir farkı yoktur.

Hem biz Müslümanlar hüsn-i zanla memuruz. Bu şekilde ister hayatta olanlardan ister vefat edenlerden olsun, yardım dileyenler hakkında, o kişileri vesile yaptıklarını düşünmek bize düşer. Onlar için su-i zanda bulunmak caiz değildir. Eğer bu su-i zannı yapıyorsak, o zaman o yardım dileyenlerden sormamız icap eder: “siz bu yardımı o sebeplerin asıl malı mı, yoksa onları vesile olarak mı kabul ediyorsunuz? Eğer onlar: “biz bu yardımı o vesilelerin asıl malı olduğunu kabul ediyoruz.” Derlerse, o zaman onlara: “şirke girdiniz.” Diyebiliriz. Eğer “biz onları vesile kabul ediyoruz” derlerse zaten problem yoktur.

Asıl problem “Yardım yalnız Cenab-ı Haktan dilenir. Başkasından dilemek şirktir” iddiasıdır. Zira böyle inanan bir insan, başkasından yardım dilerse, dünyevî bir ihtiyaç bile olsa, şirke düşer. Çünkü Cenab-ı Hak kişinin itikadına göre muamele eder. Mesela, Hanbeli mezhebine göre “Namazı terk eden kafir olur” itikadı esastır. O mezhebe mensub olan bir insan, namazı terk ederse, kâfir olarak muamele görür. Fakat diğer üç mezhebe göre de,

namazı terk etmek günah-ı kebair olarak kabul edildiğinden, o mezheb mensublarının namazı terk etmeleri onları günahkâr eder. Ve Cenab-ı Hak onlara küfür muamelesini yapmaz. Demek her mükellef, itikadına göre muamele görecektir.

Bu hususta başımdan geçen bir hakikati de anlatmadan geçemeyeceğim. Medine-i Münevvere'de, sahibinin üzerine salat ü selamlar olsun, birisi ile karşılaştım. Şöyle dedi: "Türkiye'ye gittim. Camileri mescidleri gayet muhteşem gördüm. Maalesef o yerlerdeki cemaati şirk içinde buldum. Çünkü camilerin duvarlarına "Ya Resûlallah, Ya Bilal-i Habeşi" gibi yazılar yazılmış. Başkalarından meded istemek şirktir."

Ben de ona hitaben: "Senin kaldıramayacağın bir yükün olsa, o yükü kaldırmak için benden yardım istemez misin?" dedim.

- "Evet, isterim" dedi.

- "Pekâlâ, sana yaptığım yardımın asıl sahibi ben miyim, yoksa Cenab-ı Hak mıdır?"

- "O yardımın asıl sahibi sensin" diye cevap verdi. Ben de:

- "İşte şimdi müşrik oldun. Kelime-i şهادet getir. Tecdid-i iman et" dedim. Şirkten çok korkan o zat hemen kelime-i şهادet getirdi. Ona dedim ki:

- "Biz Ehl-i Sünnet Ve'l-Cemaat olarak varlıklardan bir şey dilesek bile, yine o yardımın asıl sahibinin Allah olduğuna inanıyoruz. Hatta Peygamberlerden gelen iman ve hidayet; evliyalarından gelen feyiz ve bereket; âlimlerden gelen ilim ve marifetin Cenab-ı Hakk'tan geldiğine, onların ise birer vesile olduğuna inanırız" tarzında konuştum.

O zat ehl-i insaf olduğundan:

- "Gerçekten sizin akideniz doğru imiş. Tevhid-i ilahî ancak bu şekilde olur" diyerek kabul etti.

Yine buna benzer "Yağmur yağdı" "Bahar geldi" "Kış gitti" gibi tabirlerle; yağma, gelme ve gitme fiillerini; yağmu-

ra, bahara ve kışa nisbet ediyoruz. Hâlbuki bu fiillerin asıl sahibi Allah'tır. Ancak mecazî olarak bu fiiller, o varlıklara nisbet edilir. Gerçekten asıl malları olarak bu fiiller, onlara nisbet edildiği takdirde, şirk olur. Ama bunu söyleyen müminlerin hiçbirinin, şirk olarak bu fiilleri o varlıklara verdiklerini düşünemeyiz.

Bilindiği gibi "Şekk ile yakîn zail olmaz." Yani bir mesele hakkındaki şüphe, o meselenin kesin olduğuna dair bilgimize, zarar vermez, kaidesine binaen bir müminin, başkasından yardım istemesi, su-i zanlı insanların yanında onun imanına şüphe getirse bile kelime-i şehadet getirmesi, ibadet yapması ve sorduğumuzda, o yardımın asıl sahibi Cenab-ı Hak olduğunu kabul etmesi, imanının var olduğunu kesin olarak isbat eder. Öyleyse o şüphe bu yakîni olan imanı izale edemez.

Kabul edilen bir kaidedir ki,

لَا عِبْرَةَ لِلْإِحْتِمَالِ الْغَيْرِ النَّاشِئِ عَنْ دَلِيلٍ

Yani, "Bir delilden neşet etmeyen şüphenin bir önemi yoktur."

Hem bir kısım müminler "Peygamberlerden ve evliyalar-dan Allah katında bize şefaâtçi olsunlar diye yardım bekliyoruz." dediklerinde, bazı cesaretli zahir-perest insanlar: "Müşrikler de 'putlar bizi Allah'a yakınlaştırıyor' diye tapıyorlardı. Sizin onlardan ne farkınız var." derler.

Hatta bir mecliste "Ya şeyh Abdülkadir Geylanî" ifadesi gibi bir ifade kullanan zata, bir başkası: "Allah'tan başkasından yardım dilenmez; Sen müşrik oldun." dedi. Ona: "Bu zat şeyh Abdülkadir Geylanîyi şefaâtçi yapmak gayesiyle bunu söylüyor." dedim. O da: "Müşrikler de 'putlar bizi Allah'a yakınlaştırıyor' diye tapıyorlardı." dedi. Ona vesilenin tapmak gibi şirk olmadığını, onu şirk kabul edenin, kendisi şirke düştüğünü söyleyince pişman oldu. Hakikatın böyle olduğunu bilmediğinden bunu söylediğini itiraf etti.

Maalesef bu düşüncede olanlar, böyle fasid ve yanlış bir kıyas ile müminleri şîrkle itham ediyorlar. Hâlbuki Kur'an-ı Azimüşşan "O'na yaklaşmaya vesile arayın."¹ Emrettiği gibi "Ve Allah'a ibadet edin, hem O'na hiçbir şeyi ortak koşmayın"² diyerek başkasına tapmayı şîrk olarak yasaklar. Cenab-ı Hak, biz ehl-i imanı böyle bir hataya düşmekten muhafaza eylesin.

Bu husus Riyazü's-Salihîn kitabında şöyle açıklanmıştır:

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِذَا قَالَ الرَّجُلُ لِأَخِيهِ: يَا كَافِرُ، فَقَدْ بَاءَ بِهَا أَحَدُهُمَا، فَإِنْ كَانَ كَمَا قَالَ وَالْآخَرُ رَجَعَتْ عَلَيْهِ" متفق عليه.

İbn Ömer (ra)'dan rivayet edildiğine göre Resûlullah (asm) şöyle buyurdu:

"Bir adam din kardeşine, ey kâfir derse, bu söz ikisinden birine döner. Eğer böyle denilen kişi söylenildiği gibi ise söz doğrudur; yerini bulmuş olur. Aksi takdirde bu söz söyleyene geri döner."³

وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: « مَنْ دَعَا رَجُلًا بِالْكَفْرِ ، أَوْ قَالَ: عَدُوَّ اللَّهِ ، وَلَيْسَ كَذَلِكَ إِلَّا حَارَ عَلَيْهِ » متفق عليه . « حَارَ »: رَجَعَ.

Ebû Zer (ra)'den rivayet edildiğine göre Resûlullah (asm) şöyle buyurdu:

"Kim bir adamı 'ey kâfir' diye çağırır veya ona 'ey Allah'ın düşmanı' derse, o adam da böyle değilse, bu söz, söyleyenin kendisine döner."⁴

"Bir Müslümana kâfir demek yasaklanmış olup, böyle bir sözü söylemek câiz olmadığı gibi, bu şekilde inanmak en büyük günahlardan sayılır. Bu sebeple ulema bu hadisi

1. Maide, 35

2. Nisa, 36

3. Buhârî, Kitabu'l-Edeb, bab, 73; Müslim, Kitabu'l-Îmân, bab, 111.

4. Buhârî, Kitabu'l-Edeb, bab, 44; Müslim, Kitabu'l-Îmân, bab, 112.

müşkil, anlaşılması ve bazı rivayetlerle uzlaştırılması zor hadislerden sayar.

Çünkü büyük günah işleyen, insan öldüren, zina yapan kimse bile kâfir sayılmaz. İslâm dinini kabul etmeyen, bâtıl sayan ve dalâlet ehlinden olanlar dışında Müslüman olduğunu söyleyen hiç kimse kâfir olarak nitelendirilmez. Bu sebeple hadisin ifade ettiği mana, din kardeşine kâfir demeyi helâl sayan kimse olarak yorumlanmıştır. Çünkü bir Müslümana kâfir demeyi câiz gören, kendisi küfre düşmüş olur. Daha insafî bir yaklaşım ise, din kardeşine isnad ettiği noksanlık ve ona kâfir demenin günahı kendisine döner, şeklindedir.

Günümüz Müslümanlarının bir kısmında da gördüğümüz gibi, tarih boyunca Müslüman kişileri tekfire meraklı olan ve bu sorumsuzlukları yüzünden toplumda birlik ve beraberliğin, kardeşlik ve dostluğun yaygınlaşmasını engelleyen, bu bilgisizlikleri ve kindarlıkları sebebiyle İslâm düşmanlarına hizmet ettiklerinin farkında olmayan bir kısım Müslümanlar var ola gelmiştir.

Çünkü Müslüman bir insana kâfir demek, o kişiyi İslâm toplumundan dışlamak anlamına gelir. Kendisine böyle bir söz söylenilen kişi, bu sebeple Müslümanlardan uzaklaşıp kâfir sayılan insanlara yaklaşabilir. Ve aynı zamanda kendisi de küfür isnad ettiği kişiden uzaklaşıp birlik ve beraberliği bozar. Bütün bunlara vesile olan insan da büyük vebâle girmiş olur. Müslümanın vazifesi, Müslümanım diyen bir insanı dışlamak değil, hata ve günahı varsa onu kardeşçe ve İslâm adabına uygun bir tarzda uyarmak, hata ve günahlarından kurtulmasına vesile olmaktır. İşte Peygamber Efendimizin bu hadisiyle bizden istediği hassasiyet, Müslüman bir kimseye asla kâfir denmemesi, kendine kâfir denilen kimse gerçekten kâfir değilse, o sözün kendisine geri döneceğini bilmesidir.”

Maalesef Müslümanların birbirlerini itham etmesinin ne kadar zararlı olduğunu gösteren şöyle bir hadise yaşadım. Biz 6-7 kişi umreye gitmiştik. Kadir gecesinde Mescid-i

Haram'ın üçüncü katında ibadet ile meşguldük. Kadı ve muallim olan bir grup yanımıza geldiler. Onlardan birisi Hizbü Hakaiki'n-Nuriyeyi (büyük cevşen) eline aldı. Son tarafında Bediüzzaman Hazretlerinin "Ya Rabb! Şeyh Abdülkadir Geylanînin yalvarmasıyla sana yalvarıyorum." cümlesini okudu. Bize dedi ki: "Siz buna inanıyor musunuz?" "Ever" dedik. "Bu şirktir" dedi. Ona cevaben "Bu gece Kadir Gecesidir. Harem-i Şerif'te en az üç buçuk dört milyon cemaat var. İmam efendi duasında: "Ya Rabb! Peygamberimizin ve salih kullarının senden istediklerini biz de senden istiyoruz" dedi. Bütün cemaatte "âmin" dedi. Bediüzzaman Hazretlerinin söylediği ile imamın duası arasında hiçbir fark yoktur. Eğer bunu şirk kabul ederseniz, sizler de dâhil olmak üzere bütün bu cemaat imamla beraber şirke girmiş olur." dedim. İmamın niyeti ile bizim niyetimizin farklı olduğunu söyledi. "Şeriat zahire göre hükmeder. Aynı zamanda niyetimizin farklı olmadığını söylüyoruz. Neye binaen böyle hükmediyorsunuz?" dedim. Ve kendilerine "Kardeşlerim, âlem-i İslam'ın bölünüp parçalanmasından dolayı, görüyorsunuz her yerde Müslümanlar eziliyor. Müslümanlara saldıran düşmanlara karşı birbirimizin kusurunu görüp uğraşmak, düşmanlara yardım hükmüne geçer. Bunu yapmayalım. İttifak edelim." dedim. Onlar da: "Zaten siz kâfirsiniz, onun için sizinle uğraşıyoruz." dediler. Kendime hâkim olamayacak hale geldim. Ve onlara dedim ki: "Sizlerin Müslümanlara musallat olmanız, cehennem azabına ihtiyaç bırakmıyor." Halet-i ruhiyemin çok değiştiğini ve bir sıkıntının olacağını anlayınca etrafımızdan dağıldılar. İşte neden biz Müslümanların böyle perişan hale düştüğümüzü, bu hadise vesilesiyle daha iyi anlamak mümkündür.

Şunu da bilmeliyiz ki, gayemiz bu gibi meselelerde ifrat ve tefritten kurtulmaktır. Zira bir kısım cahiller, makbul zatlara mana-yı ismiyle bakıyor; yani o makbul insanları, zatlari hesabına taparcasına takdis ederek ifrata kaçıyorlar. Bir kısım zahir-perest insanlar ise, "Cenab-ı Hakk'tan

başkasından bir şey dilemek şirktir” diyerek, o vesilelere mecaz veya vesilelik noktasında bile onlara bir şey nisbet etmeyi reddederler. Ehl-i Sünnet Ve'l-Cemaat ise, ifrat ve tefritten sakınarak, esbab ve vesilelere mana-yı harfi ile bakar. Onların vesile oldukları neticelere menba' ve kaynak olmadıklarını kabul eder. Ancak o neticeleri mecaz veya sebep olma noktasında, bu vesilelere nisbet ederler.

5. Vesile konusunda, Şafii mezhebinde en muteber kabul edilen meşhur İbn Hacer fıkıh kitabının sahibi olan İbn Haceri'l-Heytemî'nin fervası ve görüşü şu şekildedir: “Selef-i salihin denilen; peygamberlerin, evliyaların ve o yolda gidenlerin siret ve yaşantıları, Peygamberimizi vesile yapmayı isbat eder: Hakim'in müstedrek hadis kitabında rivayet ederek sahih dediği ve Taberani, Ebu Nuaym, Beyhaki ve İbn Asakir'de rivayet edilen bir hadis-i şerifte Peygamberimiz: 'Adem (as) o bilinen hatayı işleyince dedi ki: Ya Rab! Muhammed (asm) hakkına beni affeyle.' Cenab-ı Hak hemen buyurdu ki: 'Ben onu daha yaratmadığım halde sen Muhammed (asm)'ı nasıl tanıdın?' Adem (as) dedi ki: 'Ya Rab sen kudretinle beni yarattığında, mahluğun olan ruhu bana üflediğinde, başımı kaldırdım. Arşın sütunlarında 'La ilahe illallah Muhammedü'n Resûlullah' yazılı gördüm. Hemen anladım ki, isminin yanına mahluğun içinde ancak en sevdiğinin ismini yazarsın.' Cenab-ı Hak buyurdu ki: 'Doğru söyledin ya Âdem! Şüphesiz bütün yarattıklarım içinde en sevdiğim odur. Eğer onun hakkına benden affını istiyorsan seni affettim. Eğer Muhammed (asm) olmasaydı. Seni yaratmazdım.’”¹

Bu hadiste de görüldüğü gibi Peygamberimiz (asm) daha yaratılmadan Âdem (as) kendi affına vesile yaptığı halde, Peygamberimiz (asm) yaratılıp ahirete gittikten sonra, biz gibi hatalılar için, onu vesile yapmak ne derece makul ve münasip olduğu anlaşılmaz mı?

1. İmam Nevevî, Menasikü'l-Hacc, s. 452. Daru'l-Hadis, Beyrut, 1985.

Hem Nesai'nin rivayet ettiği ve Tirmizi'nin de sahih kabul ettiği (yukarıda da geçen bir) bir hadis-i şerifte: "Gözleri görmediği için sıkıntıda olan bir adam Peygamberimize gelerek der ki: 'Sıhhat ve afiyetim için bana dua et.' Peygamberimiz 'istersen dua edeyim, istersen sabret. Fakat sabretmen senin için daha hayırlıdır.' O adam: 'Bana dua et' dedi. Peygamberimiz (asm) ona buyurdu ki: 'git güzelce bir abdest al. İki rekat namaz kıl. Ondan sonra şu duayı yap: Ya Rab! Rahmet nebisi olan senin Peygamberin Muhammed (asm) ile sana yöneliyorum ve senden istiyorum. Ya Muhammed! Bu ihtiyacım için şüphesiz ki seninle Rabbime yöneliyorum. Ta ki o ihtiyacımı gider sin. Ya Rab! Muhammed (asm)'ı benim için şefaati kıl." Bu hadis-i şerifi Beyhaki de sahih olarak rivayet eder ve şunu da ekler: "O âmâ adam gören birisi olarak kalktı." Taberani de güzel bir senet ile şöyle rivayet eder: "Peygamberimiz (asm) 'Nebî'nin hakkına ve benden önceki peygamberler hakkına' diye dua ederdi."

Peygamberimiz (asm)'ı veya diğ er peygamberleri (as) vesile yapmak, istiğase denilen yardım dilemek, şefaati yapmak ve onlarla teveccüh etmenin arasında bir fark yoktur. İmam Subki'nin de muvafık gördüğü gibi, evliyalar da peygamberler gibidir. Çünkü salih amelleri vesile yapmanın caiz olduğu rivayetlerde vardır. Halbuki o ameller, arızî olup maddi vücutları olmayan sonradan yapılan şeylerdir. Bunlar vesile yapılıyorsa elbette zatî olan, vücutları bulunanları vesile yapmak daha münasibdir.

Hem Hz. Ömer (ra), Hz. Abbas (ra)'ı yağmura vesile yaptığı halde ashab-ı kiramdan hiçbir kimse itiraz etmemiştir. Hem Peygamberimiz (asm)'ı vesile yapmak, ondan dua talep etmek manasına da gelir. Zira o kabrinde hayydır. Kendisinden bir şey isteyen ne istediğini bilir. Çünkü uzun ve sahih bir hadisede geçtiğı üzere, Hz. Ömer (ra) zamanında, insanlara kıtlık musallat olur. Bir adam Peygamberimizin (asm) kabrine gelir. 'ey Allah'ın Resulü! Ümmetin için yağmur dile. Geceleyin rüyasında

Peygamberimiz ona: 'Allah sizlere yağmur verecek der.' Ve gerçekten de öyle olur."¹

Vesile meselesinde imam Subki de şunu ifade eder: "Allah katında Peygamberimiz (asm)'ı vesile yapmak, onunla yardım dilemek ve onu şefaathçi yapmak güzeldir. İbn Teymiye'ye gelinceye kadar, Selef-i Salihinden ve haleften hiçbir âlim itiraz edip bunu inkâr etmemiştir. O doğru yoldan ayrılarak bunu inkâr etti. Kendisinden evvel hiçbir âlimin söylemediği bu bid'ayı ortaya attı. Müslümanlar arasında ibretlik bir örnek oldu."²

Maalesef lüb ile kabuğu, mana ile maddeyi birbirinden ayırmayan bir kısım insanlar, ölümden sonraki hayatı çok basit düşünerek onlardan herhangi bir menfaatin veya zararın gelmediğini iddia ederler. Mananın ve âlem-i gaybın esas olduğunu, maddenin ve âlem-i şehadetin buna nisbeten basit bir kabuk olduğunu düşünmüyorlar. Hâlbuki nasıl ki kelimenin kıymeti ve değeri manasına göredir; Cesedin de kıymet ve değeri ruh iledir. Cesed, ruh ile kaimdir yani varlıkta durur. Ruh çıkınca ceset yıkılmaya ve dağılmaya mahkûmdur. Aynen öyle de şu dünyanın ve âlem-i şehadetin kıymeti ve değeri ahirete, âlem-i gayba ve âlem-i manaya göredir. Birisinin dünyası ki, cenneti kendisine kazandırmıyorsa ve Cenab-ı Hakk'ın rızasına ve cemaline vesile olmuyorsa, o dünyanın beş kuruş kadar kıymeti ve değeri olmaz. O kişinin ölümü ile birlikte dünyası da başına yıkılmış olur. Ancak günahını ve mesuliyetini o kişinin boynuna takarak ondan ayrılır.

Ayet-i kerime ve hadis-i şeriflerden de anlaşıldığı gibi, bütün ehl-i tahkik olan araştırmacıların ittifak ile kabul ettikleri şudur: Dünyanın bin sene mes'udane hayatı cennetin bir saatine mukabil gelmediği gibi, cennetin de bin

1. İmam Nevevî, Menasikü'l-Hacc, s. 452, Daru'l-Hadis, Beyrut, 1985.

2. Abdurrauf el-Münavî, Feyzu'l-Kadir, Darü'l-Marife, 1972, c. 2, s. 135.

sene hayatı Cemalullah'ı görmenin bir saatine mukabil gelmez.

Bediüzzaman Hazretlerinin de ifade ettiği gibi, maddi vücut ile âlem-i şehadet; âlem-i mana ile âlem-i gaybın üzerinde tenteneli bir perdedir. Hakikat ve asıl olanı o perdenin arkasında bulunanlardır. Demek her şey mükemmele doğru gidiyor. Nasıl ki anne rahminde yaşayan bir çocuk oradan ayrılırken yok olmuyor. Belki bir saati o anne rahminde bin sene yaşamaktan daha üstün olan dünya hayatına kavuşuyor. Öyle de o insan, dünyadan ayrılırken de yok olmuyor. Belki bir saati, yaşadığı dünya hayatının bin senesinden üstün olan ahiret hayatına kavuşuyor. Zaten her şeyin mükemmele doğru gitmesi âlemde cari olan ilahi bir kanundur. Bütün bu açıklamalardan da anlaşıldığı gibi, ölüp bu dünyadan ayrılmak; hiçliğe, yokluğa gitmekten ibaret değildir. Belki daha mükemmel olan berzah hayatına, daha güzel olan Cennete ve bekaya ve bütün saadetlerin esası ve temeli olan Cenab-ı Hakk'a kavuşmak Cemalullah'ı görmektir.

Netice olarak, herhangi bir meselede ümmetin makbül olan bir müctehidin ichtihadına uymak bizleri inşallah kurtarır. Hâlbuki bu meselede birçok müctehidin ayet ve hadislerle istinaden yaptıkları ichtihad ve ittifak, onları taklid edenlerin kurtulmalarına yeterli bir sebeptir. Maa-lesef, ichtihad edecek seviyede âlimlerin nadir bulunduğu böyle bir zamanda, taklidi kabul etmeyip herkesi icthada zorlamak bir musibet olduğu gibi, hakkıyla dinini yaşamayıp bir kısım afaki malumat ile de selef-i salihinden hiç kimseyi beğenmeyip icthada yeltenenlerin çoğalması da başka bir beladır.

Rabbimize malumdur ki, bütün bu yazıdan maksat, başkalarını tenkid etmek veya ihtilaf çıkartmak değildir. Ancak haksız olarak ihtilaf vesilesi olabilecek bir kısım itirazlara, akli ve nakli olan açıklamalarla ihtilafı giderecek cevaplar vermek ve insafın uyanmasına vesile olmakla ifrat ve tefrite düşmekten kurtulmaktır.

RİSALE-İ NUR IŞIĞINDA MİLLİYETÇİLİK

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَى وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا
وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا
لِتَعَارَفُوا مُنَاسَبَاتِ الْحَيَاةِ الْاجْتِمَاعِيَّةِ فِتَعَاوُنُوا عَلَيْهَا
لَا تَتَّكِرُوا فَتَحَاصُّمُوا

Yani, "Birbirinizi tanımanız (ve sosyal hayata ait olan ilişkilerinizi bilmeniz) için sizi taife taife, millet millet, kabile kabile yarattım. ¹

Yoksa birbirinizi inkâr edip yabancı gibi bakmanız ve düşmanlık etmeniz için sizi kabile kabile yaratmadım. Bu âyet-i kerimenin ifade ettiği tanışma ve yardımlaşma düsturunu, Risale-i Nurlardaki açıklamalara göre şöyle ifade edebiliriz:

Nasıl ki bir ordu kolordulara, tümenlere, tugaylara, alaylara, taburlara, bölüklere, takımlara, mangalara ayrılır. Ta ki her askerin ayrı ayrı ve birçok ilişkileri ve o ilişkilere göre görevleri tanınsın ve bilinsin. Ve o ordunun fertleri yardımlaşma düsturuyla devlet ve millet için gerçek bir vazifeyi yerine getirsin. Bu sayede toplum hayatı düşmanın saldırısından kurtulsun. Yoksa ordunun böylece kısımlara ayrılması, bir bölüğün diğer bir bölüğe karşı rekabet etmesi ve bir taburun diğer bir tabura düşmanlık etmesi için değildir.

Aynen bunun gibi, İslami toplum, milletlere ve kabilelere ayrılmış büyük bir ordudur. O orduyu birbirine bağlayan birlik ve beraberliklerini oluşturan birçok bağlar vardır. Öyleyse ey Müslümanlar

Hâlıkınız bir, Mâlikiniz bir, Mabudunuz bir, Râzıkınız bir.. bir bir, bine kadar bir bir. Hem Peygamberiniz (asm) bir, dininiz bir, kâbleniz bir.. bir bir, yüze kadar bir bir.

Sonra köyünüz bir, devletiniz bir, memleketiniz bir.. ona kadar bir bir. Bu kadar bir birler vahdet ve tevhidi, birlik ve beraberliği, vifak ve ittifakı uyum içinde kaynaşmayı muhabbet ve uhuvveti kardeşliği iktiza ettiği ve kâinatı ve küreleri birbirine bağlayacak manevî zincirler bulundukları halde; şikak ve nifaka, bölünüp parçalanmaya kin ve adavete sebebiyet veren örümcek ağı gibi ehemmiyetsiz ve sebatsız devam etmeyen şeyleri tercih edip mü'mine karşı hakikî adavet etmek ve kin bağlamak; ne kadar o rabita-i vahdete birlik bağlarına bir hürmetsizlik ve o esbab-ı muhabbete sevginin sebeplerine karşı bir istihfaf, onları hafife almak ve o münasebat-ı uhuvvete kardeşlik bağlarına karşı ne derece bir zulüm ve i'tisaf onları hiçe saymak olduğunu; kalbin ölmemiş ise, aklın sönmemiş ise anlarsın!¹

İşte bu kadar ortak noktaları oluşturan birlik bağları, mü'minler arasındaki kardeşliği, muhabbeti ve birliği gerektiriyorlar. Demek Müslümanların kabile ve taifelere ayrılmaları, yukarıdaki ayetin ilan ettiği gibi tanışmak ve yardımlaşmak içindir. Birbirini inkâr etmek ve birbirine düşman olmak için değildir.

Evet, ihtilaf ve düşmanlığı netice veren, çakıl taşları gibi ehemmiyetsiz sebeblere binaen, mü'minler arasındaki muhabbeti, birlik ve beraberliği ve din kardeşliğini bozmak, bütün bu birlik bağlarını hiçe saymaktır. Aynı zamanda ehemmiyetsiz olan sebepleri iman ve İslamiyet gibi birlik ve beraberliği gerektiren sebeplerden üstün tutarak o bağlara karşı bir hürmetsizlik ve isyan etmektir.

Maalesef bu zamanda milliyetçilik fikri çok ileri gitmiş. Özellikle aldatıcı Avrupa zalimleri, bu fikri Müslümanlar arasında menfi ve zararlı bir şekilde çokça uyandırıyorlar. Tâ ki Müslümanları parçalayıp yutsunlar. Tarihte bunun çok örnekleri olmakla beraber, hâlihazırda içler acısı bir

1. Osmanlıca Mektubat 1, Hayrat Neşriyat. S. 109

durumda bulunan Irak ve Suriye gibi devletler, insanlığını kaybetmeyenler için, çok ibret verici bir örnektir. Onlar sinek ısırması sayılabilen aralarındaki sıkıntıdan kaçarak, düşmanları ülkelerine davet etmekle yılanların ve ejderhaların ağzına hem kendilerini hem milletlerini attılar. Düşmanlarının bile yapmayacağı kötülüğü kendilerine yaptılar. Bu noktada düşmanların oyununa gelmemek için, Müslümanlar olarak çok dikkat etmemiz gerektiğine inanıyorum.

Milliyetçilik fikri iki kısma ayrılmaktadır. Birincisi, İslamiyet'in kabul etmediği ırkçılıktan ibaret olan menfi milliyetçiliktir. Bu kısım uğursuz ve zararlıdır. Başkasını yutmakla beslenip kuvvet alır. Diğer milletlere düşmanlık ederek hayatını devam ettirir. Uyanık davranır. Böylesine bir milliyetçilik ihtilafa ve karışıklığa sebep olur. Onun içindir ki, hadis-i şeriflerde ferman edilmiş ki:

الإِسْلَامِيَّةُ جَبَّتِ الْعَصْبِيَّةَ الْجَاهِلِيَّةَ

Yani "İslamiyet kendinden önceki, cahiliye denilen şirk ve küfür dönemine ait, ırkçılığı kökünden kesip atmıştır."¹

"İrkçılığa davet eden bizden değildir."²

"İrkçılık üzere savaşan bizden değildir."³

"İrkçılık üzere ölen bizden değildir."⁴

Âlimler bu hadis-i şeriflerde geçen "İrkçılık yapan bizden değildir" ifadesini şöyle izah etmişler: "Buradaki ırkçılıktan maksat kişinin kavmine, ister haklı ister haksız olsun, yardım etmesidir. Haksızlık noktasında yardım etmek haram olduğundan, eğer o haramı helal kabul ederek ırkçılık yaparsa dinden çıkar. Yoksa ırkçılığın haram olduğunu kabul ederek bile onu yaparsa, günah-ı kebaire işler.

1. Buhârî, ahkâm, 4

2. Ebu Davud

3. Ebu Davud

4. Ebu Davud

Kamil bir mü'min olarak Peygamberimiz (sav) in yolundan hakkıyla gitmemiş olur.” demişlerdir.

Kur'ân-ı Kerim’de ferman edilmiş ki:

إِذْ جَعَلَ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي قُلُوبِهِمُ الْحَمِيَّةَ الْحَمِيَّةَ الْجَاهِلِيَّةَ فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَى رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَأَلْزَمَهُمْ كَلِمَةَ التَّقْوَى وَكَانُوا أَحَقَّ بِهَا وَأَهْلَهَا وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا.

“Kâfirler, kalblerine cahiliyet taassubundan (menfi milliyetçilikten) ibaret olan o gayreti yerleştirdiklerinde, Allah, Resulünün ve mü'minlerin üzerine (kalblere huzur veren) sükûnet ve emniyetini indirdi ve onları takvâ sözüne (kelime-i şهادete) bağli kıldı. Zaten onlar buna çok lâıyk ve ehil kimselerdi. Allah ise her şeyi hakkıyla bilendir.”

İşte yukarıda geçen hadis-i şerifler ile ayet-i kerıme, kesin bir şekilde menfi milliyeti ve ırkçılık fikrini açıkça reddederak kabul etmiyorlar. Çünkü ikinci kısım kabul edilen İslâm milliyeti ona ihtiyaç bırakmıyor.

Evet, hangi ırk var ki, bir buçuk milyar ferdi bulunsun? Ve o ırkçılık fikri, sahibine İslamiyet yerine, bu kadar insanların ebedi kardeşliğini kazandırsın?

Bir zaman tıp fakültesinde okuyan Ali isminde bir kardeşimiz, arkadaşlarıyla birlikte bize misafir olarak geldi. Sohbet esnasında:

“Ağabey ben süper bir milliyetçiyim. Ona göre konuşup sohbet edelim.” dedi.

Mert konuşmasından dolayı takdir ederek:

-“Dine, vatana ve milllete düşman birisi de olabilirdin. Allah’a şükür ki böyle birisi değilsin.” dedim. Sohbetimize devam ederken dedim ki:

-“Ali kardeş, pazarcılık yapan bir ticaret erbabını düşünelim. Aynı günde iki semtte pazar var. O pazarcı, ikisinden

birisine gitmek mecburiyetindedir. Birisine gitse günde ancak 300 lira kazanabilecek. Diğerine gitse bin beş yüz lira kazanacaktır. İkisinden birisini tercih etmeye mecburdur. Sen o pazarcının yerinde olsan ne yaparsın?” dedi ki:

- “Ağabey akıl var mantık var. Elbette bin beş yüz lira kâr getiren pazar tercih edilir.” ben de:

- “Gerçekten akli başında olan bir kimse 300 lira kârı, bin beş yüz liraya hiç tercih eder mi? dedim.

- “Hayır, asla etmez.” dedi.

- “Acaba Dünya’da safkan Türk olarak kaç milyon insan vardır?” dedim. O da:

- “300 milyon civarında vardır.”

- “Pekâlâ, Dünya’da ne kadar Müslüman bulunur?” dedim.

- “Türklerin de içinde bulundukları, yaklaşık bir buçuk milyar Müslüman vardır.” dedi.

- “Aynen bu misal gibi milliyetçiliğin sana kazandırdığı kâr olarak 300 milyon kadar bir insan topluluğu vardır. O topluluğun sağlamış olduğu kardeşlik ve muhabbetten kaynaklanan bir lezzet ve zevk vardır. Eğer o milliyetçilik, dinle ve maneviyatla alakası olmayan menfi milliyetçilik denilen ırkçılıktan ibaret olursa, sevip bağlandığı o toplumun, ona kazandırdığı kardeşlik ve muhabbet ancak kabir kapısına kadar devam eder. Fakat dine ve maneviyata dayanan müsbet olan İslamî milliyetçilik ise, bir buçuk milyar insanın kardeşliğini ve muhabbetini sahibine kazandırır. Hem kabir kapısına kadar değil, Cennette ebedi olarak devam edecek bir kardeşlik ve muhabbeti ve onlara şefaathçi olmak, şefaathlerinden istifade etmek ve ahirete gitse bile geride kalan müminlerin dua ve sevaplarından kazanmak gibi daha birçok faydaları kazandırır. Üstelik bu müsbet milliyetçiliği yaptığın takdirde, o Müslümanların arasında Türkler de bulunduğundan, onlara karşı muhabbet ve kardeşliğini kaybetmediğin gibi muhabbe-

tini sonsuzlaştırıyorsun. Şimdi düşün: Aklı başında olan bir insan bu ikisinden hangisini tercih etmelidir? Kararı sen ver.”

O samimi olan arkadaşımız sohbetimizden sonra ayrılıp gitti. Ertesi gün sohbete tekrar geldi.

Bu sefer nereli olduğunu sordum memleketini söyledi. Hangi milletten olduğunu sorduğunda ise hemen ellerini kaldırarak:

-“Elhamdülillah ben Müslüman’ım!” dedikten sonra:

-“Hani dün anlatmıştınız ya, onun için bu cevabı verdim.” dedi ve Çerkezlerden olduğunu söyledi.

Bu hadisede düşünen her Müslüman için bir ders vardır.

Üstad Bediüzzaman Hazretleri milliyetçilik hakkında mealen şöyle diyor: *“Cahiliye denilen müşriklere ve kâfirlere ait ırkçılık, birbirine dayanıp yardım eden gaflet, dalalet, riyakârlık ve zulümden yoğrularak oluşturulmuş bir macedur. Bunun için milliyetçiler, milliyeti ilah kabul ediyorlar. Hamiyet-i İslamiye denilen müsbet İslamî milliyetçilik ise iman nurundan bütün âleme aksedip dalgalanan bir ziyadır.”* Öyleyse denilebilir ki; ırkçılık kadar insanı ibadetinden ve dininden uzaklaştırabilecek daha etkili başka bir sebep yoktur. Ve her türlü zulme de vesiledir.

Malumdur ki; İslamiyet ve insanlık, tarihte ırkçılıktan dolayı pek çok zarar görmüştür. Bu zararlardan ders almamız gerekir. Mesela: Emevî Devleti ırkçılık fikrini siyasetlerine karıştırdıklarından hem âlem-i İslam’ı küstürdüler, hem kendileri de çok felaket çektiler. Bilhassa 19.yy. dan itibaren Avrupa’daki milletler ırkçılık-fikrini çok ileri sürdüklerinden, Fransa ve Almanya’nın çok zararlı daimi düşmanlıklarını netice vermekle beraber, 1. Dünya Savaşındaki korkunç hadiseler dahi menfi milliyetçiliğin insanlara ne kadar zararlı olduğunu göstermiştir.

Aynı zamanda dessay ve aldatıcı İslam düşmanları, bin seneden fazla İslam milliyetçiliği ile birbirine bağlı olan Müslümanları mağlup edemedikleri halde ancak aramıza ırkçılık ve nifak tohumlarını atmakla, yeryüzünün yarısına hâkim olan Müslümanları ve Osmanlı Devletini bölüp parçalayarak mağlup etmişlerdir. Halen de ırkçılık ve hizipçilik denilen bu tahribatçı silahı, Müslümanlar arasında kullanmaktadırlar. Hâlihazırda bunun çok örnekleri vardır. Sudan'daki kabileler ve umum Afrika'daki kabile ve devletler, Filistin'deki gruplar, Irak'taki ırklar ve mezhepler, Afganistan'daki hizipler vs. zalim güçler hile ve aldatmakla, bu grupların ve milletlerin hepsini münafıklıkla birbirine düşürerek aralarındaki katliamlara sebep oluyorlar. İrz ve namus başta olmak üzere bütün İslami mukaddesatlarını ayaklar altına alıyorlar. Nasıl ki aç canavarı sevmek, onun merhametini kazanmak değil; bilakis onun iştahını açar. Seven kişiyi parçalar, yer. Sonra da dişlerinin ve tırnaklarının kirasını istediği gibi bu milletleri parçalayıp yiyen zalim güçler de dişlerinin ve tırnaklarının kira bedeli olarak o memleketlerin gelir kaynaklarına el koyuyorlar. Acaba Müslüman bir grup veya millet, kendi kardeşi olan grup veya milletin sıkıntısından kurtulmak için bu canavar zalimleri, namahrem girmemesi lazım gelen vatanına davet etmek mahiyetinde milliyetçilik veya hizipçilik yaparsa, kendi milletine ve memleketine o düşmanlardan daha büyük düşmanlık etmiş olmaz mı? Düşünen her Müslüman'ın, Irak'ın başına gelenleri ve Suriye'deki şimdiki durumunu göz önünde bulundurarak, bu soruya cevap bulması icap eder diye inanıyorum.

Peygamber Efendimiz (sav) ferman etmiş: *"En hayırlınız kavmi günaha girmedikçe (İslamiyet'i yaşamaları için) onları müdafaa edendir."*¹

Bu hadis-i şerifin ifade ettiği gibi bir milletin birlik ve beraberliğini muhafaza etmesi, hayırlı işlerde yardımlaşması, maddi ve manevi haklarını temin etmesi noktasında, onlara yardımcı olmak, günahlardan ve zararlardan o milletin kurtulmasına çalışmak denilen İslami ölçülere uygun olan müsbet bir milliyetçiliği yapmak; o toplumun hayatını devam ettirmek için gereken bir ihtiyaçtır. Fakat bu tarzda olan milliyetçilik, İslamiyeti muhafaza eden kale hükmünde olmalıdır ve ona hizmet etmelidir; İslamiyet'in yerine geçmemelidir. Çünkü İslamiyet'in kazandırdığı kardeşlik içinde binler kardeşlik ve fayda vardır. Kabir ve ahiret âleminde de o kardeşlik sonsuza kadar devam eder. Onun için milli kardeşlik hissi ne kadar kuvvetli de olsa İslam kardeşliğinin bir perdesi hükmünde olabilir. Yoksa onu İslamiyet'in yerine geçirmek, o kalenin taşlarını içindeki elmas cevherlerin yerine koyup o elmasları dışarı atmak gibi ahmakçasına bir divaneliktir.

Bediüzzaman Hazretleri hangi milletten bahsederse medar-ı iftihar olan seciyeleri ile onlardan bahseder. Hep iyi taraflarını görür. O ifadelerini şöylece neticelendirebiliriz. Mesela Araplar için: *"Ey kavm-i necib-i arab! Sizler bizim ve bütün Müslümanların üstatlarısınız ve İslamiyetin saff-ı evvelini teşkil ediyorsunuz. İslamiyete sahip çıkmak sizin asıl vazifenizdir."* Türkler için: *"Ey İslamiyet'in kahraman ordusu! Bin seneden beri Kur'an'a bayraktarlık ettiniz. Milliyetinizi İslamiyet'e kal'a yaptınız. Bütün mefahiriniz İslamiyet hesabına geçmiştir. Hiçbir kuvvet bu mefahiri yeryüzünden silemediği halde sizler şeytanların ve din düşmanlarının desiseleriyle bunları kalbinizden silmeyiniz."* Ve Kürtler için de: *"Ey Kürtler! Sizler dereler dolusu cesarete sahipsiniz. Atanız olan Selehaddin Eyyubilerle, İslamiyeti yok etmeye çalışan Haçlı seferlerini, akamete uğrattınız. Demek İslamiyeti müdafaa etmek asıl vazifenizdir."* diyerek bunlar gibi her milleti güzel hasletleriyle yad ederek onları iki hayatımızın

ruhu hükmünde olan İslamiyeti müdafaa ve muhafazaya teşvik ve teşci' ediyor.

Bu şekilde münevver, mütefekkir ve hamiyetperver her mümine İslam davasında güzel bir örnek teşkil ediyor. Bediüzzaman Hazretleri, İslam milletlerinin vahdetinin ehemmiyetini ifade için, kendisini Türk külâhını, Arap âbâsını ve Kürt şalvarını giyen bir şahsiyet olarak tanıtmaktadır. Yani geçmiş asırlarda da örnekleri görüldüğü gibi, Türklerin idaresi, Arapların ilmi ve Kürtlerin cesaretini ve sair Müslüman milletlerin güzel seciyelerini kendinde toplayan; İslam devletleri arasındaki birlik ve beraberlikten oluşan bir gücün, bütün insanlık âleminde, hikmet ve adaleti tatbik ederek saadet ve selametın vesilesi olacağını, kar'î bir kanaat ile ifade ediyor. Aynı zamanda bütün inancıyla bunu rahmet-i ilahîden bekliyor.

Evet, bir vakit üç çocuk koydukları hedefe nişan alıyorlarmış. Birincisi atıp vurunca sevincinden: *"Ben Hazret-i Ebu Bekir ile Hazret-i Talha (ra)'nın torunuyum"* diyerek övünmüş. İkinci çocuk da hedefi vurunca: *"Ben şehid Osman (ra)ın torunuyum."* diyerek övünmüş. Üçüncü çocuk dahi atıp hedefi vurunca, düşünmüş, dedelerinin içinde meşhur birisini bulamayınca: *"Ben Allah'ın peygamberi Hazret-i Âdem (as)ın torunuyum."* diyerek övünmüş. Evet, bu çocuktan ders almak icap eder. Çünkü insan nesli maymundan veya başka bir hayvandan gelmemiştir. Bütün insanlar bir Peygamberden yani aynı anne-babadan meydana gelmiştir. Allah katında farkları yoktur. Ancak insanları farklı kılan takvadır; yani Cenab-ı Hakk'ın emirlerini yerine getirip yasaklarından sakınmaktır.

Rabb'imiz bütün din kardeşlerimizle birlikte bizleri rızasına muhalif hal ve hareketlerden muhafaza eylesin. Âmin.

BOZUK VASITAYLA HEDEFE VARILMAZ

İslamiyet, kelâm-ı ezeli denilen Kur'an'dan geldiği için ebede ve sonsuzluğa gidecektir. Millet olarak nefis ve şeytanın gayet çirkin baskılarından kurtulmamız ancak İslamiyet'i yaşamak ilemdir. Zira gerçek olayları kaydeden tarih, hakikate en doğru şahit olarak bize bunu gösteriyor. Hatta Rusları mağlup eden Japon Başkumandanı İslamiyet'in ne kadar hak ve doğru bir sistem olduğunu kabul ederek şöyle der: "Müslümanlar, İslamî emirlere ne kadar bağlı kalmış ve onlara göre hareket etmişlerse o kadar da medenileşmiş maddi ve manevi terakki etmişlerdir." Ve ehl-i imanın İslamî emirleri yaşamakta gösterdikleri zafiyet derecesinde de perişaniyet ve vahşet içinde gerilediklerini ve karmakarışıklık içinde belalara, mağlubiyetlere düştüklerini de yine tarih kaydetmiştir. Çünkü İslamiyet Cenab-ı Hakk'tan geldiği gibi sağlam olarak bozulmadan devam ettiği için ona uyan muvaffak olur. Hem yine tarih gösteriyor ki; İslamiyet'in aksine diğer dinlerin mensupları taassup göstermeyip dinlerinden uzaklaştıkları nispette medenileşip terakki etmişlerdir. Ve dinlerine sadakat ve bağlılıkları nispetinde de gerilemiş, ihtilafara, bölünmelere maruz kalmışlardır. Bu başarısızlığın sebebi ise o dinlerin içine hurafatın karıştırılması ve değiştirilmesidir. Şimdiye kadar zaman böyle geçmiştir.

Malum olduğu üzere bin dört yüz seneden beri yani Asr-ı Saadet'ten Osmanlı yıkılincaya kadar hakkıyla İslamiyet'e sarılıp yaşayan, Müslümanların birliğini beraberliğini temin eden ve izzet-i İslamiye'yi muhafaza eden Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat olmuştur. Hem: "Benim ümmetim dalalet üzerine birleşmez, Allah'ın (cc) kudreti cemaatle birliktedir, cemaatten ayrılanı Cehennem'e ayırılır" yani ihtilafa düşenler dünyada Cehennem azabına benzer sıkıntılı bir hayatı yaşadıkları gibi ahirette de

o azaba maruz kalabilirler. – Hali hazırdaki Müslümanların mağuz kaldıkları katliamlar buna şahittir- Evet, bu hadis-i şerifin emir buyurduğu icma-yı ümmete mazhar olup ümmetin çoğunluğunu oluşturan ehl-i hak denilen Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat'ten başka bir fırka olmamıştır. Ehl-i Sünnet, bin dört yüz sene müddetince diğer İslamî fırkaları da ehl-i kible kabul edip küfürle itham etmediği için onları da himayesi altına alarak her zaman izzet-i İslamiye'yi muhafaza etmiştir.

Maalesef hilafetin kalkmasıyla bütün fitne kapıları açılmış olduğundan Haricilik'in devamı olan İbn-i Teymiye ve İbn-i Kayyim El Cevzi'nin fikirleri; Vehhâbilik ve Selefilik adıyla Âlem-i İslam'ın her tarafına yayılmıştır. Bu iki zatın yanlış düşüncelerinden etkilenecek ortaya çıkan El Kaide, Daeş, Taliban, Boka Haram, Eş Şebab, En Nusra ve Hizbun Nur gibi birçok gruplar oluşmuş, aşırıya kaçan düşünceleriyle bütün Müslümanları hartta kendi aralarındaki ihtilaftan dolayı birbirlerini dahi bid'at ve küfürle itham ederek Âlem-i İslam'daki katliamlara sebep olmuşlardır. Türkiye'nin şu anda diğer İslamî devletlerin durumuna düşmemesinin tek sebebi Ehl-i Sünnet itikadının kuvvetli olması ve yanlış olan bu Vehhâbilik ve Selefilik zihniyetinin içimizde yayılmasıdır. Kominizm ve masonizm gibi ifsat komiteleriyle bu milleti ve devleti bitiremeyen düşmanlarımız, maalesef şimdi bir kısım enaniyetli ve müfrit hocaları veya sadece birkaç ayetin mealini ezberleyen ve doğru dürüst Kur'an'ı dahi okuyamayan cahilleri de aldatıp yanlarına almışlardır. İbn-i Teymiye ve İbn-i Kayyim El Cevzi gibi zatların zararlı ve zehirli olan fikirleriyle Âlem-i İslam'ı perişan ettikleri gibi halkımızın arasına da ihtilaf sokmaya çalışıyorlar. Ve memleketimizi de o perişaniyete maruz bırakmak istiyorlar. Maalesef düşmanlarımızın Âlem-i İslam'ı karıştırmak için kullandıkları bir kaynak

da Şia tâassubudur. Bunlar da kendilerinden başkasını kabul etmiyorlar ve diğer Müslümanları kâfirlikle itham edecek kadar ileri gitmektedirler. Acaba Âlem-i İslam'ın yaşadığı sıkıntının azâbını çeken, o azap ile ciğerleri yanan, ümmetin kurtuluşu için çareler arayan, ümmete hizmet etmeyi farz-ı ayn olarak kabul eden ve akli başında olan bir zât, hiçbir zaman ırkçılık, enaniyet, cehalet ve taassup üzerine bina edilen ve aşırılığa kaçan bunlar gibi yanlış fikirlerden bir kurtuluş ve medet bekleyebilir mi? Farz-ı muhal olarak beklemiş olsa bile hiç şüphesiz ki beklediğini bulamayacaktır. Zira bu zihniyete göre ümmetin kurtuluşu için çare arayanlardan hiçbir grup bin dört yüz seneden beri bir netice elde edememiştir. Demek Haricilik'in devamı olan Selefilik ve İran milliyetçiliğine dayanan Şialık çıkmaz bir sokak ve içinden çıkılmaz bir bataklıktır. Eğer ehli hak olan Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat'ın cadde-yi kübrası da kabul edilmezse o zaman ümmet-i Muhammedi'yi bugünden ta Asr-ı Saadet'e götürecek yeniden bir caddeyi açmak icab eder bu ise katmerli bir muhaldır.

Maalesef bölmeye parçalamaya sebep olan bu tahribatçılar çekinmeden tahribatlarını yapıyorlar. Hatta diyanete mensup bir kısım hocalar ve ilahiyatın bir kısım öğretim görevlileri olmak üzere biz Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat mensupları olarak kitap ve sünnet diyerek doğru hedef gösteriyoruz fakat bizi kitaba, sünnete götüren doğru vesile olan kıyas-ı fukaha ve icma-yı ümmetten ise bahsetmiyoruz. Hâlbuki hedef kadar vesilenin de hak ve doğru olması lazımdır. Evet, doğru hedef olan Kur'an-ı Azimüşşan ve hadis-i şerifler, Arapça olarak maddi ve manevi, dünyevi ve uhrevi bütün ilimlerin kaynağıdır. Fakat herkes kendi başına onları hakkıyla anlayıp istifade edemez zira ayet-i kerimenin "bilmiyorsanız bir bilene sorunuz" buyurduğu gibi ancak onları ümmetin

kabul ettiği âlimlerin kitaplarından istifade yoluyla anlamak mümkün olabilir.

İtimat edilen âlimler ise ümmetin yüzde doksanının kabul ettiği Selef-i Salih'in yolunda giden iki itikad imamı ile dört hak mezhebin âlimleridir. Ve bizi o hedefe götürecekt doğru vesile olan bu âlimlerden çoğu zaman bahsedilmiyor. Veyahut bu Selef-i Salih'inin yolundan gidenlere çamur atılıyor.

Evet, kitap ve sünneti İbn-i Teymiyye, İbn-i Kayim el Cevzi ve ne yaptığını bilmeyen Mustafa İslamoğlu gibi yanlış anlatanlar olduğu gibi, dört mezhebin imamları ve Kütüb-ü Sitte'nin hadis âlimleri gibi doğru anlatanlar da vardır. Bunların hangisinin doğru hangisinin yanlış olduğu halka anlatılmazsa halk kendi başına doğruyu bulamadığı gibi nasihat edenlerin de nasihatları havada kalır. Hatta "tahribat daha kolaydır" sırrına binaen birçok insan, nefislerinin baskısı altında kalarak o tahribatçıların fikirlerini daha çok tercih edebilirler.

Yanlış anlaşılmasın, bütün dış düşmanları bırakıp dâhilde bunlarla kavga edelim demek istemiyorum ancak meydanı bunlara bırakıp ümmet-i Muhammedi'yi sıkıntılara sokmayalım ve bu gibi zihniyetlere kapılmayalım. Bunca dökülen masun kanlarını durduralım. Ve bin dört yüz sene ümmetin birliğini, beraberliğini temin eden ve bizleri Asr-ı Saadet'e götüren Ehl-i Sünnet'in caddesini esas yaparak ümmetin kurtulmasını ve bu yanlış grupların dahi sıkıntılarını giderecek yolu tercih edelim.

Bu izahlarımız körü körüne bir taassubun neticesi değildir. İslam Âlemi'nin bin dört yüz seneden beri yaşadığı bir hakikattir. Evet, geçmişinden ders almayan bir millet geleceklerini doğru olarak şekillendiremez.'

1. Bu yazımız, Risale-i Nurlardan istifade edilerek yazılmıştır.

[A blank sheet of lined paper with horizontal ruling lines.]

İstikamet Yolu

Kur'an-ı Mübin ile bize istikameti gösteren Cenab-ı Hakk'a nihaysiz hamd ü senalar olsun. Sünnet-i Seniyesi ile o Kur'an'ı bize tefsir eden ve güzel ahlakı tamamlamak için gönderilen Habib-i Edibine varlıkların zerrelere adedince salat ü selam olsun.

Bütün eksiik ve kusurumla Allah'ın affına sığınarak, üç asıl sebepten dolayı bu kitabı kaleme almış bulunuyorum.

1. Bir kısım insanların ifrat ederek, bazı sebeplere ve vesilelere meşru dairede müracaat edenleri, "şirk veya bid'at" diyerek, dalalete gitmeyenleri bile, küfür ve dalaletle itham etmelerinin önüne geçmektir.

2. Sebep ve vesilelerle ortaya çıkan neticeyi, onlara mal etmenin şirk ve dalalet olduğunu açıklayarak bu noktada bir kısım insanların tefrit ederek, neticeleri sebeplere vererek yanlış yola düşmelerini önlemeye çalışmaktır.

3. İtikadi noktada Ehl-i Sünnet Ve'l-Cemaatin, sırat-ı müstakim olan hikmet, şecaat ve iffetle hareket ettiğini, her türlü aşırılıktan ve eksikliklerden sakındığını ortaya koymaktır.

ISBN: 978-605-8454-576

9 786058 454576